

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ - ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
(M.B.A. TOURISM MANAGEMENT)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ
ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ
ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Παπαδάτου Ευμορφία
Πτυχιούχος Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων Παν/μιου Πατρών

Πειραιάς, 2010

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Νικόλαο Γεωργόπουλο για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μου προσέφερε καθώς και όλα τα άτομα που με βοήθησαν κατά τη διάρκεια της συγγραφής με την συμπαράσταση και την αγάπη τους.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.7
1.2 ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ.....	σελ.7
1.3 ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.8
1.4 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.8
1.5 ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.9
1.6 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.9
1.6.1 ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.9
1.6.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.11
1.6.3 ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	σελ.11
1.7 ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.12
1.8 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.....	σελ.13
1.9 ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ	σελ.15
1.10 ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ.....	σελ.17
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	σελ.19

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.20
2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.20
2.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....	σελ.22
2.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΟΡΦΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....	σελ.23
2.4.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.23
2.4.1.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.24
2.4.1.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΟΡΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.25
2.4.1.3 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....	σελ.25
2.4.1.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....	σελ.27
2.4.1.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΖΗΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.28
2.4.2 ΟΡΕΙΝΟΣ-ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.29
2.4.2.1 ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.31
2.4.2.1.1 ΑΠΛΗ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ, ΤΕΧΝΗΤΗ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ, ΑΛΠΙΝΙΣΜΟΣ.....	σελ.32
2.4.2.1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑΣ.....	σελ.33
2.4.2.1.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ.....	σελ.34
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	σελ.35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.36
3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.36
3.2.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.37
3.2.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	σελ.37
3.2.3 Η ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.38
3.2.4 ΤΟ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ.....	σελ.40
3.2.5 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	σελ.41
3.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.42
3.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.42
3.3.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ.....	σελ.42
3.3.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.42
3.3.4 ΣΤΟΧΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.43
3.3.5 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.44
3.3.5.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΩΝ.....	σελ.44
3.3.5.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	σελ.47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.48
4.2 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.49
4.2.1 ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ.....	σελ.49
4.2.2 ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	σελ.50
4.2.3 CLUB HOTELS.....	σελ.51
4.3 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.52
4.3.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.52
4.3.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.54
4.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.55
4.4.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.55
4.4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.56
4.4.3 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.57
4.4.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.58
4.4.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	σελ.60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.61
5.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	σελ.61
5.2.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	σελ.62
5.2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	σελ.63
5.2.3 ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	σελ.63
5.3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	σελ.64
5.3.1 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....	σελ.65
5.3.2 ΑΙΤΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΗΣΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ...σελ.70	
5.3.3 ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σελ.71
5.3.4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΜΠΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	σελ.73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.74
6.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	σελ.74
6.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	σελ.76
6.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.....	σελ.80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΚΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	σελ.81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.82
7.2 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.....	σελ.82
7.2.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	σελ.86
7.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	σελ.88
7.3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΣΤΡΑΣ TOUR.....	σελ.88
7.3.2 ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΣΤΡΑΣ TOURS)	σελ.91
7.3.3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ Η ΠΑΣΤΡΑΣ TOURS.....	σελ.91
7.3.4 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ.....	σελ.94
7.3.5 ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ)	σελ.96

7.3.6 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ.....σελ.97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΒΔΟΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....σελ.105

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ.106
8.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.106
8.3 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ.....σελ.108
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΟΓΔΟΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....σελ.110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο παρών κεφάλαιο, εξετάσθηκε η εξελικτική πορεία του τουριστικού φαινομένου από τη στιγμή της δημιουργίας του έως και σήμερα, οι παράγοντες ανάπτυξής του, τα είδη της τουριστικής κίνησης που υπάρχουν καθώς και τα είδη των τουριστών. Αρχικά, έγινε μια προσπάθεια διαχρονικής επισκόπησης του τουριστικού φαινομένου, διακρίνοντας πέντε χρονικές περιόδους την αρχαιότητα, τη ρωμαϊκή, τη βυζαντινή, τη μεσαιωνική και τη σύγχρονη η οποία υποδιαιρείται στη πρώτη, δεύτερη και τρίτη περίοδο. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου και εν συνεχεία αναλύθηκαν τα είδη της τουριστικής κίνησης ανάλογα με το κριτήριο υπό το οποίο εξετάζεται ο τουρισμός κάθε φορά. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται προσπάθεια διάκρισης των ταξιδιωτών σε δύο κατηγορίες, τους τουρίστες και τους εκδρομείς, οι οποίοι με τη σειρά τους χωρίζονται σε διεθνής και εγχώριους επισκέπτες.

1.2 ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Ο τουρισμός ως φαινόμενο υφίσταται από την αρχαιότητα, όταν ο άνθρωπος ένωσε την ανάγκη να έρθει σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς προκειμένου να επηρεάσει και να επηρεαστεί από αυτούς. Ταξίδια πραγματοποιούνταν για εμπορικούς, κοινωνικούς, θρησκευτικούς, ψυχαγωγικούς και πολιτισμικούς λόγους, ενώ οι πρώτες προσπάθειες για οργανωμένα ταξίδια έγιναν στη Μεσοποταμία, την Αίγυπτο και την Ελλάδα. Σε αυτή την περίοδο οι μετακινήσεις ήταν περιορισμένες καθώς τα μεταφορικά μέσα που υπήρχαν ήταν τα υποζύγια και οι άμαξες για την ξηρά και τα ιστιοφόρα για τις θαλάσσιες μετακινήσεις. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ότι μόνο οι οικονομικά εύρωστες τάξεις είχαν τη δυνατότητα πραγματοποίησης ταξιδιών εξαιτίας του υψηλού κόστους αυτών. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που είχαν αναπτυχθεί κατά την αρχαιότητα ήταν (Βενετσανοπούλου,2006) :

- ✓ **Ο θρησκευτικός τουρισμός**, όπου οι ταξιδιώτες μετακινούνταν προκειμένου να επισκεφτούν σημαντικά θρησκευτικά προσκυνήματα σε χώρες όπως η Αίγυπτος, η Φοινίκη, η Ελλάδα και η Βαβυλώνα.

- ✓ **Ο πολιτιστικός τουρισμός**, με κύριους προορισμούς την Κόρινθο και τη Δήλο λόγω των σημαντικών πολιτιστικών μνημείων τους.
- ✓ **Ο εκπαιδευτικός τουρισμός**, σε πόλεις όπως η Αθήνα η οποία αποτελούσε πόλο έλξης για αυτούς που ήθελαν να καλλιεργήσουν το πνεύμα αφού παρείχε σημαντικούς διδασκάλους και κέντρα μάθησης.
- ✓ **Ο αθλητικός τουρισμός**, ο οποίος περιείχε στοιχεία θρησκευτικά και αθλητικά
- ✓ **Ο τουρισμός υγείας**, όπου σκοπός των ταξιδιωτών ήταν η επίσκεψη των διάφορων ιαματικών πηγών και θεραπευτηρίων σε Ελλάδα και Ρώμη.
- ✓ **Ο συνεδριακός τουρισμός**, προκειμένου να παρθούν αποφάσεις θρησκευτικού και πολιτικού περιεχομένου.
- ✓ **Ο εμπορικός τουρισμός**, που αποτελούσε πολύ σημαντική μορφή καθώς οι έμποροι ξόδευαν πολλά χρήματα κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους.

1.3 ΡΩΜΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Σημαντικός παράγοντας στην ανάπτυξη του τουρισμού κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής περιόδου αποτελεί και η δημιουργία των ρωμαϊκών οδών, οι οποίες διευκόλυναν τα ταξίδια στην Ευρώπη και αύξησαν την ασφάλεια τους. Σημαντικό βήμα της εποχής αποτελεί και η τύπωση των πρώτων οργανωμένων ταξιδιωτικών οδηγών. Τα ταξίδια συνεχίζουν να αποτελούν πλεονέκτημα των οικονομικά εύρωστων τάξεων ενώ θεσπίζονται και οι καλοκαιρινές διακοπές κατά τη διάρκεια του μήνα Αυγούστου.

1.4 ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Κατά τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου ξεκινά και το φαινόμενο φιλοξενίας ατόμων σε μοναστήρια και εκκλησίες στις οποίες επί Μεγάλου Βασιλείου δημιουργούνται και οι πρώτοι ξενώνες. Τροχοπέδη σε αυτή την αναπτυσσόμενη τουριστική κίνηση αποτελεί η κατάκτηση του Βυζαντίου από τους Οθωμανούς,

γεγονός που εξαθλιώνει οικονομικά και τους Έλληνες. Προσπάθειες για προσφορά οργανωμένων ταξιδιών πραγματοποιείται από τους Ενετούς ενώ και η Βενετία κάνει προσπάθεια δημιουργίας θαλάσσιας περιήγησης προσκυνητών στους Αγίους Τόπους. (Βενετσανοπούλου,2006)

1.5 ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Διάφορα ιστορικά γεγονότα όπως η εισβολή των Αράβων, η επαφή με το μουσουλμανικό πολιτισμό και οι σταυροφορίες δημιουργούν στη Δύση ένα αίσθημα περιέργειας για τους λαούς της ανατολής και δίνουν το έναυσμα για τη δημιουργία πολιτιστικών κέντρων. Κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα τα περισσότερα ταξίδια πραγματοποιούνταν για θρησκευτικούς λόγους. Εορταστικές εκδηλώσεις και μεγάλα θρησκευτικά γεγονότα αποτελούν πόλο έλξης για εκατοντάδες ταξιδιώτες με κυριότερο προορισμό τους Αγίους Τόπους.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της περιόδου είναι και το γεγονός ότι πολλές χώρες αρχίζουν να προσέχουν τον τρόπο υποδοχής των τουριστών και να δίνουν μεγάλη σημασία στη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος έναντι των υπολοίπων. Κύριοι πρωταγωνιστές είναι η Γερμανία και η Ελβετία, ενώ από κοντά ακολουθεί και η Γαλλία.

Όσον αφορά τα μεταφορικά μέσα της εποχής, δεν σημειώνεται κάποια αξιόλογη εξέλιξη, καθώς τον κύριο μέσο αποτελεί η άμαξα η οποία σερνόταν από άλογα. Αποτέλεσμα αυτού είναι η μεγάλη διάρκεια των ταξιδιών και η έλλειψη ασφάλειας καθώς επιθέσεις πραγματοποιούνταν διαρκών από ληστές και συμμορίες.

1.6 ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η σύγχρονη περίοδος του τουρισμού αποτελείται από την πρώτη, τη δεύτερη και την τρίτη περίοδο.

1.6.1 ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η πρώτη περίοδος ξεκινά όταν, το δέκατο έβδομο αιώνα στην Αγγλία, παρουσιάζεται η ανάγκη ενσωμάτωσής των ταξιδιών στην εκπαίδευση των νεαρών ευγενών. Χώρες της Ευρώπης αποτελούσαν τον τουριστικό προορισμό τους, προκειμένου να έλθουν σε επαφή με άλλους πολιτισμούς και να διευρύνουν τον πνευματικό τους ορίζοντα. Απώτερος σκοπός αυτών των ταξιδιών, γνωστών και ως Grand Tour, ήταν η

αποδοχή των νεαρών ευγενών στις βασιλικές αυλές και η επαγγελματική τους σταδιοδρομία ως δικηγόροι, στρατιωτικοί και διοικητικοί υπάλληλοι. Η τουριστική ζήτηση παρουσιάζει αύξηση, καθώς σημειώνεται βελτίωση στο οδικό δίκτυο και εφευρίσκεται η άμαξα, η οποία προσδίδει ταχύτητα και άνεση. Εντούτοις το κόστος παραμένει υψηλό και οι κίνδυνοι που απειλούσαν την ασφάλεια συνεχίζουν να υπάρχουν. (Βενετσανοπούλου,2006- Βαρβαρέσος ,2008)

Κατά τον δέκατο όγδοο αιώνα σημειώνεται και η δημιουργία λουτροπόλεων, στις οποίες οι επισκέπτες κάνουν χρήση ιαματικών λουτρών προκειμένου να βελτιώσουν προβλήματα υγείας και παρατηρείται μείωση στην ομαδική θαλάσσια μεταφορά, καθώς τα ταξίδια γίνονται πιο μεμονωμένα.

Την μεγάλη ανατροπή φέρνει η εφεύρεση και η εξάπλωση του σιδηροδρόμου κατά την περίοδο 1840-1860 σε Ευρώπη και Αμερική. Οι επιδράσεις του αγγίζουν τον οικονομικό, κοινωνικό και τεχνολογικό τομέα. Το πρώτο ταξίδι πραγματοποιείται μεταξύ Λίβερπουλ-Μάντσεστερ και στη συνέχεια εξαπλώνεται και σε άλλους προορισμούς. (Πετροπούλου,2009) Όσες πόλεις είναι κοντά σε σιδηροδρομικούς σταθμούς ή περνά ο σιδηρόδρομος μέσα από αυτές προχωρούν στο κτίσιμο μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων οι οποίες παρέχουν ένα υψηλό επίπεδο υπηρεσιών.

Συμπληρωματικά σε αυτή τη μεγάλη αλλαγή δρα και η ναυπήγηση των πρώτων ατμόπλοιων, τα οποία μειώνουν το χρόνο και το κόστος πραγματοποίησης των ταξιδιών και ενώνουν χώρες μεγάλων αποστάσεων. Το ταξίδι από την Αμερική στην Ευρώπη μειώνεται στις έξι μέρες από δυο εβδομάδες που διαρκούσε αρχικά και επιπλέον αυξάνονται οι μετακινήσεις εμπορικού χαρακτήρα, όπως και οι εμπορικές μεταφορές.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, έχουμε την πραγματοποίηση των πρώτων οργανωμένων ταξιδιών και την εμφάνιση του πρώτου τουριστικού πράκτορα στην Αγγλία, (Thomas Cook). Το τουριστικό πρακτορείο του αναλαμβάνει τη μετακίνηση οργανωμένων εκδρομικών παρέχοντας ασφάλεια και ταχύτητα. Αυτή την περίοδο ξεκινά και η δημιουργία των πρώτων ταξιδιωτικών οδηγών, οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες για τη διαμονή και τη ψυχαγωγία των τουριστών, δίνοντας παράλληλα και οδηγίες καλής συμπεριφοράς.

1.6.2 ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η δεύτερη περίοδος χαρακτηρίζεται από ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, με σημαντικότερη στιγμή την εφεύρεση του αυτοκινήτου. Αυτό δίνει τη δυνατότητα σε ολοένα και περισσότερα άτομα να πραγματοποιούν ταξίδια και μείωσε τις αποστάσεις μεταξύ μακρινών προορισμών. (Πετροπούλου,2009) Εξέλιξη παρατηρείται επίσης και σε ότι αφορά το οδικό δίκτυο, το οποίο διευρύνεται και ενισχύεται από την απαραίτητη υποδομή, γεγονός που ωθεί στην αύξηση των ταξιδιών αναψυχής. Θετικά προς αυτή τη κατεύθυνση δρουν και η βελτίωση των ταξιδιωτικών οδηγών, αφισών και φυλλαδίων.

Ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος, βρίσκει τα βασικά χαρακτηριστικά του τουρισμού διαμορφωμένα, ενώ παράλληλα οι υποδομές που υπήρχαν συνέθεταν ένα ικανοποιητικό πλαίσιο σε συνδυασμό με την εξυπηρέτηση στον συγκοινωνιακό τομέα. Τα κίνητρα των τουριστών αλλάζουν και επεκτείνονται πέραν του εκπαιδευτικού τομέα, επηρεαζόμενα από τη μόδα και τη ψυχαγωγία. Παρατηρείται μια προτίμηση των ακτών της Μεσογείου για τις καλοκαιρινές διακοπές ενώ παράλληλα αρχίζει η ανάπτυξη των χειμερινών σπορ κυρίως σε χιονοδρομικά κέντρα της Ελβετίας. Έτσι σταδιακά αρχίζει να παρουσιάζεται διπλή εποχικότητα και ο τουρισμός να εξαπλώνεται και στα υπόλοιπα κοινωνικά στρώματα πέραν των οικονομικά εύρωστων τάξεων.

1.6.3 ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου αποτελεί η σύσταση οργανώσεων που ως σκοπό τους είχαν να προωθήσουν τον εσωτερικό τουρισμό. Πλέον η πραγματοποίηση ταξιδιών αποτελεί αναγκαιότητα και όχι πολυτέλεια, καθώς αναγνωρίζεται σε όλους τους ανθρώπους το δικαίωμα να πραγματοποιούν ταξίδια στον ελεύθερο χρόνο τους. Μερικοί από τους παράγοντες που συνέβαλλαν στην ανάπτυξη τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού τουρισμού είναι:

- 1) Οι ταξιδιωτικοί οδηγοί βελτιώνονται και παρέχουν περισσότερες και εγκυρότερες πληροφορίες

- 2) Η ραγδαία αύξηση των τουριστικών οργανώσεων οδηγεί στη διεύρυνση των τουριστικών προϊόντων και προορισμών
- 3) Το κράτος παρεμβαίνει μέσω μιας σειράς νόμων και κανονισμών οι οποίοι ρυθμίζουν τα τουριστικά επαγγέλματα, προστατεύουν το περιβάλλον και δημιουργεί κρατικούς οργανισμούς τουρισμού
- 4) Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου
- 5) Η αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, ιδιαίτερα των κατοίκων βιομηχανικών περιοχών
- 6) Η ανάπτυξη του τομέα των μεταφορών που οδήγησε σε μείωση του κόστους και του χρόνου
- 7) Η εξέλιξη της αυτοκινητοβιομηχανίας
- 8) Η αύξηση των παρεχόμενων πληροφοριών σχετικά με τους προορισμούς και τους τρόπους υλοποίησης του ταξιδιού
- 9) Η διεύρυνση των τουριστικών προϊόντων και των κινήτρων για την πραγματοποίηση του ταξιδιού. (Βενετσανοπούλου,2006)

1.7) ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η πορεία της τουριστικής εξέλιξης στην Ελλάδα δεν ήταν παρόμοια με αυτή πολλών ευρωπαϊκών κρατών εξαιτίας ιστορικών γεγονότων, που αποτέλεσαν τροχοπέδη και επηρέασαν και τον οικονομικό τομέα. Η χώρα, μετά τους βαλκανικούς πολέμους καθώς και τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο είχε να αντιμετωπίσει θέματα όπως την αποσαφήνιση των γεωγραφικών ορίων και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της καθώς η οικονομία είχε καταστραφεί.

Μελετώντας την εξελικτική πορεία του τουρισμού διακρίνουμε τρεις φάσεις (Βενετσανοπούλου,2006) :

1. **τον εκδρομικό**, όπου οι ταξιδιώτες μεταφέρονται για πρώτη φορά οργανωμένα, σε περιορισμένη ακτίνα και το ταξίδι δεν ξεπερνά τις 24 ώρες
2. **τον εσωτερικό ή εθνικό**, ο οποίος δημιουργείται εξαιτίας της οικονομικής ανάπτυξης των μεσαίων οικονομικά τάξεων
3. **τον εξωτερικό ή διεθνή**, ο οποίος αποτελεί και την πιο οργανωμένη μορφή τουρισμού και στην οποία υπεισέρχονται και κρατικοί παράγοντες.

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο γίνονται οργανωμένες κρατικές προσπάθειες για την ανάπτυξη του τουρισμού και την προσέλκυση τουριστών από το εξωτερικό. Θετικά σε αυτή την κατεύθυνση έδρασε και η αναπροσαρμογή της συναλλαγματικής αξίας της δραχμής, η οποία έκανε την Ελλάδα έναν απ' τους φθηνότερους προορισμούς στον κόσμο.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η χώρα μας να ακολουθήσει μια ραγδαία αναπτυσσόμενη τουριστική εξέλιξη η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ολοένα και περισσότερων υποδομών προκειμένου να γίνει σωστή διαχείριση του όγκου των τουριστών που την επισκέπτονται.

1.8 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός και τα ταξίδια παύουν να είναι προνόμιο μόνο των πλουσίων και γίνεται δικαίωμα όλων των κοινωνικών τάξεων. Ο τουρισμός αναπτύσσεται και εξελίσσεται, ενώ οι κυριότεροι παράγοντες που ωθούν σε αυτή την εξέλιξη είναι (Βενετσανοπούλου, 2006):

- I. Η ανάγκη των ανθρώπων να διερευνήσουν όχι μόνο το περιβάλλον στο οποίο ζουν οι ίδιοι, αλλά και αυτό των υπολοίπων. Έτσι παρατηρείται μετακίνηση κατοίκων της υπαίθρου σε μεγάλες πόλεις και το αντίστροφο, όπως επίσης μετακίνηση κατοίκων ανεπτυγμένων πόλεων σε άλλες λιγότερα εξελιγμένων. Όλα αυτά γίνονται σε μια προσπάθεια εξερεύνησης του αγνώστου και εμπλουτισμού των εμπειριών τους μέσα από τα ταξίδια τους.
- II. Η ανάγκη επικοινωνίας με τον συνάνθρωπο, που εξαιτίας του σύγχρονου τρόπου ζωής γίνεται ολοένα και εντονότερη. Ο τουρίστας προσπαθεί να έρθει σε επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς και τρόπους ζωής, να επηρεάσει και να επηρεαστεί.

- III. Η ανάγκη αλλαγής της καθημερινότητας, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν μέσα σε έντονους ρυθμούς και πιεστικό περιβάλλον που οδηγούν στη πρόκληση σωματικών και ψυχικών ασθενειών. Η πραγματοποίηση ενός ταξιδιού τους δίνει τη δυνατότητα να απομακρυνθούν από τα προβλήματά τους και να χαλαρώσουν .
- IV. Η επιρροή από αφηγήσεις τρίτων, καθώς ο άνθρωπος είναι ον μιμητικό και γοητεύεται εύκολα από ιστορίες άλλων όσον αφορά ταξίδια και εμπειρίες και νιώθει την ανάγκη να βιώσει και αυτός λίγο από τις εμπειρίες των υπολοίπων.
- V. Η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, διότι με αυτή την αλλαγή κάθε νοικοκυριό αυξάνει και το πραγματικό περισσευούμενο εισόδημα το οποίο αποτελεί το ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος που κάθε άτομο μπορεί να δαπανήσει ή να αποταμιεύσει όπως επιθυμεί. Όσο μεγαλύτερο είναι το πραγματικό περισσευούμενο εισόδημα, τόσο αυξάνεται και η τουριστική ζήτηση.
- VI. Η τεχνολογική εξέλιξη, η οποία επηρέασε ιδιαίτερα τον τομέα των μεταφορών, εκμηδενίζοντας τις αποστάσεις μεταξύ των διαφόρων προορισμών, προσφέροντας μεταφορικά μέσα που παρείχαν άνεση, ασφάλεια και ταχύτητα. Αλλαγές όμως επήλθαν και στην προσβασιμότητα των ενδιαφερομένων στις πληροφορίες σχετικά με τους τουριστικούς προορισμούς.
- VII. Η βελτίωση των όρων και συνθηκών εργασίας, η εφαρμογή του οκταώρου, η διεκδίκηση των εργασιακών δικαιωμάτων, η παροχή συντάξεων καθώς και η βελτίωση των αμοιβών ήταν επίσης παράγοντες που ώθησαν στην αύξηση της ζήτησης για ταξίδια καθώς αύξησαν την ασφάλεια των εργαζομένων και βελτίωσαν το επίπεδο διαβίωσής τους.
- VIII. Η οικονομική ευρωστία και η σταθερότητα της πολιτικής κατάστασης, συνετέλεσαν θετικά στην αναπτυξιακή πορεία του τουρισμού, καθώς οι άνθρωποι αισθάνονταν ασφαλείς και έτσι παρουσίαζαν αυξημένη ζήτηση για τουριστικά προϊόντα.
- IX. Η βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών, καθώς η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση γίνονται υποχρεωτικές. Με τη διεύρυνση

των ανθρωπίνων γνώσεων αυξάνεται και η επιθυμία για πραγματοποίηση ταξιδιών προκειμένου να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς και να αλληλεπιδράσουν με αυτούς. Επίσης, δημιουργείται η ανάγκη επίσκεψης νέων τόπων προκειμένου να δουν από κοντά πώς είναι τα τοπία και οι πολιτισμοί που περιγράφονται στα βιβλία.

- X. Η εξάπλωση των τουριστικών επιχειρήσεων, οι οποίες αυξάνονται σε αριθμό και επεκτείνονται πέρα από στενά γεωγραφικά πλαίσια. Με το πέρασμα του χρόνου, αναπτύσσονται και βελτιώνονται προσπαθώντας να παρέχουν όλο και πιο υψηλό επίπεδο υπηρεσιών. Στόχος τους είναι η πραγματοποίηση οικονομικού κέρδους μέσω της ικανοποίησης των πελατών.
- XI. Οι οικονομικές διευκολύνσεις που παρέχονται στους πελάτες όσο αφορά τη διεκπεραίωση συναλλαγών. Νέα συστήματα κάνουν τις διαδικασίες ευκολότερες και λιγότερο χρονοβόρες.
- XII. Απλούστευση των απαιτούμενων διαδικασιών που έπρεπε να γίνουν προκειμένου ένα άτομο να ταξιδέψει από μια χώρα σε μια άλλη. Με τη μείωση των ελέγχων και των δικαιολογητικών που απαιτούνται, μειώνεται ο χρόνος αναμονής και το ταξίδι γίνεται λιγότερο χρονοβόρο και κουραστικό.
- XIII. Η εξέλιξη των ηλεκτρονικών μέσων κρατήσεων και πληροφόρησης, άλλαξαν ριζικά τη μορφή της επικοινωνίας που υπήρχε μέχρι και πριν λίγα χρόνια, προσφέροντας ταχύτητα, ευκολία και άνεση. Το Διαδίκτυο δίνει πλέον σε κάθε άνθρωπο τη δυνατότητα να ενημερωθεί άμεσα και να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες χωρίς καν να βγει από ο σπίτι του.
- XIV. Τέλος, η εξέλιξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας προσφέρουν πληροφορίες για κάθε τόπο και χώρα, μειώνοντας την ανασφάλεια των ταξιδιωτών αφού αυτοί είναι σε θέση να ενημερώνονται για κάθε τι που ενδιαφέρονται ανά πάσα στιγμή.

1.9 ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Ανάλογα το κριτήριο με το οποίο εξετάζουμε τον τουρισμό υπάρχουν οι εξής κατηγοριοποιήσεις (Βενετσανοπούλου,2006):

1. Εξετάζοντας τον αριθμό των ατόμων που συμμετέχουν έχουμε :

- Τον ατομικό τουρισμό, όπου τα άτομα που συμμετέχουν είναι λίγα και σχετίζονται μεταξύ τους με φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς. Το ταξίδι τους είναι χρονικά περιορισμένο και οι μετακινήσεις πραγματοποιούνται με δικά τους μέσα. Οι ίδιοι αποφασίζουν ποιο μέρος θα επισκεφτούν, πότε και πόσο χρόνο θα δαπανήσουν εκεί, ανάλογα με το ενδιαφέρον που τους προκαλεί. Το ποσό που θα δαπανήσουν στον τόπο διαμονής τους, σχετίζεται άμεσα και με το χρονικό διάστημα που θα παραμείνουν.
- Τον μαζικό τουρισμό, στον οποίο υπάρχουν μεγάλα γκρουπ ατόμων, με τις ίδιες ανάγκες, τα οποία χρίζουν της ίδιας αντιμετώπισης. Ο μαζικός τουρισμός έφερε και το τέλος των διακρίσεων μεταξύ ελίτ και απλού λαού. Αυτό το είδος τουρισμού περιλαμβάνει ταξίδια τα οποία έχουν συγκεκριμένο πρόγραμμα, οργανώνονται από ταξιδιωτικά γραφεία και είναι προκαθορισμένα. Οι ταξιδιώτες έχουν κοινό κώδικα συμπεριφοράς προκειμένου να μην υπάρχουν προβλήματα.
- Οι μετακινήσεις γίνονται με πούλμαν ή αεροπλάνα και η ασφάλεια είναι πρωταρχικός παράγοντας. Στόχος είναι η επιλογή πακέτων που να συνδυάζουν συμφέρουσες τιμές με καλό επίπεδο υπηρεσιών.

2. Εξετάζοντας τα φυσικά όρια μιας χώρας έχουμε:

- Τον εξωτερικό τουρισμό, στον οποίο άτομα διαμένουν μόνιμα εκτός των φυσικών ορίων μιας χώρας. Εδώ συναντάμε δυο κατηγορίες: αν τα άτομα εισέρχονται σε μια χώρα τότε μιλάμε για ενεργητικό τουρισμό καθώς δημιουργούνται οφέλη από το συνάλλαγμα που φέρνουν, ενώ αν εξέρχονται τότε έχουμε παθητικό τουρισμό λόγω της μείωσης του συναλλάγματος. Όμως και σε αυτή την περίπτωση μια χώρα ωφελείται καθώς οι κάτοικοι της αντιγράφουν νέα τεχνογνωσία από τις χώρες που επισκέπτονται.
- Τον εσωτερικό τουρισμό, στον οποίο ο εγχώριος πληθυσμός μιας χώρας ταξιδεύει εκτός του μόνιμου τόπου διαμονής του, παραμένοντας όμως στα γεωγραφικά όρια της χώρας του. Εδώ δεν υπάρχει κάποια

εισαγωγή ξένου συναλλάγματος, τα οφέλη που καταγράφονται αφορούν κυρίως ψυχολογικούς, πολιτισμικούς και οικονομικούς παράγοντες.

3. Εξετάζοντας την οικονομική κατάσταση των τουριστών έχουμε:

- Το λαϊκό τουρισμό, ο οποίος γίνεται από τις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις. Ο τόπος διαμονής είναι τα κάμπινγκ και οι κατασκηνώσεις και δεν υπάρχουν ιδιαίτερα οικονομικά οφέλη για τη χώρα που δέχεται τους τουρίστες. Τα περισσότερα άτομα είναι νεαρής ηλικίας και χαρακτηρίζονται από λιτότητα ενώ τα κίνητρα πραγματοποίησης του ταξιδιού είναι ο θαυμασμός τους για τη χώρα υποδοχής.
- Τον κοινωνικό τουρισμό, ο οποίος απευθύνεται σε άτομα που δεν έχουν μεγάλη οικονομική δυνατότητα, όπως για παράδειγμα οι συνταξιούχοι και οι πολύτεκνοι.
- Τον κοσμοπολίτικο τουρισμό, που πραγματοποιείται από άτομα με μεγάλη οικονομική επιφάνεια, τα οποία μένουν σε πολύ ακριβά ξενοδοχεία και προορισμούς τους είναι τα πιο κοσμοπολίτικα τουριστικά θέρετρα. Τα ποσά που δαπανούν στον τόπο διαμονής τους είναι πολύ υψηλά. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν και όσοι ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους και η διαφορά τους από τους ταξιδιώτες αναψυχής έγκειται στο είδος των υπηρεσιών που ζητούν και στο επίπεδο των μέσων μεταφοράς και διαμονής τους.

Άλλα κριτήρια με βάση τα οποία θα μπορούσαμε να ξεχωρίσουμε τον τουρισμό είναι (Βενετσανοπούλου, 2006):

- Ο σκοπός του ταξιδιού (θρησκευτικός, φυσιολατρικός, αθλητικός, κτλ.)
- Τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούνται (οδικός, θαλάσσιος, αεροπορικός, κτλ.)
- Τα μέσα χρηματοδότησης (αυτοχρηματοδοτούμενος, κοινωνικός)
- Το φύλλο του ταξιδιώτη (ανδρών, γυναικών, μικτό)
- Η ηλικία (νέων, μέσης ηλικίας, τρίτης ηλικίας)
- Η χρονική διάρκεια της τουριστικής περιόδου (συνεχής, περιοδικός)

1.10 ΕΙΔΗ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Όσοι ταξιδεύουν ονομάζονται ταξιδιώτες, ενώ τα άτομα που ταξιδεύουν για τουρισμό ονομάζονται επισκέπτες. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού ο όρος <<ταξιδιώτης>> διαχωρίζεται στους (Βενετσανοπούλου,2006):

- Τουρίστες, οι οποίοι είναι επισκέπτες ημεδαποί ή αλλοδαποί και διαμένουν σε έναν τόπο από 24 ώρες μέχρι ένα έτος (εξαιρέση αποτελούν όσοι συμμετέχουν σε θαλάσσια περιήγηση, διότι μπορούν να θεωρηθούν τουρίστες ακόμα και όταν η διαμονή τους είναι μικρότερη των 24 ωρών)
- Εκδρομείς/ ημερήσιους επισκέπτες, οι οποίοι μένουν λιγότερο από 24 ώρες στον τόπο που επισκέπτονται και δεν διανυκτερεύουν. Μπορεί να είναι ημεδαποί ή αλλοδαποί και σε αυτή την κατηγορία ανήκουν όσοι κάνουν κρουαζιέρα και οι επιβάτες τρένων.

Με τη σειρά τους οι εκδρομείς διακρίνονται σε:

- Διεθνής επισκέπτες, δηλαδή άτομα που ταξιδεύουν σε χώρα εκτός της μόνιμης κατοικίας τους και μένουν για διάστημα μικρότερο των 12 μηνών χωρίς να προβαίνουν σε κάποια δραστηριότητα για την οποία θα προσδοκούν αποζημίωση από τη χώρα που επισκέπτονται
- Εγχώριους επισκέπτες, δηλαδή άτομα που επισκέπτονται διαφορετικά μέρη της χώρας στην οποία διαμένουν μόνιμα, χωρίς ο χρόνος να ξεπερνάει τους 12 μήνες και χωρίς να ασκούν δραστηριότητα για την οποία θα ζητήσουν αποζημίωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΡΩΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Βενετσανοπούλου Μ: “Η κρατική συμβολή στον τουρισμό-εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2006, εκδόσεις INTERBOOKS
- Πετροπούλου Α.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, διπλωματική εργασία , Πανεπιστήμιο Πατρών, 2009
- Παπαδάτου Ε.: “Τουριστική ανάπτυξη νομού Ζακύνθου τα τελευταία 15 χρόνια”, διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο, πραγματοποιήθηκε μια προσπάθεια διαχρονικής επισκόπησης του τουριστικού φαινομένου, εξετάζοντας όλες τις χρονικές περιόδους. Στη συνέχεια προσδιορίστηκαν οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου και αναλύθηκαν τα είδη της τουριστικής κίνησης σε σχέση με συγκεκριμένα κριτήρια κάθε φορά. Στο τέλος του κεφαλαίου έγινε διάκριση των ταξιδιωτών σε δύο κατηγορίες, τους τουρίστες και τους εκδρομείς. Στο παρόν κεφάλαιο αντικείμενο μελέτης μας, είναι η προσέγγιση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που μπορούν να αναπτυχθούν στο νομό Ζακύνθου και πιο συγκεκριμένα του πολιτιστικού και του ορεινού-ορειβατικού τουρισμού. Αφού πραγματοποιηθεί μια σύντομη παρουσίαση του νομού, θα γίνει αναφορά στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού και θα περιγραφούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του προσδιορίζοντας την αγορά στην οποία απευθύνεται. Στη συνέχεια θα μελετηθεί η πολιτιστική κληρονομιά του νησιού και θα αναλυθεί η ανταγωνιστική του θέση καθώς και η ζήτηση που εκδηλώνεται για τον πολιτιστικό τουρισμό που αυτό προσφέρει. Τέλος, θα αναπτυχθεί ο ορεινός-ορειβατικός τουρισμός και θα αναλυθούν οι κατηγορίες που τον αποτελούν και είναι οι εξής: τουρισμός ορεινών αθλημάτων (που περιλαμβάνει την απλή ορειβασία, την τεχνητή ορειβασία και τον αλπινισμό), τουρισμός ορεινής ποδηλασίας και τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων.

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με τον όρο εναλλακτικές μορφές τουρισμού εννοούμε όλες εκείνες τις μορφές τουριστικής δραστηριότητας που ξεφεύγουν από τις παραδοσιακές μορφές του τουρισμού αναψυχής και οι οποίες σχετίζονται με τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά μιας περιοχής. Σε μερικές από αυτές υπάρχει έντονα το στοιχείο της περιπέτειας. (Σφακιανάκης,2000)

Στόχος του εναλλακτικού τουρισμού είναι η επιμήκυνση της τουριστικής δραστηριότητας σε 12 μήνες και η εκμετάλλευση περιοχών οι οποίες δεν συνδέονται

στενά με δραστηριότητες παραδοσιακών μορφών τουρισμού. Μερικές από τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι ο Αγροτουρισμός, ο Οικοτουρισμός, ο Ιαματικός τουρισμός, ο τουρισμός Περιπέτειας, ο Συνεδριακός τουρισμός, ο Θρησκευτικός τουρισμός, ο Πολιτιστικός τουρισμός, ο Θαλάσσιος, κτλ.

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές οι οποίες συνδέονται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές κοινοτικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους να υφίστανται τις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες.

Ορισμένοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι οποιαδήποτε μορφή εκτός από το μαζικό τουρισμό αποτελεί εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος υπόσχεται στους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό, ενώ άλλοι προσπαθούν να τον ταξινομήσουν διαφοροποιώντας τα άτομα ή τις καταστάσεις στις οποίες αναφέρεται.

Υπάρχει όμως ένας αριθμός συνισταμένων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που είναι γενικά αποδεκτές (Πετροπούλου,2009):

- Δεν καταστρέφουν το περιβάλλον και δεν επιφέρουν τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί ο μαζικός τουρισμός στις περιοχές που αναπτύσσεται.
- Αποτελούν μικρή κλίμακα ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από την τοπική κοινωνία ή τους τοπικούς φορείς. Αυτός ο τρόπος ανάπτυξης έχει λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις και μεγαλύτερες πιθανότητες ευνοϊκής αποδοχής από τον τοπικό πληθυσμό σε σχέση με τον μαζικό τουρισμό.
- Μερικές μορφές τουρισμού θεωρούνται εναλλακτικές, γιατί δεν εκμεταλλεύονται τον τοπικό πληθυσμό, αφού τα οικονομικά οφέλη από τις τουριστικές δραστηριότητες διοχετεύονται προς αυτούς και όχι προς τις πόλεις ή προς άλλες χώρες όπως γίνεται με το μαζικό.
- Ενθαρρύνουν το σεβασμό προς την πολιτισμική πραγματικότητα, μέσω της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης και των οργανωμένων συναντήσεων.

2.3 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Σύμφωνα με τον Όμηρο, ιδρυτής του νησιού ήταν ο Ζάκυνθος, γιος του Δαρδάνου, βασιλιά της Τροίας που φεύγοντας με τον στόλο του από την πόλη Ψοφίδα έφτασε στο νησί και ίδρυσε την ακρόπολή του. Ο Νομός Ζακύνθου περιλαμβάνει το νησί της Ζακύνθου, τις Νησίδες Στροφάδια (2.531 τετραγωνικά χιλιόμετρα) και τα Νησιά Πελούζο και Μαραθονήσι (0.989 τετραγωνικά χιλιόμετρα) και είναι ο τρίτος σε έκταση και ο νοτιότερος από τους τέσσερις Νομούς της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (ΠΙΝ) με 405.600 τ.μ. που αντιστοιχεί στο 17,58% της έκτασης της ΠΙΝ και στο 0,31% της έκτασης της χώρας, ενώ το μήκος του είναι περίπου 125 χμ. (Παπαδάτου,2007)

Η Ζάκυνθος είναι ένα νησί γεμάτο αντιθέσεις. Το μεγαλύτερο μέρος της καλύπτεται από πευκόφυτα βουνά. Στα βόρεια, ανατολικά και νότια υπάρχουν πανέμορφες παραλίες, ενώ στα δυτικά υπάρχουν θαυμάσια βραχώδη τοπία και έχουν φτιαχτεί σπηλιές όπως οι ξακουστές γαλάζιες σπηλιές στα βορειοδυτικά του νησιού. Έχει ήπιο γενικά κλίμα και πολύ όμορφα προάστια όπως ο Βασιλικός, το Τσιλιβί κ.ά

Το βορειότερο τμήμα του είναι το Σχοινάρι και βρίσκεται σε απόσταση 8,5 ναυτικών μιλίων από το Μούδα το νοτιότερο τμήμα της Κεφαλονιάς. Στα ανατολικά βρίσκεται η Πελοπόννησος και η απόστασή του, από τα παράλια του Ν. Ηλείας είναι περίπου 9 ναυτικά μίλια και 15 ναυτικά μίλια από το ακρωτήριο της Κυλλήνης με την οποία συνδέεται μέσω ακτοπλοϊκής γραμμής. Η κοντινότερη απόσταση μεταξύ Ζακύνθου και ηπειρωτικής Ελλάδας είναι στην περιοχή Κρουονερίου του νησιού και την περιοχή Τρυπητή της Πελοποννήσου. Ο Νομός απέχει 100 χμ. από το πλησιέστερο μεγάλο αστικό κέντρο-την Πάτρα- και 300 χμ. από την Αθήνα.

Στην παρούσα εργασία θα γίνει μια προσπάθεια καταγραφής εκείνων των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στο νομό Ζακύνθου, προκειμένου να ξεφύγουμε από το κλασικό πρότυπο διακοπών sea-sun-sand μέσω της εκμετάλλευσης άλλων στοιχείων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πόλο έλξης για διαφορετικές ομάδες τουριστών.

2.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΟΡΦΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΟΥΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

2.4.1 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο πολιτισμό εννοούμε την κατάσταση κατά την οποία έχει γίνει ανάπτυξη ηθικής, κοινωνικής, πνευματικής, τεχνικής και καλαισθητικής ζωής, σε αντίθεση με κοινωνίες όπου υπάρχουν απολίτιστοι και άγριοι άνθρωποι. Ο πολιτιστικός-πνευματικός τουρισμός γίνεται για τουριστικούς λόγους, προκειμένου οι ταξιδιώτες να γνωρίσουν τον πολιτισμό των περιοχών που επισκέπτονται, να εξερευνήσουν νέα στοιχεία, ήθη, έθιμα, παραδόσεις λαών και να εξερευνήσουν άγνωστα σε αυτούς στοιχεία.

Αυτό το είδος εναλλακτικής μορφής τουρισμού, υπήρχε από την αρχή της δημιουργίας του τουριστικού φαινομένου και μπορούμε να πούμε ότι ο πολιτισμός ήταν ένα από τα στοιχεία που έδωσαν κίνητρο στους ανθρώπους για να αρχίσουν τα ταξίδια. Τα πρώτα ταξίδια έγιναν για βιοποριστικούς λόγους και τα περισσότερα άτομα που έπαιρναν μέρος σε αυτά ήταν επαγγελματίες. Αργότερα ξεκίνησαν και τα πολιτιστικά με τη μορφή των ταξιδιών περιήγησης και αναψυχής.

Σαν συνέχεια αυτών είχαμε τον θρησκευτικό τουρισμό και τις περιηγήσεις. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των ταξιδιών πολιτιστικού-πνευματικού χαρακτήρα είναι ότι κίνητρο των ατόμων που τα πραγματοποιούν αποτελούν η αγάπη και η περιέργεια για εξερεύνηση του αγνώστου. Παλιότερα πραγματοποιούνταν από την κοινωνική ελίτ αλλά πλέον κάθε άνθρωπος έχει αυτή την ευκαιρία.

Στην Ελλάδα, η πρώτη μορφή τουρισμού ήταν ο πολιτιστικός, αφού άτομα έρχονταν από όλα τα σημεία της γης, προκειμένου να θαυμάσουν τα σπουδαία αρχαιολογικά μνημεία της χώρας μας, όπως τις Μυκήνες, την Κνωσό και τον Παρθενώνα. Αργότερα η πολιτιστική κληρονομιά έπαψε να είναι ο μόνος πόλος έλξης καθώς υπήρχαν και άλλοι λόγοι να επισκεφτεί κάποιος την Ελλάδα, όπως το φυσικό κάλος και ο καλός καιρός.

Σε μια προσπάθεια εκτενέστερης ανάλυσης του πολιτιστικού τουρισμού θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για μια διαδικασία επαφής, γνώσης και

γνωριμίας του πολιτισμού του τόπου προορισμού μέσω της παρακολούθησης και της συμμετοχής σε διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Πιο συγκεκριμένα, ο τουρίστας έχει τη δυνατότητα να (Σφακιανάκης,2000):

- Επισκεφτεί μουσεία, χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, πινακοθήκες, βιβλιοθήκες, μοναστήρια, φυσικές περιοχές, αίθουσες τέχνης.
- Παρακολουθήσει συναυλίες και άλλα μουσικοχορευτικά δρώμενα
- Συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως πανηγύρια, φεστιβάλ, μαθήματα πολιτισμού κ.α.
- Συμμετάσχει σε σεμινάρια και εργαστήρια, κάτω από την επίβλεψη τοπικών ειδικών
- Έλθει σε επαφή με πλευρές της ελληνικής κουλτούρας και παράδοσης, όπως βυζαντική αγιογραφία, φωτογραφία, κεραμική, γλυπτική, τοιχογραφία, κατασκευή μουσικών οργάνων, γιόγκα, διαλογισμό, εκμάθηση παραδοσιακών μουσικών οργάνων.

2.4.1.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει τα εξής χαρακτηριστικά (Σφακιανάκης,2000):

1. Έχει εκπαιδευτικές ιδιότητες, αφού μέσω αυτού οι τουρίστες καταφέρνουν να έρθουν σε επαφή με άγνωστους σε αυτούς πολιτισμούς και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους.
2. Είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις έννοιες πολιτιστική κληρονομιά και πλούτος του τόπου προορισμού και χρησιμοποιεί τα συστατικά τους στοιχεία ως τουριστικά προϊόντα.
3. Προβάλλει τα πολιτιστικά στοιχεία του τόπου προορισμού και ταυτόχρονα τα ενισχύει και τα προστατεύει.
4. Αποτελεί μορφή τουρισμού που μπορεί να αναπτυχθεί παράλληλα και με κάποιες άλλες, όπως ο Αγροτουρισμός και ο Θρησκευτικός τουρισμός.

5. Προστατεύει το περιβάλλον αφού η βιωσιμότητά του προϋποθέτει μια καλή περιβαλλοντική κατάσταση.
6. Έχει ως βασικό στοιχείο του την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού προκειμένου να συμμετέχει και αυτός στην προσπάθεια ανάπτυξης και ενδυνάμωσής του.

2.4.1.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΓΟΡΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η αγορά του πολιτιστικού τουρισμού αποτελείται από δυο κατηγορίες τουριστών, αυτούς που έχουν σαν κύριο σκοπό τους τις πολιτιστικές δραστηριότητες και αυτούς που τις επιδιώκουν παράλληλα με κάποιες άλλες. Η δεύτερη κατηγορία είναι πολύ διευρυμένη σε σχέση με την πρώτη αφού σχεδόν όλοι οι τουρίστες που επισκέπτονται έναν προορισμό για οποιοδήποτε λόγο, εμπλέκονται και σε πολιτιστικές δραστηριότητες.

Ο κύριος όγκος των ταξιδιωτών πολιτιστικού τουρισμού, αποτελείται από άτομα που ανήκουν στη μέση ηλικία, έχουν υψηλό εισόδημα και μορφωτικό επίπεδο. Σε αυτούς προϋπάρχει η ανάγκη να γνωρίσουν νέους πολιτισμούς ήθη και έθιμα και δεν δημιουργείται κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους. Πρόκειται για τουρίστες που γνωρίζουν από πριν σημαντικά στοιχεία του προορισμού που πρόκειται να επισκεφτούν και με το ταξίδι τους απλά επιβεβαιώνουν τις γνώσεις τους. προέρχονται από χώρες που θεωρούνται εξελιγμένες πολιτιστικά και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι πολίτες να έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για να διευρύνουν τους πνευματικούς τους ορίζοντες.

2.4.1.3 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ο νομός Ζακύνθου διαθέτει μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά η οποία τον κάνει να ξεχωρίζει από άλλες περιοχές της Ελλάδας. Η τέχνη και η λογοτεχνία αναπτύχθηκαν το δέκατο πέμπτο αιώνα κάτω από την ενετική κυριαρχία και επέτρεψαν τη γέννηση ενός πλούσιου πολιτισμού σε αντίθεση με το υπόλοιπο της Ελλάδας που, κάτω από το ζυγό των τούρκων, περνούσε μία από τις πιο σκοτεινές περιόδους της ιστορίας του. Πιο συγκεκριμένα (Παπαδάτου,2007):

▪ **Λογοτεχνία**

Η άνθηση των γραμμάτων άρχισε με τις διακρίσεις του μεταφραστή της Ιλιάδας του Ομήρου Νικολάου Λουκάνη. Γύρω στα 1600 ιδρύεται η πρώτη Ελληνική Ακαδημία και στα 1815 η Ακαδημία των Απελευθερωμένων Μεσημβρινών Νήσων. Ανάμεσα στους ποιητές οι πιο γνωστοί του δέκατου ένατου αιώνα είναι ο Φώσκολος, ο Κάλβος, του οποίου η φράση "Η ελευθερία απαιτεί αρετή και τόλμη" αναγράφεται στο θυρεό της πόλης της Ζακύνθου και ο Διονύσιος Σολωμός στον οποίο αφιερώνεται μια πλατεία και μια εκκλησία.

▪ **Μουσική & Θέατρο**

Οι καντάδες αποτελούν ιδιαίτερο ζακυνθινό γνώρισμα, μέσα από τις οποίες μελοποιείται ο λόγος. Εκτός όμως από τις μοναδικές καντάδες οι ζακυνθinoί δημιούργησαν την αρέκια, το τετράφωνο λαϊκό τραγούδι. Μαζί με τη μουσική και τους παραδοσιακούς χορούς, αποδίδεται μεγάλη σημασία στο θέατρο. Τα δύο θεατρικά είδη που αναπτύχθηκαν με μεγαλύτερη επιτυχία υπήρξαν η όπερα και οι λεγόμενες "ομιλίες".

▪ **Ζωγραφική**

Οι πρώτες επιρροές στο χώρο της ζωγραφικής έχουν απαρχή τη βυζαντινή τέχνη. Τον δέκατο έβδομο αιώνα με την εμφάνιση του Δοξαρά αλλάζει η τεχνική και περνούν στη χρήση λαδιού σε καμβά πράγμα που οδηγεί στη διάδοση προσωπογραφιών και προοπτικών σχεδίων. Στις περισσότερες εκκλησίες οι εικόνες που τις διακοσμούν ακολουθούν την τεχνοτροπία της Κρητικοζακυνθινής σχολής η οποία δημιουργήθηκε με την προσέλευση Κρητικών στο νησί στα μέσα του 17ο αι. Επίσης η πολλή γνωστή Επτανησιακή Σχολή αποτέλεσε έναν παράξενο συνδυασμό Ζακυνθινής ζωγραφικής, βυζαντινής τεχνοτροπίας και χαρακτηριστικά της ιταλικής αναγέννησης.

▪ **Αρχιτεκτονική**

Στον χώρο της αρχιτεκτονικής το νησί κατάφερε να προβάλει ένα ξεχωριστό και ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ύφος. Επιρροές από την Δύση, η Βενετσιάνικη κατοχή, η Γαλλική αυτοκρατορία, η Ιταλική Αναγέννηση, το Αγγλικό κράτος και το Βυζάντιο συνέβαλαν στο μοναδικό αρχιτεκτονικό προφίλ του νησιού. Το 1953, με τον σεισμό και την πυρκαγιά που ακολούθησε, το μεγαλύτερο μέρος της πόλης γκρεμίστηκε και μαζί του η αίγλη του παλιού πολιτισμού.

▪ Γλυπτική

Τον δέκατο όγδοο αιώνα αναπτύχθηκε η ανάγλυφη επεξεργασία του αργύρου και η ξυλογλυπτική, τα δε έργα που έφτιαχναν μπορούσε να τα θαυμάσει κανείς προπάντων στις εκκλησίες. Μεταξύ των ξυλογλυπτών, μπορούμε να αναφέρουμε τους αδελφούς Βλάχου και τον Στέφανο Ξενόπουλο, ειδικευμένο στην τέχνη του ψηφιδωτού.

▪ Πανηγύρια

Πρόκειται για λαϊκές γιορτές θρησκευτικού χαρακτήρα, των οποίων η παράδοση ακολουθείται μέχρι σήμερα οι οποίες αντιπροσώπευαν στιγμές συνεύρεσης και διασκέδασης ιδίως για τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις που ήταν αποκλεισμένες από τις άλλες κοινωνικές εκδηλώσεις. Σήμερα οι λαϊκές γιορτές είναι πάρα πολλές και επιτρέπουν σε δεκάδες χωριά, μικρά και μεγάλα, να ζωντανέψουν με χιλιάδες φώτα και χρώματα. Ανάμεσά τους οι πιο σημαντικές γιορτές είναι του Αγίου Διονυσίου, οι Απόκριες και το Πάσχα.

2.4.1.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Όσον αφορά την ανταγωνιστική θέση του νησιού έναντι άλλων προορισμών μπορούμε να πούμε τα εξής (Παπαδάτου,2007):

- Πρόκειται για έναν προορισμό με πληθώρα πολιτιστικών μνημείων, τα οποία προέρχονται από διαφορετικές χρονικές περιόδους και προκαλούν το έντονο ενδιαφέρον του επισκέπτη.
- Τα λαογραφικά στοιχεία και οι παραδόσεις δημιουργούν ένα αρμονικό πάντρεμα με τα φυσικά τοπία, δίνοντας εικόνες από νοσταλγικές στιγμές του παρελθόντος.
- Υπάρχει σημαντικός αριθμός μουσείων, τα οποία δίνουν την ευκαιρία στους τουρίστες να θαυμάσουν την πολιτιστική κληρονομιά και να ενημερωθούν έγκυρα γι' αυτή.
- Τα ήθη, τα έθιμα και οι παραδόσεις παραμένουν αναλλοίωτα σε μεγάλο βαθμό και αποτελούν έναν σημαντικό πόλο έλξης για τους τουρίστες που θέλουν να τα βιώσουν από κοντά.

- Οι λαϊκές εκδηλώσεις και οι θρησκευτικές τελετές ενισχύουν το πολιτιστικό προϊόν του νησιού και την ανταγωνιστικότητά του.

Υπάρχουν όμως κάποιοι κίνδυνοι οι οποίοι μπορούν να δράσουν αρνητικά στη καλή ανταγωνιστική θέση του νησιού και αυτοί είναι οι εξής:

- Τα μεμονωμένα περιστατικά προσπάθειας εκμετάλλευσης των τουριστών μέσω παροχής κακής ποιότητας υπηρεσιών και υψηλών τιμών.
- Οι άλλες περιοχές της Ελλάδας οι οποίες έχουν να προσφέρουν παρόμοιο προϊόν και να προσανατολίσουν τη ζήτηση προς τη δική τους κατεύθυνση.
- Τυποποίηση στοιχείων του πολιτισμού, όπως ήθη, έθιμα και παραδόσεις προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των τουριστών και να αυξήσουν και άλλο τη τουριστική ζήτηση.

2.4.1.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΖΗΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η ζήτηση που εκδηλώνεται για τον πολιτιστικό τουρισμό της Ζακύνθου ενισχύεται θετικά και επηρεάζεται από τους παρακάτω παράγοντες (Τσιαρτσώνη,2008):

1. Τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών χωρών που αποτελούν τον κύριο όγκο εισερχόμενων τουριστών. Η οικονομική ανάπτυξη αυτών σε συνδυασμό με τη μείωση του κόστους μεταφοράς, είχε σαν αποτέλεσμα την επιταχυνόμενη αύξηση της ζήτησης του τουριστικού προϊόντος του νησιού.
2. Την οικονομική επιφάνεια των ατόμων που έχουν ένα ιδιαίτερα υψηλό πνευματικό επίπεδο και πολλές φορές επιλέγουν το συγκεκριμένο προορισμό, προκειμένου να θαυμάσουν τον πνευματικό του πλούτο.
3. Τις προσπάθειες προβολής του νησιού στα διάφορα μέσα μαζικής επικοινωνίας που έχουν ενισχύσει τη θέση του σαν τουριστικό προορισμό και τον έχουν κάνει ιδιαίτερα δημοφιλή.

Βέβαια υπάρχουν και ορισμένα στοιχεία που δρουν ως τροχοπέδη στην ανάπτυξη της τουριστικής ζήτησης όπως:

1. Η έλλειψη επιστημονικής κατάρτισης για την σωστή καταγραφή των στοιχείων και την ανάλυση δεικτών και τάσεων, που θα βοηθήσουν τη περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη
2. Η δημιουργία τάσης προς συγκεκριμένους τουριστικούς προορισμούς
3. Η έλλειψη ενδιαφέροντος από τοπικούς παράγοντες προκειμένου να ενισχυθεί η προβαλλόμενη εικόνα του νησιού και η θέση του ως τουριστικός προορισμός.
4. Η οικονομική δυσχέρεια των τουριστών εξαιτίας των δεδομένων οικονομικών συνθηκών.
5. Έλλειψη επαρκών υποδομών του νησιού όσον αφορά τους χώρους υποδοχής και διαμονής των τουριστών.
6. Μη επαρκής ανάπτυξη των χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

2.4.2 ΟΡΕΙΝΟΣ-ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ορεινός-ορειβατικός τουρισμός, παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής, κτλ. ¹

Οι περιοχές όπου αναπτύσσονται τέτοιες δραστηριότητες, θα πρέπει να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσον το δυνατόν πληρέστερα και καλύτερα. Στην Ελλάδα, η σταδιακή άνοδος του ορεινού τουρισμού συνδέεται με την αλλαγή των συνηθειών, αλλά και την επιθυμία αναψυχής καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Οι ορεινές περιοχές βρίσκονται πολλές φορές σε απομόνωση, οπότε ο τουρισμός είναι

δυνατό να συμβάλει στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, σεβόμενος βέβαια τις ιδιαιτερότητες κάθε τόπου.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει τις προσπάθειες ανάπτυξης ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων που δρουν συμπληρωματικά στο εισόδημα των μόνιμων κατοίκων. Στις περιοχές αυτές είναι δυνατό να αναπτυχθούν ποικίλες δράσεις, όπως πεζοπορία, αγροτουρισμός, κ.α. Στο πλαίσιο αυτό στηρίζεται η αναπαλαίωση ή συντήρηση ιστορικών κέντρων, η κατασκευή καταφυγίων, η αναγνώριση και χάραξη μονοπατιών. Πιο συγκεκριμένα η απαιτούμενη υποδομή είναι (Βενετσανοπούλου, 2006):

- ✓ Η δημιουργία ορειβατικών μονοπατιών, τα οποία μπορεί να χαράσσονται στην ελληνική επικράτεια ή να αποτελούν μέρος διεθνών μονοπατιών τα οποία διέρχονται από διάφορες χώρες. Η συντήρησή τους πραγματοποιείται από τους φορείς διαχείρισης των καταφυγίων σε συνεργασία με τις αρμόδιες δασικές υπηρεσίες και την ελληνική ομοσπονδία ορειβασίας

- ✓ Τα καταλύματα στα οποία θα διανυκτερεύσουν οι ορειβάτες.

Ο ορεινός τουρισμός αποτελείται από τις εξής κατηγορίες:

- τον τουρισμό των ορεινών αθλημάτων (απλή ορειβασία, τεχνητή ορειβασία, αναρριχήσεις)
- τον τουρισμό της ορεινής ποδηλασίας
- τον τουρισμό των ορεινών κατασκηνώσεων.

Ο ορειβατικός τουρισμός είναι υπάλληλη έννοια του ορεινού τουρισμού και περιλαμβάνει μόνο:

- την ορειβασία και τις αναρριχήσεις.

Ο ορεινός τουρισμός αναπτύσσεται στις ορεινές περιοχές, δηλαδή (Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, 1980):

α. Οι λοφώδεις περιοχές, που είναι περιοχές που καλύπτονται από λόφους κατά το μάλλον ή ήττον χαμηλούς και ομαλούς με ύψος 300 - 500 μέτρα, βατούς και προσπελάσιμους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

β. Οι μέσες ορεινές ή ημιορεινές περιοχές που καλύπτονται από βουνά ύψους μέχρι 1500 μέτρα με στρογγυλές κορυφές και όχι απότομες πλαγιές, βατές και προσπελάσιμες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, πλην του χειμώνα οπότε οι βόρειες ημιορεινές περιοχές είναι δυνατόν να καλύπτονται από χιόνια.

γ. Οι ορεινές περιοχές, που είναι περιοχές που καλύπτονται από βουνά με υψόμετρο πάνω από 1500 μ. και έχουν συνήθως σκληρή ανάγλυφη μορφή με αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, χαράδρες και είναι βατές στους ορειβάτες και εύκολα προσπελάσιμες μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Όσον αφορά τη γεωφυσική δομή της Ζακύνθου παρατηρούμε ότι, το νησί δεν έχει πολύ ψηλά βουνά, τα δύο τρίτα όμως του εδάφους της καταλαμβάνονται από βουνοσειρές. Το ψηλότερο βουνό της είναι ο Βραχίονας (756 μ.) που βρίσκεται στο δυτικό μέρος του νησιού. Άλλες ψηλές κορυφές του ορεινού αυτού συγκροτήματος είναι ο Λιρογιάννης, ο Λίβας, η Κακή Ράχη και η Μακρά Ράχη. Δυο χαμηλότερα βουνά βρίσκονται στα νότια του νησιού, ο Σκοπός που καταλήγει στο ακρωτήριο Γεράκι και το Κερί που καταλήγει στο νοτιότερο μέρος του νησιού, στο ακρωτήριο Μαραθία.

2.4.2.1 ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο ορειβασία εννοούμε το οργανωμένο άθλημα ανάβασης στις ορεινές περιοχές, που πραγματοποιείται είτε με τη μορφή του δύσκολου ανηφορικού περπατήματος είτε με τη μορφή του σκαρφαλώματος, χρησιμοποιώντας τα χέρια και τα πόδια όπως επίσης και ειδικό ή μη ειδικό εξοπλισμό. Ορειβατικός είναι αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην ορειβασία και ορειβάτης είναι αυτός που ορειβατεί, δηλαδή επιδίδεται στην ορειβασία.

Ορειβατικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ορειβατικές δραστηριότητες ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες. Η διαφορά του από τον Περιπατητικό ή Πεζοπορικό τουρισμό είναι ότι παρόλο που και οι δυο ανήκουν στον τουρισμό Υπαίθρου και ειδικότερα στον Ορεινό τουρισμό, ο Περιπατητικός τουρισμός είναι η τουριστική δραστηριότητα του εύκολου περπατήματος στις βατές και προσπελάσιμες λοφώδεις ή ημιορεινές περιοχές από πολλούς τουρίστες, με τη χρήση μόνον των ποδιών και χωρίς ειδικό εξοπλισμό, ενώ ο Ορειβατικός τουρισμός είναι η τουριστική

δραστηριότητα του δύσκολου ανεβάσματος στα υψηλά βουνά με τη χρήση των ποδιών και των χεριών και συχνά με τη χρησιμοποίηση ειδικού εξοπλισμού.

Ορειβατικά καταφύγια είναι τα καταλύματα του Ορειβατικού τουρισμού τα οποία χρησιμοποιούνται για την ξεκούραση και τη διανυκτέρευση των ορειβατών και ορειβατικά μονοπάτια είναι τα μονοπάτια που χρησιμοποιούν οι ορειβάτες για να αναρριχηθούν στα βουνά.

2.4.2.1.1 ΑΠΛΗ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ, ΤΕΧΝΗΤΗ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ, ΑΛΠΙΝΙΣΜΟΣ

Η απλή ορειβασία υπήρχε από την αρχαιότητα και είναι εκείνη η μορφή που δεν χρειάζεται τεχνητά μέσα για να επιτευχθεί. Ο ορειβάτης ακολουθεί ένα ορεινό μονοπάτι, μια ατραπό ή έναν "κατσικόδρομο" για να ανεβεί στην κορυφή ενός βουνού χωρίς τη βοήθεια του ορειβατικού εξοπλισμού (σχοινιών, γάντζων, σφυριών, σφηνών, ειδικών παπουτσιών κ.λπ.). Είναι η μορφή της ορειβασίας που μοιάζει περισσότερο με μια δύσκολη ανηφορική περιπατητική προσπάθεια.

Στην τεχνητή ορειβασία ο ορειβάτης χρησιμοποιεί εξοπλισμό προκειμένου να καταφέρει τις δύσκολες αναβάσεις. Όταν η τεχνητή ορειβασία αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες ανάβασης ή αναρρίχησης, λόγω της μορφής του βουνών (αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, κατακόρυφα εμπόδια κ.λπ.) τότε ονομάζεται Αλпинισμός και οι ορειβάτες Αλπινιστές, γιατί εξασκήθηκε για πρώτη φορά στις "Άλπεις και σήμερα εξασκείται σε όλα τα δύσκολα βουνά του Κόσμου.

Τα άτομα που ανήκουν στους ορειβατικούς συλλόγους είναι ενεργοί ορειβάτες και ασκούν το άθλημα συχνά, ενώ παράλληλα καταβάλλουν ένα χρηματικό ποσό σε ετήσια βάση προκειμένου να συντηρηθεί ο σύλλογός τους. Ο ορειβατικός τουρισμός απευθύνεται σε άτομα που γνωρίζουν και έχουν εκπαιδευτεί σωστά, προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις κακές καιρικές συνθήκες που μπορεί να εκδηλωθούν. Αυτός είναι ένας από τους παράγοντες που το κοινό το οποίο εκδηλώνει ενδιαφέρον για την συγκεκριμένη εναλλακτική μορφή τουρισμού είναι αρκετά μικρό. Ένας άλλος παράγοντας είναι το εξαιρετικά υψηλό κόστος του εξοπλισμού και της εκπαίδευσης των ορειβατών.

2.4.2.1.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑΣ

Η ποδηλασία είναι ένα σπορ το οποίο χρησιμοποιείται για (Σφακιανάκης,2000):

- τη μεταφορά ατόμων από ένα μέρος σε ένα άλλο
- την εκγύμναση του σώματος
- τη συμμετοχή σε αγώνες

Τα ποδήλατα που χρησιμοποιούνται κάθε φορά μπορεί να είναι απλά, ειδικής κατασκευής, στατικά ή αγωνιστικά, ανάλογα με το σκοπό για τον οποίο χρησιμοποιούνται κάθε φορά. Η ποδηλασία αναπτύχθηκε εξαιτίας της ανάγκης των ανθρώπων να βρουν ένα μεταφορικό μέσο, το οποίο θα είναι φιλικό προς το περιβάλλον και παράλληλα θα ασκεί το σώμα το οποίο καταπονείται από τις καθημερινές συνήθειες. Επιπλέον το συγκεκριμένο μέσο προσφέρει και ψυχαγωγία όταν χρησιμοποιείται σε ανοιχτούς χώρους καθώς ο αναβάτης μπορεί να απολαύσει τη θέα και να ξεχάσει για λίγο τα προβλήματα της καθημερινότητας.

Το πρώτο ορειβατικό ποδήλατο κατασκευάστηκε στις ΗΠΑ το 1980, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των ορειβατών όσον αφορά την ανάβαση και κατάβαση δύσκολων λόφων και βουνών. Η κατασκευή του διαφέρει από αυτή των απλών ποδηλάτων ως προς την ανθεκτικότητα, διότι το συγκεκριμένο χρησιμοποιείται σε δύσκολες συνθήκες και γι' αυτό πληρεί διαφορετικές προδιαγραφές.

Η ορειβατική ποδηλασία δίνει την ευκαιρία στους ποδηλάτες να έρθουν σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον, αφού μπορούν και περνούν πάνω από δύσβατες περιοχές με χόρτα, χώμα και λακκούβες νερού. Τα οφέλη από αυτή την επαφή είναι πολλά αφού τα άτομα που κάνουν ορειβατική ποδηλασία εκτός του ότι απολαμβάνουν την ομορφιά των τοπίων και εξερευνούν τη χλωρίδα και τη πανίδα, γυμνάζουν παράλληλα και το σώμα τους.

Κίνητρο για την ανάπτυξη του συγκεκριμένου είδους εναλλακτικού τουρισμού, δόθηκε όταν πελάτες ξενοδοχείων ζητούσαν την ορεινή ποδηλασία προκειμένου να μπορέσουν να ασκηθούν. Η ευκαιρία αναπτύχθηκε από τους ξενοδόχους, οι οποίοι άρχισαν να ικανοποιούν τις απαιτήσεις των πελατών τους και να προσφέρουν εκδρομές σε κοντινούς προορισμούς. Και σε αυτό το είδος ορεινού τουρισμού τα άτομα που το ζητούν είναι λίγα και κυρίως νεαρά, προκειμένου να μπορούν να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις του αθλήματος.

2.4.2.1.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΩΝ

Οι κατασκηνώσεις είναι περιοχές με τουριστικά καταλύματα, τα οποία είναι κυρίως σκηνές και ενίοτε κτίρια, στις οποίες υπάρχουν οι κατάλληλες υποδομές για φαγητό, νερό και ηλεκτροδότηση και οι τιμές είναι χαμηλές. Χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, σε αυτές που είναι στο βουνό (ορεινές) και σε αυτές που είναι στη θάλασσα (παράκτιες). Τα άτομα τα οποία επιλέγουν αυτό τον τρόπο διακοπών είναι κυρίως νέοι, μαθητές, φοιτητές και μικρά παιδιά που οι γονείς τους είναι μέλη συλλόγων.

Στις κατασκηνώσεις υπάρχει αυστηρή οργάνωση και ιεραρχία προκειμένου να διατηρείται η ισορροπία και να αποφεύγονται τυχόν διενέξεις και προβλήματα. Υπάρχει ημερήσιο πρόγραμμα και πολλές ψυχαγωγικές εκδηλώσεις κυρίως επιμορφωτικού χαρακτήρα. Η συντήρησή τους πραγματοποιείται είτε από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, είτε από Δημόσιους και Ιδιωτικούς Κερδοφορικούς φορείς.

Στην ίδια κατηγορία με τις κατασκηνώσεις είναι και τα campings, τα οποία χρησιμοποιούνται κυρίως από ενήλικες που μετακινούνται με τροχοφόρα, αφού διαθέτουν και χώρους στάθμευσης. Οι υπηρεσίες που διαθέτουν κυμαίνονται στο ίδιο επίπεδο με αυτό των κατασκηνώσεων. Η παρεχόμενη ασφάλεια είναι υψηλή, αφού εκτός απ' το ότι υπάρχει περίφραξη, η είσοδος και η έξοδος είναι ελεγχόμενες και υπάρχει φύλαξη σε εικοσιτετράωρη βάση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Σφακιανάκης Μ.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2000, εκδόσεις “ΕΛΛΗΝ”
- Πετροπούλου Α.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, διπλωματική εργασία , Πανεπιστήμιο Πατρών, 2009
- Παπαδάτου Ε.: “Τουριστική ανάπτυξη νομού Ζακύνθου τα τελευταία 15 χρόνια”, διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2007
- Τσιαρτσώνη Θ.: “ Η ανάπτυξη ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα, θαλάσσιος, πολιτιστικός/ θρησκευτικός- προσκυνηματικός, επαγγελματικός τουρισμός”, διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2008.
- Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας-Αναρρίχησης , www.makthes.gr
- Βενετσανοπούλου Μ.: “Η κρατική συμβολή στον τουρισμό-εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2006, εκδόσεις INTERBOOKS
- Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, Εκδόσεις Δημητράκου, Αθήνα 1980, Τόμος Α
- ΕΟΤ, “Το ευρωπαϊκό Μονοπάτι μεγάλων Διαδρομών Ε4”, 2004
- Βαρβαρέσος, Σ.- Σωτηριάδης Μ.: “Ορεινοί όγκοι και τουρισμός: Μια χωροχρονική προσέγγιση”. Τουριστική επιστημονική επιθεώρηση, τεύχ. 1, εκδ. Interbooks, Αθήνα, 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύθηκε ο πολιτιστικός και ο ορεινός-ορειβατικός τουρισμός. Αφού πραγματοποιήθηκε μια σύντομη παρουσίαση του νομού Ζακύνθου, αναπτύχθηκαν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του πολιτιστικού τουρισμού και προσδιορίστηκε η αγορά στην οποία απευθύνεται. Στη συνέχεια έγινε αναφορά στην πολιτιστική κληρονομιά του νησιού και αναλύθηκε η ανταγωνιστική του θέση καθώς και η ζήτηση που εκδηλώνεται για τον πολιτιστικό τουρισμό που αυτό προσφέρει. Ύστερα μελετήθηκε ο ορεινός-ορειβατικός τουρισμός και οι κατηγορίες που τον αποτελούν και είναι οι εξής: τουρισμός ορεινών αθλημάτων (που περιλαμβάνει την απλή ορειβασία, την τεχνητή ορειβασία και τον αλπινισμό), τουρισμός ορεινής ποδηλασίας και τουρισμός ορεινών κατασκηνώσεων. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλυθεί ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός. Αρχικά θα δοθεί ο ορισμός του οικοτουρισμού και στη συνέχεια θα καταγραφούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του και η συμβολή του στο ευρύτερο περιβάλλον. Στη συνέχεια θα προσδιοριστεί η αγορά του οικοτουρισμού και το οικοτουριστικό προϊόν, καταλήγοντας με τις επιδράσεις της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού. Μετά θα αναλυθεί ο αγροτουρισμός, δίνοντας τον ορισμό αυτού και περιγράφοντας την υποδομή που χρειάζεται για την ανάπτυξή του και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του. Έπειτα θα προσδιοριστούν οι στόχοι του αγροτουρισμού και θα προσδιοριστεί το μέγεθος της αγοράς του. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί περιγραφή των χαρακτηριστικών των αγροτουριστών και οι συνέπειες του αγροτουρισμού στο ευρύτερο περιβάλλον.

3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο οικοτουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, που στόχος της είναι η ανάδειξη και αξιοποίηση των φυσικών πόρων μιας χώρας. Ο σαφής προσδιορισμός του είναι δύσκολος αλλά θα μπορούσαμε να πούμε ότι (Υπουργείο Ανάπτυξης, 1998): “Οικοτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού, που αναπτύσσεται σε αξιόλογες οικολογικά περιοχές, δεν υπερβαίνει τα όρια δυνατοτήτων αξιοποίησης της περιοχής, προωθεί την προστασία και διαχείριση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος -

με τη θέσπιση νομικών ή άλλου τύπου αποτελεσματικών μέτρων- ενώ ταυτόχρονα διατηρεί τη συνοχή του κοινωνικού ιστού”. Είναι ένα ταξίδι στη φύση, που προϋποθέτει την προστασία του περιβάλλοντος και αποβλέπει στην αειφόρο ανάπτυξη.

3.2.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο οικοτουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού η οποία έχει τα εξής γνωρίσματα (Σούρτζης,2003):

1. Τα ταξίδια που πραγματοποιούνται, γίνονται σε περιοχές που παρουσιάζουν ιδιαίτερο φυσικό κάλλος και δίνουν τη δυνατότητα στους ταξιδιώτες να θαυμάσουν την ομορφιά των τοπίων και να έρθουν σε επαφή με τα άγρια ζώα που ζουν σε αυτά.
2. Στόχος των τουριστών είναι να διευρύνουν τον πνευματικό τους ορίζοντα και να γνωρίσουν τη χλωρίδα και τη πανίδα του τόπου που επισκέπτονται.
3. Τα οφέλη για το περιβάλλον είναι πολλά αφού ο τουρίστας δεν έχει στόχο να το καταστρέψει και να το εκμεταλλευτεί αλλά αντιθέτως επιθυμεί την προστασία και τη διατήρηση αυτού.
4. Η οργάνωσή του βασίζεται σε μικρές τοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες δεν έχουν σαν κύριο στόχο την επίτευξη μεγάλων χρηματικών κερδών, αλλά την προβολή και προστασία του τόπου τους αφού αν αυτός καταστραφεί τότε θα χαθεί το τουριστικό κίνητρο και οι επισκέπτες μπορεί να μειωθούν δραματικά ή ακόμη και να μηδενιστούν.
5. Συμβάλλει στη διατήρηση του πληθυσμού των επαρχιακών πόλεων και την αύξηση της αποκέντρωσης, αφού οι κάτοικοι τους έχουν απασχόληση ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται και η πατριωτική τους υπερηφάνεια.

3.2.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο οικοτουρισμός επηρεάζει άμεσα το περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται καθώς (Υπουργείο Ανάπτυξης2000):

1. προετοιμάζει τους επισκέπτες, πριν την αναχώρησή τους, ώστε να ελαχιστοποιήσουν ή ακόμα και να αποφύγουν την πρόκληση αρνητικών επιπτώσεων σε ευαίσθητες περιοχές, μέσω της ενημέρωσής τους σχετικά με τη στάση τους απέναντι στη χλωρίδα και πανίδα του τόπου προορισμού.
2. ελαχιστοποιεί τις επιπτώσεις από την παρουσία επισκεπτών, αφού όλες οι δραστηριότητες οργανώνονται με κύριο γνώμονα το σεβασμό και τη διατηρησιμότητα του περιβάλλοντος. Με τον όρο διατηρησιμότητα (Σφακιανάκης, 2000) εννοούμε τη συντήρηση του σε τέτοια κατάσταση ώστε να μπορεί να χρησιμοποιείται με τον ίδιο τρόπο από τις παρούσες και μελλοντικές γενεές.
3. πραγματοποιεί επισκέψεις τουριστών σε μικρές ομάδες για να αποφευχθεί η πιθανότητα υπερσυγκέντρωσης τους και τα όποια προβλήματα μπορεί αυτή να δημιουργήσει.
4. ενημερώνει, πληροφορεί και εκπαιδεύει τους επιχειρηματίες και το προσωπικό (τους επαγγελματίες του κλάδου δηλαδή) σχετικά με τις απαραίτητες ενέργειες, που πρέπει να γίνουν με σκοπό τη διατήρηση υψηλής οικολογικής ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών.
5. αποτελεί πολλές φορές μέρος προγραμμάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, τα οποία δημιουργούνται από τον ΕΟΤ ή το Υπουργείο Περιβάλλοντος, χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.
6. χρησιμοποιούνται εγκαταστάσεις που είναι από υλικά φιλικά προς το περιβάλλον και η αρχιτεκτονική τους σύμφωνη με την τοπική τεχνοτροπία, σεβόμενη τις παραδόσεις του εκάστοτε τόπου.
7. αποτελεί πηγή χρηματοδότησης προγραμμάτων προστασίας της φύσης.
8. παροτρύνει τους επισκέπτες να συμμετάσχουν στην προστασία του περιβάλλοντος, θέλοντας με αυτό τον τρόπο να βοηθήσουν τους κατοίκους να διατηρήσουν την ομορφιά του τόπου τους και τον πολιτισμικό τους πλούτο.

3.2.3 Η ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1) ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Υπάρχει μια δυσκολία στον ακριβή προσδιορισμό του μεγέθους της αγοράς των οικοτουριστών, καθώς πολλοί από αυτούς δεν κάνουν κρατήσεις σε τουριστικά καταλύματα, σε μεταφορικά μέσα και δεν αγοράζουν τουριστικά προϊόντα. Όσοι από αυτούς αγοράζουν συγκεκριμένα κομμάτια από ένα τουριστικό πακέτο,

καταγράφονται ως τουρίστες μαζικού τουρισμού. Το μεγαλύτερο μέρος των οικοτουριστών είναι εσωτερικοί τουρίστες και γι' αυτό το λόγο δεν καταγράφονται πουθενά. Στις μέρες μας ο οικοτουρισμός αποτελεί το 3% του συνολικού τουρισμού και παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί σχεδόν το 50% του εναλλακτικού τουρισμού. (Σφακιανάκης, 2000)

2) Η ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑ

Η τμηματοποίηση της τουριστικής αγοράς γίνεται σύμφωνα με κριτήρια γεωγραφικά, δημογραφικά, ψυχογραφικά και οικονομικά, ενώ παράλληλα απαντά σε ερωτήματα όπως ποιος κάνει τουρισμό, γιατί, από πού προέρχεται, πώς και πότε έρχεται. Οι οικοτουρίστες προέρχονται από χώρες που οι κάτοικοί τους συνηθίζουν να κάνουν τουριστικά ταξίδια. Πριν πραγματοποιήσουν ένα οικοτουριστικό ταξίδι συνήθως έχουν προηγηθεί άλλα, διαφορετικών μορφών τουρισμού.

Οι ηλικίες των οικοτουριστών ποικίλλουν ανάλογα με το είδος των δραστηριοτήτων που επιλέγουν. Έτσι μπορεί να είναι άτομα νεαρά και μέσης ηλικίας ή ηλικιωμένοι και συνταξιούχοι. Η πρώτη κατηγορία επιλέγει πιο έντονες δραστηριότητες σε σχέση με τη δεύτερη που προτιμά την απλή περιήγηση και ακολουθεί βραδύτερους ρυθμούς. Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης είναι υψηλό, όπως και το οικονομικό τους επίπεδο. Εξαιτίας των δυσκολιών της συγκεκριμένης μορφής εναλλακτικού τουρισμού, το 65%-75% είναι άνδρες, καθώς οι γυναίκες αποφεύγουν τις άσχημες συνθήκες και προτιμούν την άνεση και την ασφάλεια.

Οι οικοτουρίστες, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες (Πετροπούλου, 2009):

1. Αυτοί που ταξιδεύουν μόνοι τους ή με τις οικογένειές τους και προσπαθούν να επισκεφτούν όσο το δυνατό περισσότερα μέρη προκειμένου να αποκτήσουν εμπειρίες
2. Εκείνοι που είναι μέλη επιστημονικών και σχολικών ομάδων και σκοπός τους είναι η πραγματοποίηση έρευνας, οπότε και μένουν πολύ καιρό στον τόπο που επισκέπτονται

3. Αυτοί που επισκέπτονται προστατευόμενες περιοχές και συνήθως είναι μέλη οργανώσεων
4. Εκείνοι που επισκέπτονται μακρινούς προορισμούς, προκειμένου να ζήσουν μια έντονη εμπειρία
5. Αυτοί που το κάνουν ευκαιριακά στα πλαίσια μιας άλλης τουριστικής δραστηριότητας.

3.2.4 ΤΟ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Το οικοτουριστικό προϊόν αποτελείται από αγαθά και υπηρεσίες που προέρχονται από τη φύση και τον τοπικό πληθυσμό του τόπου επισκέψεως οπότε και η ποιότητά του είναι κλιμακούμενη και επηρεαζόμενη από πολλούς παράγοντες. Τα αγαθά που το αποτελούν είναι κατά κύριο λόγο άυλα και η ποιότητα όχι ιδιαίτερα υψηλή, αφού ο τουρίστας που θα το αγοράσει δεν ενδιαφέρεται τόσο για αυτήν, όσο για πράγματα πιο πνευματικά, όπως η επαφή του με το φυσικό περιβάλλον και η εξερεύνηση του τόπου επισκέψεως.

Μερικά βασικά οικοτουριστικά προϊόντα είναι τα εξής (Σφακιανάκης, 2000) :

- Απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και ότι αυτό περιλαμβάνει(καθαρός αέρας, χλωρίδα, πανίδα, ανοιχτός χώρος)
- Άμεση επαφή με φυσικά τοπία και πολιτιστικά μνημεία της υπαίθρου
- Άμεση επαφή και γνωριμία με την τοπική χλωρίδα και πανίδα
- Ηρεμία και ησυχία που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον
- Γνωριμία μεταξύ τουριστών και τοπικού πληθυσμού
- Δυνατότητα σωματικής άθλησης και η παρακολούθηση αθλοπαιδιών
- Συμμετοχή σε έρευνες και μελέτες που αφορούν το φυσικό περιβάλλον
- Δυνατότητα συμβολής των τουριστών σε προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος.

3.2.5 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Οι επιδράσεις από τον οικοτουρισμό είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές. Πιο συγκεκριμένα, οι θετικές συνέπειες είναι (Κοκκώσης-Τσάρτας, 2001):

1. Ευαισθητοποιεί τόσο τον ντόπιο πληθυσμό, όσο και τους τουρίστες σχετικά με την αναγκαιότητα διατήρησης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής.
2. Ενισχύει την τοπική οικονομία, αφού βοηθά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Έτσι μειώνεται η ανεργία και τα έσοδα από τη τουριστική δραστηριότητα βελτιώνουν τους όρους διαβίωσης των μόνιμων κατοίκων.
3. Μειώνει το αίσθημα απομόνωσης των κατοίκων και ενισχύει το αίσθημα υπερηφάνειας για τον τόπο τους, αυξάνοντας το ποσοστό αυτών που μένουν στη περιφέρεια.
4. Μπορεί να συνδυαστεί με το πολιτιστικό περιβάλλον, την ανάδειξη των ιστορικών μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, την οργάνωση προγραμμάτων διαδρομών και επισκέψεων τουριστών και σχολείων, συντελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην αξιοποίηση και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού.

Στον αντίποδα των θετικών επιδράσεων, έχουμε τις αρνητικές οι οποίες είναι οι εξής:

1. Σε περίπτωση που ο αριθμός των τουριστών υπερβεί αυτόν που η περιοχή μπορεί να δεχθεί και να φιλοξενήσει, τότε υπάρχει περίπτωση διαταραχής της ισορροπίας του οικολογικού συστήματος και η πρόκληση προβλημάτων.
2. Η υπερσυγκέντρωση τουριστών, μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα και στην κυκλοφορία των οχημάτων, καθώς δεν θα υπάρχει επαρκής χώρος για τη στάθμευσή τους και κατάλληλες υποδομές για την εύρυθμη κυκλοφορία τους.
3. Η προσέλευση τουριστών ενίοτε προκαλεί ζημιές στο περιβάλλον, αφού υπάρχει περίπτωση καταστροφής μονοπατιών και διακοπή του αναπαγωγικού ρυθμού των άγριων ζώων και πτηνών.

3.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με την πρώτη τοποθέτηση του Ελληνικού Κέντρου Αγροτουρισμού (ΕΛΛΚΑ), ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα είναι: “Η παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων, που αποσκοπεί στην οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών χώρων και της υπαίθρου, με τη στήριξη της τοπικής αγροτικής παραγωγής, της εμπορίας, της ήπιας και μικρής κλίμακας προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών και της ανάδειξης του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου κάθε περιοχής”.

3.3.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Οι τουρίστες που επιλέγουν τον αγροτουρισμό, διαμένουν είτε σε σπίτια αγροτών της περιοχής, είτε σε τουριστικά καταλύματα που βρίσκονται μέσα ή κοντά στις αγροτικές περιοχές. Βιώνουν από κοντά τις καθημερινές αγροτικές δραστηριότητες και έχουν τη δυνατότητα να είναι απλοί παρατηρητές ή και να συμμετέχουν σε αυτές. Ο αριθμός των τουριστικών καταλυμάτων που δημιουργούνται σε μια περιοχή για να εξυπηρετεί τους τουρίστες είναι μικρός και η κατασκευή τους προσαρμόζεται στην τοπική αρχιτεκτονική. (Βενετσανοπούλου,2006)

3.3.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο αγροτουρισμός έχει τα εξής γνωρίσματα (Ασκέλη,2005) :

1. Δίνει τη δυνατότητα στους κατοίκους των πόλεων , να έρθουν σε επαφή με τη ζωή στο χωριό για ένα μικρό χρονικό διάστημα και να γίνουν μέλη της τοπικής κοινωνίας, συμμετέχοντας στις καθημερινές δραστηριότητες των μόνιμων κατοίκων.
2. Ενισχύει τις αγροτικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες των ντόπιων κατοίκων και τους στηρίζει οικονομικά. Με αυτό τον τρόπο τους παρέχει κίνητρο για να μείνουν στο τόπο τους και να μη μεταπηδήσουν σε άλλο κλάδο.

3. Δεν χρειάζεται μεγάλες και ακριβές εγκαταστάσεις, αφού οι τουρίστες μπορούν να καταλύσουν ακόμα και στα σπίτια των αγροτών, έτσι ο αγροτουρισμός βοηθά στη διατήρηση του περιβάλλοντος ως έχει.
4. Στηρίζεται στην άμεση ανθρώπινη επαφή, αφού εξυπηρέτηση των τουριστών πραγματοποιείται από τα μέλη των αγροτικών οικογενειών και κυρίως στοιχεία είναι η απλότητα και η ζεστασιά.
5. Προωθεί τα ντόπια προϊόντα μιας και είναι αυτά που χρησιμοποιούνται κατά κόρον, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των τουριστών.
6. Δίνει τη δυνατότητα στους τουρίστες να συμμετέχουν σε πολιτιστικές εκδηλώσεις των χωριών που επισκέπτονται και να βιώσουν από κοντά τα ήθη και τα έθιμα τους.
7. Ενεργοποιεί τις παραγωγικές, αναπτυξιακές και πολιτισμικές δυνάμεις του εκάστοτε τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην κοινωνική ανάπτυξη της αγροτικής περιοχής.

3.3.4 ΣΤΟΧΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι στόχοι του αγροτουρισμού ως εναλλακτική μορφή τουρισμού συνοψίζονται στους εξής (Βενετσανοπούλου, 2006):

1. Τη γνωριμία του επισκέπτη με τον αγροτικό χώρο, τις καθημερινές συνήθειες των ντόπιων κατοίκων, τα ήθη, τα έθιμα και τη κουζίνα τους.
2. Τη γνωριμία του επισκέπτη με τη φύση και την πολιτιστική κληρονομιά του τόπου.
3. Την ψυχαγωγία του τουρίστα μέσω της συμμετοχής του σε διάφορες εκδηλώσεις.
4. Την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των τοπικών φορέων προκειμένου να συμβάλλουν στη περαιτέρω ανάπτυξη του τόπου.
5. Την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος των αρμόδιων φορέων, ούτως ώστε να ενισχύσουν με τη σειρά τους την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα.

6. Την ελαχιστοποίηση περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
7. Την προώθηση προϊόντων τοπικής παραγωγής.
8. Την οικονομική ενίσχυση των ντόπιων κατοίκων μέσω της συμπλήρωσης του εισοδήματός τους.

3.3.5 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Λόγω έλλειψης στατιστικών στοιχείων, το μέγεθος της συγκεκριμένης αγοράς δεν μπορεί να προσδιοριστεί ακριβώς ποσοτικά. Τα στοιχεία που παρέχονται από τις κρατήσεις στα αγροτουριστικά ξενοδοχεία δεν είναι αξιόπιστα, αφού ένα μεγάλο μέρος των τουριστών διαμένουν σε φιλικά σπίτια και γι' αυτό το λόγο δεν μπορούμε να έχουμε μια σαφή εικόνα σχετικά με την μέγεθος της συγκεκριμένης αγοράς.

Τα στοιχεία από πωλήσεις αγροτουριστικών προϊόντων από τους οργανωτές ταξιδιών δεν είναι αρκετά γιατί το μεγαλύτερο μέρος των αγροτουριστών κάνει ατομικό, οικογενειακό ή μη οργανωμένο τουρισμό. Επίσης το ίδιο συμβαίνει και με τα στοιχεία μεταφορών καθώς οι περισσότεροι μετακινούνται με δικό τους όχημα. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και το γεγονός ότι δεν υπάρχει καταγραφή των αγροτουριστών εσωτερικού τουρισμού, οι οποίοι αποτελούν και το μεγαλύτερο μέρος του συγκεκριμένου είδους τουρισμού.

3.3.5.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Τα άτομα τα οποία επιλέγουν το συγκεκριμένο είδος τουρισμού, είναι συνήθως μεγάλης ηλικίας, κατά κύριο λόγο συνταξιούχοι και κυμαίνονται από 50-70 ετών. Τα κίνητρά τους για να κάνουν αγροτουρισμό είναι κυρίως τα εξής (Σφακιανάκης, 2000)

- Επιθυμία για ξεκούραση και ηρεμία, μακριά από τους γρήγορους ρυθμούς των πόλεων.
- Γνωριμία με έναν διαφορετικό τρόπο ζωής και συμμετοχή σε αυτόν μέσω καθημερινών δραστηριοτήτων.
- Στενότερη επαφή με τη φύση και το καθαρό περιβάλλον, μακριά από τα μολυσμένα αστικά κέντρα.

Όσον αφορά τα λοιπά χαρακτηριστικά τους, είναι άτομα που έχουν υψηλό οικονομικό επίπεδο, ανώτερο από το μέσο και διαθέτουν συντάξεις και αποταμιεύσεις που μπορούν να διαθέσουν όπως νομίζουν αφού συνήθως δεν έχουν πλέον οικογενειακές υποχρεώσεις. Τέλος, το μορφωτικό τους επίπεδο είναι αρκετά υψηλό και συχνά είναι αυτό που τους δημιουργεί την ανάγκη να εξερευνήσουν διαφορετικούς τρόπους ζωής, όπως αυτόν των αγροτών, μέσω της βιωματικής εμπειρίας.

Το μεγαλύτερο μέρος τους είναι εσωτερικοί τουρίστες, οι οποίοι επιλέγουν να κάνουν τις διακοπές τους σε κοντινούς προορισμούς και αποφεύγουν τα μακρινά και κουραστικά ταξίδια. Υπάρχουν, όμως, και οι εξωτερικοί τουρίστες οι οποίοι επιλέγουν συγκεκριμένους προορισμούς βάσει δικών τους κριτηρίων και φτάνουν σε αυτούς χρησιμοποιώντας αεροπλάνα κατά κύριο λόγο.

3.3.5.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο αγροτουρισμός έχει επιδράσεις τόσο θετικές όσο και αρνητικές για τα άτομα τα οποία συμμετέχουν, το περιβάλλον, την οικονομία και τον πολιτισμό. Πιο συγκεκριμένα (Καραμπάσου-Παχάκη, 1996)

- οι θετικές επιδράσεις είναι :
  1. Η μείωση της απομόνωσης των αγροτικών περιοχών και η ενίσχυσή τους με κόσμο νεαρής ηλικίας, ο οποίος αναζητά ευκαιρίες εργασίας σε ένα πιο ήσυχο και υγιές περιβάλλον.
  2. Η βελτίωση του επιπέδου ζωής των αγροτών, μέσω της δημιουργίας υποδομών, απαραίτητων για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού.
  3. Η ενίσχυση της ανθρώπινης επικοινωνίας.
  4. Η επαναφορά της ψυχικής ηρεμίας των ανθρώπων που ζουν στα μεγάλα αστικά κέντρα και επιλέγουν να κάνουν αγροτουρισμό.
  5. Η δυνατότητα που δίνεται στους αγροτουρίστες να λάβουν μέρος σε δραστηριότητες διαφορετικές από τις συνηθισμένες.

6. Η δημιουργία νέων επαγγελματικών δραστηριοτήτων και παραγωγικών πρωτοβουλιών.
  7. Η συμβολή στην προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων, με σκοπό την ενίσχυση των πωλήσεων μέσω της αύξησης της αναγνωρισιμότητάς τους.
  8. Η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς δεν απαιτεί έργα μεγάλης υποδομής, αλλά προωθεί τη χρήση των ήδη υπάρχοντων και ενισχύει το σεβασμό για τη φύση και τον άνθρωπο.
  9. Η προώθηση της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και η συμβολή στη δημιουργία ειδικών μουσείων, τα οποία θα περιλαμβάνουν εκθέματα της αγροτικής ζωής.
- Οι αρνητικές επιδράσεις είναι:
1. Η μείωση των αγροτικών δραστηριοτήτων, από ένα μέρος των αγροτών, προκειμένου να ασχοληθούν με τον τουρισμό και τα οφέλη που αυτός τους δίνει.
  2. Η διάδραση της κουλτούρας και των βιωμάτων των αγροτουριστών και των αγροτών, η οποία μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα εάν η διαφορές είναι αγεφύρωτες και οι στάσεις ζωής πολύ διαφορετικές.
  3. Ο κίνδυνος υπέρμετρης ανάπτυξης του αγροτουρισμού, πέρα των επιτρεπτών ορίων και η μετουσίωση των αγνών κινήτρων για ανάπτυξη της περιοχής, σε απληστία και προσπάθεια πλουτισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΡΙΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Υπουργείο Ανάπτυξης, Μελέτη, Αγροτουριστική Α.Ε, “Ανάπτυξη οικοτουριστικών διαδρομών και προορισμών”, 1998
- Σούρτζης Α., “Αειφόρος ανάπτυξη και εναλλακτικές μορφές τουρισμού”. Η ελληνική πολιτική κινήτρων, διπλωματική εργασία, Αθήνα 2003
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Σχεδιασμός δράσεων πιλοτικού χαρακτήρα για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού, 2000
- Σφακιανάκης Μ.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2000, εκδόσεις<< ΕΛΛΗΝ>>
- Βενετσανοπούλου Μ.: “Η κρατική συμβολή στον τουρισμό-εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2006, εκδόσεις INTERBOOKS
- Πετροπούλου Α.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, διπλωματική εργασία , Πανεπιστήμιο Πατρών, 2009
- Κοκκώσης Χ..Τσάρτας Π.: “Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον”, εκδόσεις Κριτική, 2001
- Ασκέλη Σ.: “Επιχειρήστε...αγροτουριστικά”, εκδόσεις Κέρκυρα, 2005
- Καραμπάσου Κ-Παχάκη: Θέματα γεωργίας αγροτικής και τοπικής ανάπτυξης, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα, 1996

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύθηκε ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός. Δόθηκε ο ορισμός του οικοτουρισμού και αναφέρθηκαν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του και η συμβολή του στο ευρύτερο περιβάλλον. Στη συνέχεια προσδιορίστηκε η αγορά του οικοτουρισμού και το οικοτουριστικό προϊόν, καταλήγοντας στις επιδράσεις της συγκεκριμένης μορφής τουρισμού. Αναφέρθηκε η ανάλυση του αγροτουρισμού, δίνοντας τον ορισμό αυτού και περιγράφοντας την υποδομή που χρειάζεται για την ανάπτυξή του και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματά του. Επιχειρήθηκε ο προσδιορισμός των στόχων του αγροτουρισμού και προσδιορίστηκαν το μέγεθος της αγοράς του, ενώ παράλληλα περιγράφηκαν τα χαρακτηριστικά των αγροτουριστών και οι συνέπειες του αγροτουρισμού στο ευρύτερο περιβάλλον. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναπτυχθούν τρεις άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού: ο αθλητικός, ο θαλάσσιος και ο κοινωνικός τουρισμός. Αρχικά θα αναφερθούν οι κατηγορίες του αθλητικού τουρισμού και η αθλητική υποδομή που πρέπει να έχει ο τόπος υποδοχής των τουριστών, για να εξετασθεί στη συνέχεια η περιγραφή των θέσεων εργασίας που υπάρχουν στον αθλητικό τουρισμό και να περιγραφούν τα club hotels. Μετά θα αναλυθεί ο αθλητικός τουρισμός, αναλύοντας τις κατηγορίες που υπάρχουν και προσδιορίζοντας τις συνέπειες του συγκεκριμένου είδους για το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού προσδιορίζοντας τους παράγοντες που τον επηρεάζουν και αναλύοντας τα χαρακτηριστικά του, για να εξετασθεί στη συνέχεια ο προσδιορισμός του μεγέθους της αγοράς και των παραγόντων ενίσχυσής του και τέλος να αναφερθούν οι συνέπειες που αυτός επιφέρει στο περιβάλλον που αναπτύσσεται.

4.2 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αθλητικός τουρισμός, (Σφακιανάκης, 2000) είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα. Εδώ διακρίνουμε τρεις κατηγορίες αθλητικού τουρισμού:

1. **Τον αθλητικό τουρισμό ανάπαυσης ή αναψυχής**, όπου οι τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους λαμβάνουν μέρος σε αθλητικές δραστηριότητες του μαζικού λαϊκού τουρισμού, ο οποίος είναι προσίτος σε όλους τους ανθρώπους και περιλαμβάνει αθλοπαιδιές, μερικά ναυτικά αγωνίσματα, κυνήγι, αλιεία, ποδηλασία, μερικά ορειβατικά αγωνίσματα, μερικά αθλήματα χειμερινού τουρισμού, την ήπια ενόργανη γυμναστική καθώς και τη Σουηδική γυμναστική. Σκοπός του είναι η άσκηση, η βελτίωση της φυσικής κατάστασης, η διατήρηση της υγείας και η ψυχοσωματική ευεξία.
2. **Τον αθλητικό τουρισμό επιδόσεων ή άμιλλας**, όπου οι ασχολούμενοι με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, θεατές, βοηθητικό προσωπικό) κατά τη διάρκεια των αγώνων επιδόσεως έχουν τουριστικές δραστηριότητες. Ο αθλητισμός επιδόσεων είναι προσίτος μόνο σε ορισμένες ομάδες πληθυσμού, τους αθλητές, που επιδίδονται σαν επαγγελματίες ή σαν ερασιτέχνες στα επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά αγωνίσματα επιδόσεων ή πρωταθλητισμού και έχουν σκοπό να επιτύχουν μια επίδοση η οποία συνήθως ανταμείβεται υλικά ή ηθικά.
3. **Τον ελιτίστικο αθλητικό τουρισμό**, όπου οι τουρίστες που παίρνουν μέρος σε αυτό ασχολούνται με τα ελιτίστικά αγωνίσματα, τα οποία είναι προσίτα στις ανώτερες οικονομικά τάξεις, αφού αυτές μόνο, είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν το υψηλό κόστος ενασχόλησης.

4.2.1 ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΟΡΙΣΜΩΝ

Ολοένα και περισσότεροι τουρίστες επιλέγουν τον αθλητικό τουρισμό, είτε για να ψυχαγωγηθούν είτε για να βελτιώσουν τη φυσική τους κατάσταση, αφού τους το επιτρέπει ο χρόνος και το εισόδημά τους. Αποτέλεσμα αυτής της ανάγκης είναι όλο

και περισσότερα ξενοδοχεία και τουριστικοί πράκτορες να έχουν συμπεριλάβει στις υπηρεσίες τους και αθλητικά προϊόντα, προκειμένου να ικανοποιήσουν μεγαλύτερο μέρος πελατών. Για να ασχοληθούν όμως, οι τουρίστες οι οποίοι επισκέπτονται έναν τόπο με τον αθλητικό τουρισμό, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός στον χώρο επισκέψεως. Έτσι πολλά ξενοδοχεία διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό και προσωπικό, προκειμένου ο πελάτης τους να μπορεί να ασχοληθεί, τόσο με αθλήματα του μαζικού λαϊκού αθλητισμού, όσο και με αθλήματα του ελιτίστικου, όπως τένις, γκολφ, ιππασία και ιστιοπλοΐα.

Μερικά ενδεικτικά παραδείγματα αθλητικού εξοπλισμού για τα ξενοδοχεία αποτελούν τα εξής:

- γήπεδα ποδοσφαίρου
- γήπεδα καλαθοσφαίρισης
- γήπεδα πετοσφαίρισης
- γήπεδα γκολφ
- γήπεδα αντισφαίρισης
- πισίνες εξωτερικές και εσωτερικές
- γυμναστήρια
- αίθουσες αθλημάτων εσωτερικού χώρου
- χώροι ιππασίας

Σ' αυτούς τους χώρους οι τουρίστες μπορούν να αθληθούν με μικρή η και καθόλου δαπάνη και να επιτύχουν έναν συνδυασμό, σωματικής και ψυχικής ευεξίας.

4.2.2 ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Στον αθλητικό τουρισμό υπάρχουν οι εξής θέσεις που μπορούν να απασχολήσουν άτομα (Γλυνιά- Λύτρας- Μάρας, 2004):

1. **Αθλητικό τουριστικό μάρκετινγκ**, το οποίο αποτελεί μέρος του μάρκετινγκ υπηρεσιών και προϋποθέτει την καλή γνώση των αθλητικών υπηρεσιών. Οι αρμοδιότητες αυτής της θέσης είναι η καταγραφή των καταναλωτών των αθλητικών τουριστικών υπηρεσιών, ο προσδιορισμός των αναγκών των αθλητικών τουριστών και η μετατροπή αυτών των αναγκών σε ελκυστικές υπηρεσίες.
2. **Animation αθλητικού τουρισμού**, δηλαδή ψυχαγωγική δράση κατά τη διάρκεια του τουρισμού που απώτερος σκοπός της είναι η ενδυνάμωση των

διαπροσωπικών σχέσεων των μελών της ομάδας. Τα θετικά του animation είναι ότι δίνει στον τουρίστα τη δυνατότητα να επιλέξει τις δραστηριότητες που θέλει να κάνει, να ορίζει ο ίδιος τον χρόνο και την ένταση των δραστηριοτήτων και να επιλέγει χωρίς πίεση και άγχος.

3. **Συμβουλευτική αθλητικού τουρισμού**, μέσω της οποίας ενημερώνονται οι επιχειρηματίες σχετικά με την αγορά του αθλητικού τουρισμού και οι ενδιαφερόμενοι τουρίστες σχετικά με τις υπηρεσίες του αθλητικού τουρισμού προκειμένου να είναι σε θέση να κάνουν τις καλύτερες επιλογές.
4. **Διοίκηση αθλητικών τουριστικών εγκαταστάσεων**, (Ι. Γκίτσος, Π. Παπαδημητρίου, Π. Συνοδινός, Πάτρα, 2000) η οποία προήλθε λόγω της εκτεταμένης ανάπτυξης των τουριστικών αθλητικών εγκαταστάσεων. Όσοι εργάζονται σε αυτό τον τομέα έχουν την αρμοδιότητα να ελέγχουν κατά πόσο οι αθλητικές εγκαταστάσεις πληρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές και είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τους πελάτες που τις χρησιμοποιούν.

4.2.3 CLUB HOTELS

Ο συνδυασμός άθλησης και παραθέρησης έχει οδηγήσει στη δημιουργία ολοένα και περισσότερων ξενοδοχειακών μονάδων οι οποίες να διαθέτουν αθλητικές υποδομές προκειμένου οι πελάτες να μπορούν να αθληθούν και να ψυχαγωγηθούν παράλληλα με τις διακοπές τους, αυτές οι ξενοδοχειακές μονάδες είναι γνωστές και ως club hotels. (Λαλούμης, 2008)

Τα συγκεκριμένα ξενοδοχεία βρίσκονται κατά κύριο λόγο σε παραθαλάσσια σημεία ιδιαίτερου κάλλους και οι πελάτες δεν μετακινούνται εκτός αυτών χωρίς συνοδεία. Οι εγκαταστάσεις τους είναι συγκεντρωμένες και όσο το δυνατό πιο κοντά στη παραλία. Σε αυτές περιλαμβάνονται πισίνες, ταβέρνες, εστιατόρια, γήπεδα αθλημάτων, θαλάσσιες εξέδρες, σκάφη για θαλάσσια σπορ, εξοπλισμός καταδύσεων, night club, beach bar, pool bar. Στη χώρα μας μέχρι τώρα λειτουργούν 30 club hotels.

4.3 ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο θαλάσσιος τουρισμός, είναι κάθε τουριστική δραστηριότητα η οποία έχει σχέση με τη θάλασσα και τις ακτές. Περιλαμβάνει θαλάσσιες περιηγήσεις με κρουαζιερόπλοια και άλλα σκάφη αναψυχής καθώς και ναυταθλητικές δραστηριότητες όπως ιστιοπλοΐα, yachting, ερασιτεχνική αλιεία, καταδύσεις, επισκέψεις σε ναυτικά μουσεία κ.λ.π. Πρόκειται για μια εναλλακτική μορφή τουρισμού η οποία άρχισε να αναπτύσσεται στην Ελλάδα από την δεκαετία του 50, όταν οι ελληνικές θάλασσες καθαρίστηκαν από τις νάρκες. Τότε είναι που ξεκινά και ο ατομικός θαλάσσιος τουρισμός με ιδιωτικά ή ενοικιαζόμενα μικρά σκάφη αναψυχής. (Βενετσανοπούλου, 2006), (Ευθυμιάτου-Πουλάκου, 1997)

Οι παραθαλάσσιες περιοχές, επιδιώκουν στην ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού και επενδύουν σε αυτόν καθώς τα οφέλη είναι πολλά, αφού πραγματοποιείται εισροή συναλλάγματος, αυξάνονται οι θέσεις εργασίας και δημιουργούνται σύγχρονες υποδομές. Οι δραστηριότητες που προσφέρονται επιφέρουν πολλαπλά οφέλη στους συμμετέχοντες, αφού δίνουν τη δυνατότητα στους τουρίστες να χαλαρώσουν και να έλθουν σε επαφή με τη φύση, ενώ παράλληλα αυξάνουν την ανθρώπινη επικοινωνία και το γόητρό τους. (Μυλωνόπουλος-Μοίρα, 2005)

4.3.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο θαλάσσιος τουρισμός έχει τις εξής κατηγορίες (Βενετσανοπούλου, 2006):

1. **Τουρισμός παραλίας**, δραστηριότητα γνωστή από την αρχαιότητα, καθώς ο ήλιος θεωρούνταν πηγή αγνότητας και υγείας και είχε θεοποιηθεί από τους αρχαίους Έλληνες και Ρωμαίους. Η έκθεση στον ήλιο ξεκίνησε κυρίως για ιατρικούς λόγους και πλέον θεωρείται συνώνυμο της καλής υγείας και ομορφιάς. Ο τουρίστας έχει τη δυνατότητα να απολαύσει τον περίπατο στην ακροθαλασσιά, να κολυμπήσει, να κάνει ηλιοθεραπεία και να επιδοθεί σε θαλάσσια σπορ. Βασική προϋπόθεση γι'αυτά είναι να υπάρχει η κατάλληλη υποδομή προκειμένου να παρέχονται οι απαραίτητες υπηρεσίες. Μερικά παραδείγματα στοιχείων υποδομής είναι:
  - ομπρέλες
  - ξαπλώστρες
  - ναυαγοσώστης

- αναψυκτήρια
- εστιατόρια
- αποδυτήρια
- χώροι υγιεινής, κ.α

2. **Κρουαζιέρα**, η οποία αποτελεί τουρισμό υψηλής ποιότητας και υπάρχει από την αρχαιότητα και συγκεκριμένα από την εποχή του Περικλή, ο οποίος θέσπισε τις κρουαζιέρες προκειμένου να ψυχαγωγούνται και ταυτόχρονα να εκπαιδεύονται οι ταξιδιώτες. Αυτή η μορφή θαλάσσιου τουρισμού δίνει την ευκαιρία στον ταξιδιώτη να ψυχαγωγηθεί και παράλληλα να επισκεφτεί πολλά διαφορετικά μέρη ερχόμενος σε επαφή με νέους πολιτισμούς και ερεθίσματα. Η οργάνωσή τους, πραγματοποιείται από ταξιδιωτικά πρακτορεία και τα ταξίδια γίνονται με ειδικά πλοία τα οποία ονομάζονται κρουαζιερόπλοια. Στους τουρίστες παρέχεται διαμονή, διατροφή και ψυχαγωγία, ενώ ανάλογα με τη διάρκεια του ταξιδιού οι κρουαζιέρες χωρίζονται σε

- τριήμερες, (3 ημέρες)
- μικρής διάρκειας, (5-7 ημέρες)
- μέσης διάρκειας (8-14 ημέρες)
- μακράς διάρκειας (15 ημέρες και άνω)

3. **Τουρισμός θαλασσίων σπορ**, με κυρίαρχο την κολύμβηση, γνωστή από την αρχαιότητα. Οι κυριότερες δραστηριότητες αναψυχής θαλάσσιου χώρου είναι:

- το θαλάσσιο σκι, το αλεξίπτωτο, το φουσκωτό πολυθέσιο και τα ελκυστικά σωσίβια
- η ιστιοπλοΐα με μικρά σκάφη (πλεύση στη θάλασσα με τη χρήση ιστίων και την εκμετάλλευση της αιολικής δύναμης) και η ιστιοσανίδα (πλεύση πάνω σε υδατοστεγή πλωτήρα)
- τα μηχανοκίνητα μέσα θαλάσσιας αναψυχής
- το θαλάσσιο μοτοποδήλατο, πλωτό βενζινοκίνητο μέσο στο οποίο μπορεί να επιβαίνουν μέχρι τρία άτομα
- το θαλάσσιο έλκηθρο, το θαλάσσιο κανό, καγιάκ και τα ποδήλατα θαλάσσης
- το θαλάσσιο αλεξίπτωτο και το beach volley
- οι καταδύσεις άνευ εξοπλισμού
- η κολύμβηση
- το ερασιτεχνικό ψάρεμα
- οι αυτοδύσεις με φιάλες αέρα

4.3.2 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο θαλάσσιος τουρισμός επιφέρει πολλές συνέπειες τόσο στην οικονομία όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Οι συνέπειες αυτές είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές.

Οι κυριότερες θετικές συνέπειες είναι οι εξής (Βενετσανοπούλου, 2006):

1. επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη μιας περιοχής
2. συμβάλλει στην εισαγωγή συναλλάγματος από τους ναύλους
3. ενισχύει την εισαγωγή συναλλάγματος από την ημερήσια κατανάλωση τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης
4. αξιοποιεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας και αυξάνει την ανταγωνιστικότητά της
5. αυξάνει τις απαιτούμενες θέσεις εργασίας
6. αυξάνει τις δαπάνες για έργα υποδομής
7. δρα συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά ως προς τις χερσαίες τουριστικές εγκαταστάσεις
8. δημιουργεί νέες θέσεις απασχόλησης
9. έχει θεωρητικά, μηδαμινές συνέπειες στο περιβάλλον καθώς υπάρχουν αυστηρές διατάξεις που απαγορεύουν τη ρύπανση της θάλασσας με κάθε είδους απόβλητα

Ωστόσο, εκτός από τις θετικές συνέπειες υπάρχουν και οι αρνητικές οι οποίες συνοψίζονται στις εξής:

1. περιβαλλοντική μόλυνση, καθώς δεν τηρούνται οι κανονισμοί και οι ισχύουσες διατάξεις, με αποτέλεσμα σε συνδυασμό με την ανεπαρκή αστυνόμευση και τον έλεγχο των αρμοδίων υπηρεσιών να μολύνονται τα νερά και το ευρύτερο περιβάλλον από εκροές αποβλήτων, λυμάτων, πετρελαιοειδών και απορριμμάτων τουριστικών σκαφών
2. η υπέρμετρη τουριστική ανάπτυξη έχει σαν συνέπεια την ανεξέλεγκτη οικοδόμηση περιοχών, η οποία δεν έχει μόνο αρνητικό αντίκτυπο στην αισθητική του τόπου αλλά πολλές φορές δημιουργεί πρόβλημα στο οικοσύστημα αφού οι τόποι που οικοδομούνται είναι προστατευόμενες περιοχές στις οποίες ζουν σπάνια είδη ζώων

3. η εξάρτηση από ξένα κέντρα τα οποία επηρεάζουν την τουριστική κίνηση και την κατευθύνουν όπως αυτά θέλουν
4. ο κίνδυνος μείωσης της τουριστικής κίνησης εξαιτίας απρόσμενων συμβάντων

4.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Πρόκειται για μια κοινωνική παροχή του κράτους, το οποίο παρέχει δωρεάν ή οικονομικότερες διακοπές σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, όπως νέοι, ηλικιωμένοι και πολύτεκνοι, οι οποίοι χωρίς αυτή την παροχή δεν θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν αυτή την ανάγκη. Πιο συγκεκριμένα (Λύτρας, 1993), σύμφωνα με το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού, κοινωνικός τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και διεργασιών που προκύπτουν από την επιδοτούμενη από την πολιτεία, βάσει ορισμένων προγραμμάτων, συμμετοχή στον τουρισμό των κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα.

Ο κοινωνικός τουρισμός ξεκινά από το 1920, όταν το Διεθνές Γραφείο Εργασίας οργάνωσε το πρώτο συνέδριο για τον ελεύθερο χρόνο των εργαζομένων στο οποίο αναγνωρίστηκε το δικαίωμά τους να κάνουν διακοπές. Το 1936 υπογράφεται νομοθετική ρύθμιση μεταξύ 14 χωρών με την οποία καθιερωνόταν ο θεσμός των πληρωμένων διακοπών. Το 1963 ιδρύεται στις Βρυξέλλες το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού, το οποίο και αποτελεί το κυριότερο θεσμικό όργανο του κοινωνικού τουρισμού. Στη χώρα μας το επίδομα αδείας καθιερώθηκε το 1962 και ο κοινωνικός τουρισμός εφαρμόστηκε το 1982.

4.4.1 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι βασικοί παράγοντες του κοινωνικού τουρισμού είναι τρεις (Σφακιανάκης, 2000):

- η πολιτεία και οι φορείς που τον επιδοτούν, εδώ διακρίνουμε τον ΕΟΤ για όλους τους πολίτες, την Εργατική Εστία για τους ασφαλισμένους στο ΙΚΑ και η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς για τη νεολαία. Επίσης ως φορείς κοινωνικού

τουρισμού πολλές φορές δρουν και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ο Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας, οι κρατικές και ιδιωτικές τράπεζες και διάφορες ενώσεις και οργανισμοί. Αυτοί οι φορείς δημιουργούν τα δικά τους προγράμματα και απευθύνονται σε συγκεκριμένες ομάδες ανθρώπων

- Το ύψος της επιδότησης, το οποίο διαφοροποιείται ανάλογα τον φορέα και την περίοδο εφαρμογής των προγραμμάτων. Η κάλυψη των εξόδων μπορεί να είναι ολική ή μερική. Κατά γενική ομολογία πάντως, το ύψος της επιδότησης συνήθως είναι ανεπαρκές για να προσφέρει ένα αξιόλογο επίπεδο διακοπών
- Δικαιούχοι, οι οποίοι είναι άτομα με χαμηλό εισόδημα οι οποίοι δεν μπορούν να καλύψουν μόνοι τους τα έξοδα των διακοπών τους.

Οι πιο σημαντικές κατηγορίες τέτοιων ατόμων είναι οι εξής:

1. εργαζόμενοι και συνταξιούχοι με χαμηλό εισόδημα
2. άνεργοι
3. άτομα με ειδικές ανάγκες
4. πολύτεκνοι με ανεπαρκές εισόδημα λόγω των υψηλών οικογενειακών δαπανών
5. πολιτικοί πρόσφυγες και αγροτικός πληθυσμός οι οποίοι δεν έχουν ευκολία πρόσβασης στην απαιτούμενη πληροφόρηση
6. ανύπαντρες μητέρες-γυναίκες και άνδρες εν χηρεία με οικονομικά προβλήματα
7. νέοι που δεν έχουν δικό τους εισόδημα και σπουδάζουν
8. οι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ οι οποίοι είναι χαμηλόμισθοι

4.4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο κοινωνικός τουρισμός έχει μια σειρά χαρακτηριστικών γνωρισμάτων τα κυριότερα εκ των οποίων είναι τα εξής (Σφακιανάκης, 2000) :

- εξαιτίας της χρηματοδότησής του από τους διάφορους φορείς εξαρτώνται άμεσα από τις δυνατότητες και τις σκοπιμότητές τους. Αυτοί οι φορείς συχνά, δημιουργούν τουριστικά πακέτα όπως αυτοί τα επιθυμούν και τα προσφέρουν δίχως να ζητούν τη γνώμη των ατόμων για τα οποία προορίζονται

- η διάρκεια των διακοπών είναι συνήθως 5-7 ημέρες ενώ σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να είναι και 3-4 ημέρες, διάστημα στο οποίο δεν μπορεί να ικανοποιηθεί αποτελεσματικά η ανάγκη για διακοπές
- η περίοδος διακοπών που προσφέρεται είναι συνήθως η <<νεκρά τουριστική περίοδο>>, οι μήνες δηλαδή που δεν υπάρχει μεγάλη τουριστική κίνηση και αυτό γίνεται για να περιοριστεί η τουριστική εποχικότητα
- οι προορισμοί επιλέγονται από τους φορείς και δεν είναι μέρη που υπάρχει κορεσμός, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί ο τουρισμός σε περιοχές που δεν είναι στις υψηλές θέσεις των τουριστικών προτιμήσεων
- τα ταξίδια είναι εσωτερικού τουρισμού
- υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι οργάνωσης των διακοπών, όπως για παράδειγμα τα ειδικά κέντρα παραθερισμού της νεολαίας, τα χωριά διακοπών οικογενειακού χαρακτήρα και τα υπαίθρια campings

4.4.3 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το μέγεθος της συγκεκριμένης αγοράς είναι δύσκολο να προσδιοριστεί απ' ακριβώς διότι εξαρτάται από τους φορείς για το ποιοι θα κριθούν ως δικαιούχοι. Τα κριτήρια βάσει των οποίων αυτοί επιλέγονται, υφίστανται διακυμάνσεις από τη μια χρονιά στην άλλη και γι' αυτό δεν υπάρχουν σταθερές κατηγορίες ατόμων. Έτσι το μέγεθος της αγοράς αλλάζει από τον ένα χρόνο στον άλλο και οι δικαιούχοι δεν είναι πάντα οι ίδιοι.

Πάντως μια προσέγγιση της δυνητικής αγοράς μπορεί να γίνει έμμεσα, αν προηγηθεί ένας προσδιορισμός των μεγεθών των κατηγοριών που δικαιούνται να κάνουν κοινωνικό τουρισμό. Στην Ελλάδα ενδεικτικά, το ποσοστό των ατόμων με ειδικές ανάγκες ανέρχεται στο 10%, του συνολικού πληθυσμού και το σύνολο των ανέργων στο 12% του ενεργού πληθυσμού. Οι χαμηλόμισθοι και οι χαμηλοσυνταξιούχοι είναι δύσκολο να προσδιοριστούν, επειδή το <<χαμηλό εισόδημα>> είναι όρος που δεν προσδιορίζεται εύκολα. Γενικά, όμως, θα μπορούσε να ειπωθεί πως σχεδόν ο μισός πληθυσμός κάθε χώρας δικαιούται να κάνει κοινωνικό τουρισμό.

4.4.4 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι παράγοντες οι οποίοι συνέβαλλαν στην ενίσχυση του κοινωνικού τουρισμού είναι οι εξής (Βενετσανοπούλου, 2006) :

1. μπορεί να πραγματοποιηθεί παράλληλα και με άλλες κατηγορίες τουρισμού όπως ο εκπαιδευτικός και ο αγροτουρισμός
2. υποστηρίζεται και προωθείται από υπερεθνικούς οργανισμούς σαν πολιτική κοινωνικών παροχών στους εργαζομένους
3. συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και γι' αυτό υποστηρίζεται από τους ξενοδόχους

4.4.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο κοινωνικός τουρισμός έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται.

Οι κυριότερες θετικές συνέπειες είναι οι εξής (Βενετσανοπούλου, 2006):

- η ψυχική ευφορία που δημιουργείται στον άνθρωπο, εξαιτίας της δυνατότητάς που του δίνεται για να κάνει διακοπές
- η μείωση του άγχους για την εξεύρεση χρημάτων προκειμένου να πραγματοποιηθεί το ταξίδι
- η ασφάλεια που δημιουργείται στον πολίτη και η αίσθηση ότι η κοινωνική μέριμνα είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στη χώρα που αυτός ζει
- η εξισορρόπηση κατά ένα ποσοστό των κοινωνικών ανισοτήτων, έστω και προσωρινά

στον αντίποδα όμως των θετικών συνεπειών υπάρχουν και οι αρνητικές οι οποίες συνοψίζονται στις εξής:

- τα άτομα τα οποία απολαμβάνουν τα οφέλη του κοινωνικού τουρισμού, ενδέχεται να αντιμετωπίζονται ως πολίτες <<δεύτερης κατηγορίας>> και να υφίστανται κοινωνικό ρατσισμό
- οι δυσκολίες και τα νομικά προβλήματα που πρέπει να υπερβούν οι δικαιούχοι προκειμένου να εξασφαλίσουν τα δελτία παροχής διακοπών είναι πολλά και συχνά απαιτούν αρκετές διαδικασίες
- το μικρό χρονικό διάστημα πραγματοποίησης των διακοπών δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει πλήρως την ανάγκη των δικαιούχων για ξεκούραση και ψυχαγωγία
- η μεγάλη συγκέντρωση ατόμων σε συγκεκριμένα μέρη ενδέχεται να δημιουργήσει προβλήματα και δυσκολία απόλαυσης των διακοπών

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Γλυνιά Ε.-Λύτρας Π.-Μάρας Δ.: “ Ανιμασιόν, Ψυχαγωγία και άθληση στον τουρισμό”, εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, 2004
- Γκίοςσος Ι., Παπαδημητρίου Π., Συνοδινός Π.: “ Μεγάλες διοργανώσεις: η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων”, Πάτρα, 2000
- Λαλούμης Δ.: “Ψυχαγωγία και άθληση πελατών ξενοδοχείων, Hotel animation”, εκδόσεις Έλλην, Αθήνα, 2008
- Βενετσανοπούλου Μ.: “ Η κρατική συμβολή στον τουρισμό-εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα, 2006, εκδόσεις INTERBOOKS
- Ευθυμιάτου-Πουλάκου Α.: “ Τουριστικό Δίκαιο”, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1997
- Μυλωνόπουλος Δ.-Μοίρα Π.:“ Θαλάσσιος τουρισμός”, εκδόσεις INTERBOOKS, 2005
- Σφακιανάκης Μ.: “ Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2000, εκδόσεις “ ΕΛΛΗΝ”
- Λύτρας Π.: “ Τουριστική Ψυχολογία”, Αθήνα 1993, εκδόσεις INTERBOOKS

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναπτύχθηκαν τρεις μορφές εναλλακτικού τουρισμού: ο αθλητικός, ο θαλάσσιος και ο κοινωνικός τουρισμός. Αφού αναφέρθηκαν οι κατηγορίες του αθλητικού τουρισμού και η αθλητική υποδομή που πρέπει να έχει ο τόπος υποδοχής των τουριστών, στη συνέχεια περιγράφηκαν οι θέσεις εργασίας που υπάρχουν στον αθλητικό τουρισμό και τα club hotels. Αναλύθηκε ο αθλητικός τουρισμός και προσδιορίστηκαν οι κατηγορίες που υπάρχουν και οι συνέπειες του συγκεκριμένου είδους για το περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσεται. Τέλος, μελετήθηκε ο κοινωνικός τουρισμός προσδιορίζοντας τους παράγοντες που τον επηρεάζουν και αναλύοντας τα χαρακτηριστικά του, για να προσδιοριστούν στη συνέχεια το μέγεθος της αγοράς και των παραγόντων ενίσχυσής του και να αναφερθούν τέλος οι συνέπειες που αυτός επιφέρει στο περιβάλλον που αναπτύσσεται. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετασθούν δυο άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού: ο τουρισμός τρίτης ηλικίας και ο θρησκευτικός τουρισμός. Όσον αφορά τον τουρισμό τρίτης ηλικίας θα καταγραφούν τα κίνητρα των τουριστών αυτής της κατηγορίας και στη συνέχεια θα αναλυθούν τα χαρακτηριστικά τους για να καταγραφούν στη συνέχεια οι ανάγκες και οι επιθυμίες τους. Ύστερα, θα παρουσιασθεί ο θρησκευτικός τουρισμός, ξεκινώντας με την αναφορά των θρησκευτικών μνημείων που υπάρχουν στο νομό Ζακύνθου και των κυριότερων αιτιών δημιουργίας και άνθησης του συγκεκριμένου είδους τουρισμού. Θα καταγραφούν οι κυριότερες θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις που γίνονται στην Ελλάδα και τέλος θα προσδιορισθούν η τουριστική πελατεία και το τουριστικό προϊόν του θρησκευτικού τουρισμού.

5.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Πρόκειται για τον τουρισμό που κάνουν τα άτομα τρίτης ηλικίας, η οποία σύμφωνα με τον καθηγητή Τσαούση (1985) προσδιορίζεται από την ικανότητα των ανθρώπων να αυτοσυντηρηθούν. Η διάκριση των ηλικιών είναι συμβατική και όχι φυσική, διότι η φύση δεν θέτει τέτοια όρια. Στην τρίτη ηλικία βασίζεται ένα μεγάλο κομμάτι της τουριστικής βιομηχανίας καθώς υπάρχει σημαντική αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό, το οποίο συνδυάζεται άμεσα με την αύξηση

της ζήτησης για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια. (Ινστιτούτο Τουριστικών και Ξενοδοχειακών ερευνών)

Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας συνδέεται άμεσα και με άλλα είδη τουρισμού όπως, ο κοινωνικός, ο τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες και ο θεραπευτικός, γεγονός που καθιστά απαραίτητη και τη δημιουργία κάποιων ειδικών κέντρων που θα συμβάλλουν στην καλύτερη εξυπηρέτηση αυτών των ατόμων. Οι τουρίστες τρίτης ηλικίας, μπορούν να ταξιδεύουν όλο το χρόνο και με την κατάλληλη κοινωνική στήριξη, είναι σε θέση να κάνουν διακοπές σε μέρη με ήπιο κλίμα, εφόσον υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός για να καλύπτει τις ανάγκες τους. Η τάση για πραγματοποίηση ταξιδιών των ατόμων αυτής της ηλικίας είναι πολύ μεγαλύτερη από τη μέση τάση των υπολοίπων και αυτό έχει ως αποτέλεσμα ολόκληρα κράτη να επενδύουν πάνω τους και να τους στηρίζουν.

Όσον αφορά την ψυχολογία τους, είναι άτομα που έχουν δίψα για τη ζωή και επιδιώκουν να αποκτούν νέες εμπειρίες και να μαθαίνουν νέα πράγματα σε μια προσπάθεια να αισθανθούν ότι η ζωή τους δεν έχει τελειώσει και αποτελούν ενεργά μέλη της κοινωνίας.

5.2.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Οι τουρίστες αυτής της κατηγορίας ωθούνται από κάποια κίνητρα για να κάνουν τουρισμό.

Τα κίνητρα αυτά είναι τα εξής (Βενετσανοπούλου, 2006) :

1. Η αγάπη τους για τον ήλιο και τη θάλασσα, η οποία τους ωθεί να επιδιώκουν την πραγματοποίηση διακοπών προκειμένου να χαρούν αυτές τις απολαύσεις της ζωής, μαζί με τα αγαπημένα τους άτομα.
2. Η απόλαυση του φυσικού κάλλους των περιοχών που επισκέπτονται σε συνδυασμό με το αίσθημα αποδοχής από τους ντόπιους κατοίκους.
3. Η ανάγκη δημιουργίας επαφών με άλλους ανθρώπους, σε μια προσπάθεια διεύρυνσης του κοινωνικού τους κύκλου.
4. Η επιθυμία ανάπαυλας κατά τη διάρκεια των διακοπών τους, ανάγκη η οποία έχει δημιουργήσει τον *antistress* τουρισμό.
5. Η αναζήτηση της περιπέτειας σε συνδυασμό με την ανακάλυψη των πολιτιστικών στοιχείων της επισκεπτόμενης περιοχής

6. Η ανάγκη διατήρησης των παραδόσεων και των εθίμων

Τα παραπάνω κίνητρα διαφέρουν από άνθρωπο σε άνθρωπο και από χώρα σε χώρα, εξαιτίας της διαφορετικότητας και της μοναδικότητας των λαών.

5.2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Τα άτομα που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, είναι το πιο ενημερωμένο κομμάτι της τουριστικής αγοράς και παράλληλα το πιο απαιτητικό, αφού γνωρίζουν καλά τι θέλουν και είναι σε θέση να διαχειριστούν σωστά τα οικονομικά τους προκειμένου να επιτύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα στην ποιότητα των διακοπών τους.

Πιο συγκεκριμένα (Σφακιανάκης, 2000) :

- Δεν εξασκούν κάποιο επάγγελμα, αφού συνήθως είναι συνταξιούχοι
- Έχουν σταθερό εισόδημα και ποσό αποταμίευσης, έτσι είναι σε θέση να γνωρίζουν επακριβώς το ποσό που μπορούν να διαθέσουν για διακοπές
- Διαθέτουν αρκετό ελεύθερο χρόνο και δεν έχουν οικογενειακές ή επαγγελματικές υποχρεώσεις
- Είναι ζευγάρια χωρίς παιδιά ή ζευγάρια που τα παιδιά τους έχουν φύγει από το σπίτι λόγω ενηλικίωσης
- Ξοδεύουν μικρά χρηματικά ποσά και είναι συνειδητοποιημένοι καταναλωτές
- Διαθέτουν εμπειρία στη ζωή, αφού έχουν αντιμετωπίσει πολλές διαφορετικές καταστάσεις και χαρακτηρίζονται ως ολοκληρωμένα άτομα από άποψη μόρφωσης
- Αναπτύσσουν φοβίες και εμμονές, λόγω της επιβαρημένης υγείας τους και του χρόνου που έχει περάσει και γι' αυτό νιώθουν έντονα την ανάγκη της προστασίας και της εξυπηρέτησης από τρίτους
- Έχουν σταθερές απόψεις και δεν επηρεάζονται εύκολα από τρίτους

5.2.3 ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Το σύνολο των δημογραφικών και ψυχογραφικών χαρακτηριστικών των τουριστών τρίτης ηλικίας διαμορφώνουν τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους, οι οποίες συνοψίζονται στις εξής (Κάτσος 2004-Βενετσανοπούλου 2006) :

1. Εγκατάλειψη της ψυχαγωγίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας και στροφή στον τουρισμό
2. Πραγματοποίηση ταξιδιών μικρής διάρκειας και μεγάλης συχνότητας, συνήθως στο εσωτερικό της χώρας ή σε άλλες κοντινές χώρες και συνήθως εκτός τουριστικής περιόδου
3. Μεταφορά με τρένο και ιδιωτικό αυτοκίνητο, αεροπλάνο και πούλμαν
4. Αναζήτηση άθλησης και κοινωνικών ενασχολήσεων
5. Οργάνωση των απαραίτητων λεπτομερειών του ταξιδιού τους από τρίτους
6. Απαίτηση κατανόησης των αναγκών και ιδιαιτεροτήτων τους από τους οργανωτές των ταξιδιών, χωρίς να αισθάνονται ότι τους διαχωρίζουν από τις άλλες ηλικίες
7. Προτίμηση προορισμών που προσφέρουν ιατρικές υπηρεσίες υψηλών προδιαγραφών εξαιτίας της ευαίσθητης ψυχοσωματικής τους κατάστασης
8. Επιλογή προορισμών με καθαρό φυσικό περιβάλλον και χαμηλά επίπεδα ηχορύπανσης
9. Επακριβής προσδιορισμός του κόστους των διακοπών τους χωρίς αποκλίσεις και αλλαγές των ήδη σχεδιασμένων δραστηριοτήτων
10. Πραγματοποίηση διακοπών τη νεκρά τουριστική περίοδο για την αποφυγή οποιουδήποτε είδους συνωστισμού
11. Προτίμηση ταξιδιών μεγάλης διάρκειας, αντί μικρών και επαναλαμβανόμενων
12. Επιλογή συγκεκριμένων τροφίμων, ωφέλιμων για την υγεία τους
13. Προτίμηση μαζικών και όχι ατομικών ταξιδιών

5.3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το θρησκευτικό συναίσθημα ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένο στον άνθρωπο από την αρχαιότητα, αφού ανέκαθεν ένιωθε την ανάγκη να επισκέπτεται συγκεκριμένους τόπους για να εκπληρώσει τις θρησκευτικές υποχρεώσεις του. Οι υποχρεώσεις αυτές αποτελούσαν το κίνητρο των μετακινήσεων, ενώ στις μέρες μας οι μετακινήσεις αυτές έχουν συνδεθεί με ένα σύνολο άλλων τουριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες αποτελούν τον θρησκευτικό τουρισμό. (Μοίρα,2003)

Στην αρχαία Ελλάδα, υπήρχαν πολλές γιορτές θρησκευτικού περιεχομένου, όπως, οι Διονυσιακές προς τιμή του θεού Διονύσου, τα Ελευσίνια Μυστήρια προς τιμή της

Δήμητρας και της Περσεφόνης, τα Παναθήναια προς τιμή της Αθηνάς, τα Ολύμπια προς τιμή του Δία, τα Πύθια προς τιμή του Απόλλωνα, τα Ισθμια προς τιμή του Ποσειδώνα και άλλες μικρότερες γιορτές προς τιμή των υπολοίπων θεών, των ημίθεων και των ηρώων. Αντίστοιχες γιορτές θρησκευτικού περιεχομένου υπήρχαν και στην αρχαία Ρώμη, την αρχαία Βαβυλώνα και την αρχαία Αίγυπτο.

Ο θρησκευτικός τουρισμός, λοιπόν, υπήρχε από την αρχαιότητα και γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση κατά τον Μεσαίωνα με κύριους θρησκευτικούς προορισμούς την Ιερουσαλήμ, τη Ρώμη, και την Κωνσταντινούπολη. Με το πέρασμα των χρόνων αναδείχθηκαν και άλλα μεγάλα θρησκευτικά κέντρα, τα οποία αποτέλεσαν πόλο έλξης για πολλούς πιστούς.

5.3.1 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Οι κυριότεροι πόλοι έλξης θρησκευτικού τουρισμού του νομού Ζακύνθου αποτελούν τα παρακάτω μνημεία (Παπαδάτου, 2007) :

▪ ΑΓΙΑ ΜΑΥΡΑ ΜΑΧΑΙΡΑΔΟΥ

Η εκκλησία της Αγίας Μαύρας στο χωριό Μαχαιράδο παρουσιάζει ενδιαφέρον σε πολλούς τομείς της. Μπορεί εξωτερικά να μην φέρει σπουδαία στολίδια, και ο ρυθμός που είναι χτισμένη να είναι ο συνηθισμένος της απλής Βασιλικής αλλά το πυργοειδές Βενετσιάνικο Καμπαναριό της αρκεί για να της δώσει την επιβλητικότητα που της αξίζει. Λόγω του ύψους και της θέσης του, ο ήχος που παράγουν οι καμπάνες του μεταφέρεται σε μία πολύ μεγάλη απόσταση. Στο εσωτερικό της Αγίας Μαύρας φυλάσσεται η θαυματουργή εικόνα της, στολισμένη από αμέτρητα αφιερώματα-στολίδια πιστών.

Σύμφωνα με την παράδοση η θαυματουργή εικόνα της Αγίας Μαύρας βρέθηκε από ένα βοσκό κρεμασμένη σε ένα δέντρο. Ο βοσκός την μετέφερε κάθε πρωί στο χωριό του αλλά κάθε βράδυ η εικόνα επέστρεφε στον αρχικό της τόπο. Σε εκείνη την τοποθεσία χτίστηκε αργότερα και η εκκλησία που την φιλοξενεί. Το χρυσόγλυπτο τέμπλο και οι τοιχογραφίες σπουδαίων ζωγράφων(Πελεκαση, Λάτση κ.α.) που την στολίζουν εντυπωσιακά, αποτελούν ακόμα ένα πόλο έλξης για πολλούς ντόπιους αλλά και ξένους επισκέπτες που την επισκέπτονται καθημερινά για να την θαυμάσουν και να την τιμήσουν. Η εκκλησία γιορτάζει κάθε χρόνο στις 3 Μαΐου και

το πανηγύρι της είναι τόσο πλούσιο, που μόνο το πανηγύρι του Αγ. Διονυσίου μπορεί να το συναγωνιστεί. Την ημέρα της γιορτής της, γίνεται ολονυκτία και όλο το χωριό βρίσκεται στο πόδι.

▪ **ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΟΛΙΜΩΝ**

Η Μονή του Αγ. Ανδρέα στη περιοχή των Βολιμών. Οι εξαιρετικές τοιχογραφίες του καθολικού βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο Ζακύνθου.

▪ **ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΩΝ ΓΚΡΕΜΝΩΝ**

Η Μονή χτισμένη πάνω στην απόκρημνη ακτή, βρίσκεται στα Βορειοδυτικά του νησιού στην περιοχή των Κρημνών (Γκρεμνά), κοντά στο περίφημο "Ναυάγιο". Το τοπίο είναι πολύ επιβλητικό. Το Μοναστήρι ιδρύθηκε το 1535 από τον ιερομόναχο Μακάριο και Μοναχό Βαρλαάμ Μπελέτη. Εδώ ασκήτευαν επιφανείς εκκλησιαστικοί άνδρες, όπως ο Ιερομόναχος Γεράσιμος Νοταράς (μετέπειτα Άγιος Γεράσιμος, προστάτης Κεφαλληνίας) και ο Ζακυνθινός Θεολόγος και Δάσκαλος του γένους Μοναχός Παχώμιος Ρουσάνος. Ο πύργος της Μονής χτίστηκε το 1561 για την άμυνα των Μοναχών από τους πειρατές. Σπουδαία υπήρξε η βιβλιοθήκη της Μονής. Δυστυχώς, οι χειρόγραφοι κώδικες του Ρουσάνου φυγαδεύτηκαν στην Μαρκιανή Βιβλιοθήκη της Βενετίας.

▪ **ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ**

Το κατάλευκο αυτό εκκλησάκι κτίστηκε τον 17ο αιώνα από την οικογένεια ευγενών του Γεώργιου Λατίνου. Εδώ ορκίζονταν από τον Άνθιμο Αργυρόπουλο οι μειούμενοι στη Φιλική Εταιρεία. Μέσα στο εκκλησάκι βρίσκεται και κατάλογος όσων ορκίστηκαν. Ανάμεσά τους θα βρούμε και τα ονόματα του Θ. Κολοκοτρώνη, του Πλαπούντα, του Νικηταρά και του Αναγνωσταρά. Για λόγους ασφαλείας, η εικόνα που ορκίστηκαν φυλάσσεται στο Μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης. Αριστερά της εκκλησίας βρίσκεται το κοιμητήριο της Εβραϊκής κοινότητας το οποίο ιδρύθηκε το 1281.

▪ **ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΜΩΛΟΥ**

Η εκκλησία του Αγ. Νικολάου του Μώλου είναι το μοναδικό βενετσιάνικο κτίσμα που διασώθηκε από τον καταστρεπτικό σεισμό και την πυρκαγιά του 1953. Χτίστηκε το 1561 από την συντεχνία των Ναυτικών, η οποία για να τιμήσει τον Άγιο Διονύσιο τον εξέλεξε εφημέριο της. Αρχικά ήταν χτισμένη πάνω σε ένα μικρό νησάκι το οποίο ενωνόταν με την στεριά με μία γέφυρα. Μετά τις διάφορες επιχωματώσεις που έγιναν για την επέκταση της πόλεως, ενώθηκε με το υπόλοιπο νησί.

Εξωτερικά έχει επενδυθεί με πέτρα και το καμπαναριό της το οποίο παλαιότερα φιλοξενούσε φανό του Λιμανιού έχει αναστηλωθεί. Ο ρυθμός που ακολουθεί είναι αυτός της Μονόκλιτης Βασιλικής. Στο εσωτερικό της φυλάσσονται τα αρχιερατικά άμφια του Αγίου Διονυσίου, ως φόρος τιμής της σχέσης του Αγίου με την εκκλησία αυτή. Από εδώ ξεκινά η λιτανεία της Μεγάλης Παρασκευής.

▪ ΚΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Ο εντυπωσιακός Ναός της Κυρίας των Αγγέλων βρίσκεται επί της οδού Λουκά Καρρέρ. Ο Ναός είναι αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου και χτίστηκε το 1687 από την συντεχνία των συμβολαιογράφων. Με τους σεισμούς του 1953 κατέρρευσε αλλά αναστηλώθηκε σύντομα κρατώντας την αρχική του μορφή. Εξωτερικά παρατηρούμε ανάγλυφες παραστάσεις της Παναγίας και Αγγέλων σκαλισμένες πάνω στους πέτρινους τοίχους. Εσωτερικά, εντύπωση κάνει το ξυλόγλυπτο Τέμπλο αλλά και οι παλιές εικόνες, οι περισσότερες από τις οποίες αποτελούν έργα του Δοξαρά. Ο ρυθμός που ακολουθεί είναι ο Ισπανικός "Πλαταρέσκου".

▪ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Η εκκλησία του προσάτη του νησιού είναι η μεγαλύτερη που υπάρχει στη πόλη. Η θεμελίωση του τωρινού ναού άρχισε το 1925 και ολοκληρώθηκε το 1948. Ο Ναός χτίστηκε με σχέδια του αρχιτέκτονα Α. Ορλάνδου σε ρυθμό τρίκλιτης βασιλικής. Εάν παρατηρήσουμε το καμπαναριό του θα βρούμε πολλές ομοιότητες με το καμπαναριό του ναού του Αγίου Μάρκου της Βενετίας. Διπλά στον ναό βρίσκεται το μοναστήρι του Αγ. Διονυσίου με τα κελιά των μοναχών και το μουσείο του Ναού. Το κτίριο ανακαινίστηκε το 2000. Χάρη στην αντισεισμική κατασκευή του, ήταν από τα λίγα κτίρια που δεν κατέρρευσαν από τον καταστρεπτικό σεισμό του 1953. Οι λίγες βλάβες που υπέστη διορθώθηκαν και το 1948 ο ναός ανακαινίσθηκε, από τότε παρουσιάζει την σημερινή του μορφή.

Ο ναός φιλοξενεί το λείψανο του Αγίου Διονυσίου, όπου εκτός από πηγή δύναμης για τους ντόπιους αποτελεί και σημαντικό πόλο έλξης για αρκετούς επισκέπτες. Το πανηγύρι του Αγίου Διονυσίου γίνεται δύο φορές το χρόνο και διαρκεί τρεις μέρες κάθε φορά. Στις 24 Αυγούστου τιμάται η μνήμη της Μετακομιδής του Ιερού Σκηνώματος από τα νησιά Στροφάδες στη Ζάκυνθο (1717) και στις 17 Δεκεμβρίου τιμάται η μνήμη της Κοιμήσεως του (1622). Οι εορταστικές εκδηλώσεις κορυφώνονται με την περιφορά του ιερού λειψάνου σε όλη την πόλη της Ζακύνθου.

▪ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Μεταβυζαντινή μονή κλειστού σχήματος με καθολικό στο κέντρο ενός περιβόλου από κτίσματα και ψηλό μαντρότοιχο που περιλαμβάνει δύο δευτερεύουσες εισόδους. Η κύρια είσοδος συνδυάζεται με κωδωνοστάσιο. Στο συγκρότημα ανήκει και αμυντικός πύργος κυκλικής κάτοψης κτισμένος σε κορυφή βράχου για να λειτουργεί και ως παρατηρητήριο. Το καθολικό διατηρεί εικόνες του 17ου και 18ου αιώνα και ξυλόγλυπτα εξαιρετικής τέχνης.

Το Μοναστήρι του Προδρόμου βρίσκεται κοντά στον οικισμό των Χαρτάτων, στη βόρεια πλαγιά του βουνού Μέλισσα. Ιδρύθηκε, αρχικά τον ΙΣΤ' αιώνα, διαλύθηκε και επανιδρύθηκε το 1617 από τους ευσεβείς Κατασταριανούς Αντώνιο Μαρίνο και Γεώργιο Σαπάτη. Μέσα στους αιώνες το Μοναστήρι γνώρισε πολλές δόξες. Το 1753 στον περίβολό του είχε δύο εκκλησίες, επτά σπίτια κι ένα πύργο. Στα μέσα του 19ου αιώνα διέθετε επίσης πλούσιο ιστορικό αρχείο. Ο ναός, με λαμπρά έργα τέχνης, σώθηκε από το σεισμό του 1953, το μοναστήρι όμως έχει ερημωθεί.

▪ ΜΟΝΗ ΑΝΑΦΩΝΗΡΙΑΣ

Η Μονή (σήμερα Ενοριακός Ναός του ομώνυμου διπλανού χωριού) βρίσκεται στην περιοχή Πλεμοναρίου στα Βορειοδυτικά του νησιού, απέχει περίπου 25 χιλιόμετρα από την πόλη της Ζακύνθου και είναι κτισμένη στα μέσα του 15ου αιώνα. Η Μονή αποτελεί προσκυνηματικό τόπο, καθώς εδώ έζησε σαν ηγούμενος ο πολιούχος του νησιού Άγιος Διονύσιος. Εδώ μάλιστα συγχώρεσε το φονιά του αδελφού του. Η Μονή Ιδρύθηκε από τον Λεονάρδο Γ' Τόκκο Κόμητα Παλατινό Κεφαλληνίας και Ζακύνθου και από τη σύζυγο του Λάππα. Έγινε αδελφάτο από τον ιερομόναχο Ι. Ρωσάνο και το Μοναχό Α. Βλάχο το 1534. Από τότε η Βενετία την παραχωρούσε μαζί με τη μεγάλη της περιουσία ως jus patronato σε πρόσωπα επιφανή. Το 1568 δόθηκε στον Αρχιεπίσκοπο Διονύσιο Σιγούρο. Τελευταίος κάτοχος της Μονής υπήρξε η οικογένεια Φλαμπουριάρη.

▪ ΜΟΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΡΙΑΣ

Βρίσκεται σε μια πανοραμική περιοχή του Λαγοπόδου, πολύ κοντά στο Ναό της Αγίας Μαύρας. Ιδρύθηκε το 1962 από τον Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομο Γκέλμπεση, Πνευματικό Πατέρα σήμερα του Ησυχαστηρίου.

▪ ΜΟΝΗ ΥΠΕΡΑΓΑΘΟΥ

Η ιερά μονή Υπεραγάθου που ανήκει στο Σινά βρίσκεται στο δρόμο προς το χωριό Αναφωνήτρια και είναι κτισμένη δίπλα σε ένα πανέμορφο δάσος με πεύκα και αιωνόβιες βελανιδιές.

▪ ΠΑΝΑΓΙΑ ΔΕΡΜΑΤΟΥΣΑ

Η Μονή της Παναγίας του Δερματά η Δερματούσα στο χωριό Τραγάκι, πολύ κοντά στη παραλία του Τσιλιβή. Το καθολικό έχει πρόσφατα αναστηλωθεί.

▪ ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΕΡΙΩΤΙΣΑ

Στολίδι του χωριού Κερί είναι η εκκλησία της Παναγίας της Κεριώτισσας, η αρχική μορφή της οποίας, μας είναι άγνωστη. Η μεταγενέστερη εκκλησία είχε ανακαινισθεί το 1745. Η χρονολογία είναι χαραγμένη πάνω από τη νότια είσοδο της εκκλησίας. Η εκκλησία αναστηλώθηκε το 1953, διατηρώντας την αρχιτεκτονική της. Ο ναός περιέχει σπουδαία έργα τέχνης που αποτελούν αληθινή δόξα της καλλιτεχνικής Ζακύνθου. Το ξυλόγλυπτο και χρυσωμένο τέμπλο ρυθμού μπαρόκ είναι έργο του 1750, των Ιωάννη Γρώπα και Νικολάου Λογοθέτη.

Ανάμεσα στα μνημειώδη αργυρόγλυπτα δεσπόζει το ευαγγέλιο που φέρει τη χρονολογία 1842, και αναφέρεται ως έργο του Διαμαντή Μπάφα. Στην ίδια θέση που βρίσκεται σήμερα η εκκλησία, βρέθηκε ή αρχαία εικόνα της Θεοτόκου, η Παναγία η Κεριώτισσα, δεξιοκρατούσα, ο μεγάλος, θησαυρός του ναού. Η θαυματουργή εικόνα έχει αργυρόγλυπτη επένδυση, εκτός από τα πρόσωπα του θείου Βρέφους και της Θεοτόκου και στηρίζεται σε ξυλόγλυπτη χρυσωμένη καθέδρα. Στη γιορτή της Παναγίας, την πρώτη και δεύτερη μέρα του Πάσχα, οι Κεριώτες διοργανώνουν πανηγύρι με παραδοσιακή μουσική και χορούς καθώς και ομιλίες. Είναι άγνωστες οι περιπέτειες της ιστορικής αυτής εικόνας ως τον καιρό της εύρεσης της.

▪ ΠΑΝΑΓΙΑ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ

Αξιόλογος αυτός ναός του 15ου αιώνα καταστράφηκε με τους σεισμούς του 1953 αλλά ανοικοδομήθηκε ακολουθώντας την παλαιά του μορφή και κρατώντας το παλιό καμπαναριό του που δεν κατέρρευσε. Οι ελάχιστες αγιογραφίες που σώθηκαν είναι τόσο μεγάλης σημασίας που φυλάσσονται στο Μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης. Για την ιστορία του Ναού της Φανερωμένης έχουν γραφτεί διάφορες μελέτες από Έλληνες και Ξένους μελετητές των κλασικών Τεχνών, καθώς υπήρξε ένας από τους

ωραιότερους ναούς της Ελλάδας. Στα χρόνια της Ενετοκρατίας, η πλατεία της Φανερωμένης, αντιθέτως με την πλατεία του Αγίου Μάρκου ήταν η πλατεία συνάντησης των λαϊκών.

▪ ΜΟΝΗ ΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑΣ

Σε μικρή απόσταση από τον οικισμό των Ορθονιών υπάρχει το ιστορικό Μοναστήρι της Σπηλαιώτισσας. Ιδρύθηκε στα μέσα του 16ου αιώνα, στην άκρη μιάς χαράδρας, κοντά σε σπηλιά που βρέθηκε εικόνα της Παναγίας, από τον Μοναχό Ιωαννίκιο Κατσιβά, ο οποίος σε βαθιά γεράματα κατέστησε νόμιμο και καθολικό επίτροπό του κι επιτηρητή τον Ιεράρχη και Ηγούμενο της Αναφωνήτριας Διονύσιο Σιγούρο, μετέπειτα Άγιο και Πολιούχο Ζακύνθου. Το Μοναστήρι κατείχε μεγάλη περιουσία, που του επέτρεψε να οργανωθεί ως κτιριακό συγκρότημα (1674). Σημαντική είναι η αρχαία εικόνα της Παναγίας της Σπηλαιώτισσας, η οποία - κατά παράδοση - ήταν εκεί κρυμμένη στα χρόνια της Εικονομαχίας.

5.3.2 ΑΙΤΙΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΗΣΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο θρησκευτικός τουρισμός αποτελεί μια από τις πιο διαδεδομένες μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Οι σημαντικότεροι λόγοι που οδήγησαν σε αυτό είναι οι εξής (Σφακιανάκης, 2000):

1. Η ανάγκη των ανθρώπων για μετάβαση σε θρησκευτικούς τόπους, προκειμένου να εκπληρώσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα.
2. Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων σε πόλεις και χώρες μακρινές από τον μόνιμο τόπο κατοικίας πολλών θρησκευόμενων, γεγονός που καθιστά απαραίτητη τη μετακίνησή τους.
3. Ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών εορτών ως μέρες αργίας, γεγονός που δίνει τη δυνατότητα πραγματοποίησης ταξιδιών, ιδιαίτερα σε οικογένειες με μικρά παιδιά.
4. Οι νοσταλγικές αναμνήσεις θρησκευτικών εορτών κατοίκων της πόλεως, οι οποίοι έζησαν τα παιδικά τους χρόνια στο χωριό και τώρα επιθυμούν να γυρίσουν πίσω.
5. Η επιθυμία επιστροφής στην επαρχία, ανεξαρτήτως από τον τόπο καταγωγής του καθενός, λόγω των εξαντλητικών και πιεστικών ρυθμών των πόλεων

5.3.3 ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κατά τη διάρκεια θρησκευτικών εορτών, σημειώνονται μεγάλες μετακινήσεις στον ελλαδικό χώρο. Οι πιο σημαντικές εορτές που πυροδοτούν τις μετακινήσεις είναι:

- Τα Χριστούγεννα
- Το Νέο Έτος
- Οι Απόκριες
- Το Πάσχα
- Ο Δεκαπενταύγουστος

Σε όλες αυτές τις γιορτές οι κάτοικοι των πόλεων, εγκαταλείπουν τα μεγάλα αστικά κέντρα για να βρεθούν στις θρησκευτικές εκδηλώσεις των επαρχιακών πόλεων. Οι έξοδοι μπορεί να διαρκέσουν από 2-15 ημέρες. Όλες αυτές οι μετακινήσεις θρησκευτικού χαρακτήρα έχουν παράλληλα και τουριστικό χαρακτήρα, αφού οι ταξιδιώτες διαμένουν σε τουριστικά καταλύματα, αγοράζουν τουριστικά προϊόντα τουριστικού χαρακτήρα και προσπαθούν να συνδυάσουν την εκπλήρωση των θρησκευτικών τους υποχρεώσεων με διασκέδαση και ανάπαυλα.

5.3.4 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι δύσκολος ο επακριβής προσδιορισμός του μεγέθους της θρησκευτικής πελατείας, αφού οι περισσότερες μετακινήσεις θρησκευτικού χαρακτήρα, καταγράφονται ως απλές τουριστικές μετακινήσεις. Για ορισμένες θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία, τα οποία όμως δεν βοηθούν στον προσδιορισμό της αγοράς.

Λόγω της ιδιότητας του θρησκευτικού συναισθήματος να εμφανίζεται ανεξαρτήτως ανθρωπίνων χαρακτηριστικών, οι τουρίστες που επιλέγουν το συγκεκριμένο είδος τουρισμού, ανήκουν σε όλες τις κοινωνικές τάξεις και ηλικίες και δεν έχουν συγκεκριμένα οικονομικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά. Ο θρησκευτικός

τουρισμός δεν έχει εποχικότητα και εκδηλώνεται ανεξάρτητα από τις καιρικές συνθήκες, απλά ακολουθώντας το θρησκευτικό εορτολόγιο.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΕΜΠΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Τσαούσης Γ.: “Η κοινωνία του ανθρώπου: εισαγωγή στην Κοινωνιολογία”, Αθήνα ,1985, εκδόσεις Gutenberg
- Ινστιτούτο Τουριστικών και ξενοδοχειακών ερευνών: “Μελέτη σχεδιασμού δράσεων για την ανάπτυξη χειμερινού τουρισμού σε ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές”, Α φάση,2001
- Σπηλιώτη Α.: “Το μέλλον του τουρισμού βρίσκεται στην Τρίτη ηλικία”, Απογευματινή, 2004
- Βενετσανοπούλου Μ.: “Η κρατική συμβολή στον τουρισμό-εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2006,εκδόσεις INTERBOOKS
- Παρασκευόπουλος Ι.: “ Ψυχολογία των ατομικών διαφορών”, Αθήνα, 2004
- Σφακιανάκης Μ.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2000, εκδόσεις “ΕΛΛΗΝ”
- Κάτσος Γ.: “Ινστιτούτο τουριστικών ερευνών και προβλέψεων, Τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας”, Αθήνα, 2004
- Παπαδάτου Ε.: “Τουριστική ανάπτυξη νομού Ζακύνθου τα τελευταία 15 χρόνια”, διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2007
- Μοίρα Π.: “Από τον προσκυνητή στον θρησκευτικό τουρίστα. Κοινωνιολογική προσέγγιση”, Τουριστική Επιστημονική Θεώρηση, τεύχος 1, No 1, 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ-ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναπτύχθηκαν δυο μορφές εναλλακτικού τουρισμού: ο τουρισμός τρίτης ηλικίας και ο θρησκευτικός τουρισμός. Όσον αφορά τον τουρισμό τρίτης ηλικίας αρχικά καταγράφηκαν τα κίνητρα των τουριστών αυτής της κατηγορίας και στη συνέχεια αναλύθηκαν τα χαρακτηριστικά τους, οι ανάγκες και οι επιθυμίες τους. Ύστερα, αναλύθηκε ο θρησκευτικός τουρισμός, ξεκινώντας με την αναφορά των θρησκευτικών μνημείων που υπάρχουν στο νομό Ζακύνθου και των κυριότερων αιτιών δημιουργίας και άνθησης του συγκεκριμένου είδους τουρισμού. Στη συνέχεια, καταγράφηκαν οι κυριότερες θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις που γίνονται στην Ελλάδα και τέλος προσδιορίστηκε η τουριστική πελατεία και το τουριστικό προϊόν του θρησκευτικού τουρισμού. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούν οι επιπτώσεις του τουρισμού σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Αρχικά θα αναλυθούν οι επιρροές που έχει στον οικονομικό τομέα, διαχωρίζοντας τις σε θετικές και αρνητικές. Στη συνέχεια θα αναφερθούν οι επιρροές στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον διαχωρίζοντας και αυτές σε θετικές και αρνητικές, για να ολοκληρωθεί το κεφάλαιο με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις οι οποίες διαιρούνται σε τέσσερις κατηγορίες.

6.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η λειτουργία του τουριστικού τομέα επιφέρει πολλές επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνία τον πολιτισμό και το περιβάλλον των περιοχών που αναπτύσσεται, εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του. Μέχρι πρότινος, οι συνέπειες του τουρισμού εκτιμούνταν μόνο ως οικονομικές, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει εκτιμηθεί ότι επηρεάζουν και τους άλλους τρεις τομείς που αναφέρθηκαν. (Κοκκώσης-Τσάρτας,2001)

Πιο συγκεκριμένα οι συνέπειες που αφορούν τον οικονομικό τομέα διακρίνονται σε θετικές και αρνητικές και είναι οι εξής (Βενετσανοπούλου,2006):

▪ Θετικές συνέπειες

1. Αύξηση των κρατικών εσόδων και συμβολή στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας καθώς επιτυγχάνεται κάλυψη του ισοζυγίου πληρωμών μέσω των συναλλαγματικών και δημοσιονομικών εσόδων.
2. Αύξηση οικονομικής δραστηριότητας, επενδύσεων και βιομηχανικών δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη της κατάλληλης υποδομής και την παροχή υπηρεσιών υψηλών προδιαγραφών.
3. Δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, καθώς ο τουρίστας στην περιοχή που θα επισκεφτεί θα χρειαστεί μια σειρά υπηρεσιών και προϊόντων, η παροχή και παραγωγή των οποίων θα χρειάζεται πολλά εργατικά χέρια. Δίνεται, έτσι η δυνατότητα απασχόλησης και άλλων ατόμων και επιτυγχάνεται μια μείωση του ποσοστού των ανέργων.
4. Ανάπτυξη του τομέα του εμπορίου και των συναλλαγών καθώς νέα προϊόντα εισάγονται από τις αγορές των ξένων κρατών, ενισχύοντας την τοπική οικονομία.
5. Αύξηση των επενδύσεων, απ' τη συμμετοχή των τουριστών σε αυτές. Δεν είναι λίγοι οι τουρίστες που επισκέπτονται μια ξένη χώρα και αποφασίζουν να επενδύσουν σε αυτή, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την οικονομία της.

▪ Αρνητικές συνέπειες

1. Η οικονομική εκμετάλλευση των τουριστών από τους ντόπιους κατοίκους, καθώς η άγνοια των πρώτων, πολλές φορές, τους μετατρέπει σε εύκολα θύματα για τους ντόπιους κατοίκους του προορισμού που επισκέπτονται. Πλέον, οι ανθρώπινες σχέσεις έχουν παραμεριστεί και κυρίαρχο ρόλο παίζει το οικονομικό όφελος και η κερδοσκοπία.
2. Ο κερδοσκοπικός χαρακτήρας του ομαδικού τουρισμού, αφού οι τουρίστες προσπαθούν να πετύχουν όσο το δυνατόν χαμηλότερες τιμές μέσω των πρακτόρων, ενώ οι ντόπιοι προσπαθούν να σημειώσουν όσο μεγαλύτερα κέρδη μπορούν, χρησιμοποιώντας πολλές φορές και αθέμιτα μέσα.

3. Η άνθηση της παραοικονομίας από τους ντόπιους, οι οποίοι προσπαθούν να πλουτίσουν εκμεταλλευόμενοι την “άγνοια” των τουριστών. Πολλές επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με τον τουρισμό, όπως ξενοδοχεία, ταβέρνες, μπαρ, ενοικιάσεις αυτοκινήτων και ζαχαροπλαστεία σημειώνουν υπέρογκα κέρδη τα οποία είναι πολύ δύσκολο να ελεγχθούν φορολογικά και έτσι σημειώνονται υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής.
4. Το αυξημένο κόστος ζωής στις τουριστικά ανεπτυγμένες χώρες καθώς και οι υπερβολικές οικονομικές προσδοκίες από τους κατοίκους αυτών. Δεν είναι λίγες οι φορές που όλοι οι κάτοικοι ενός τουριστικά ανεπτυγμένου κράτους, στηρίζουν τις ελπίδες τους αποκλειστικά στον τουρισμό για τα έσοδα που αναμένουν να σημειώσουν. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παραμελούν άλλους τομείς της οικονομίας γεγονός που αποβαίνει εις βάρος τους γιατί ο τουρισμός εξαρτάται από εξωτερικούς παράγοντες όπως σεισμούς και πολέμους.

6.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Όσον αφορά τις επιπτώσεις σε κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο και εδώ υπάρχει διαχωρισμός σε θετικές και αρνητικές. Ξεκινώντας από τις θετικές συνέπειες μπορούμε να σημειώσουμε τις εξής (Ζαχαράτος-Τσάρτας,1999):

1. Διευρύνονται οι κοινωνικές επαφές, καθώς οι τουρίστες που επισκέπτονται μια περιοχή, έρχονται σε επαφή με τους κατοίκους αυτής και έχουν αλληλεπίδραση. Με αυτό τον τρόπο ανταλλάσσουν εμπειρίες, γνώσεις απόψεις και γενικά στοιχεία της κουλτούρας τους, με αποτέλεσμα να ενισχύονται οι ανθρώπινοι δεσμοί και να αναπτύσσεται η επικοινωνία, περιορίζοντας το αίσθημα της απομόνωσης.
2. Ενισχύεται η ισοκατανομή του πληθυσμού και αποφεύγεται το φαινόμενο της αστικοποίησης. Οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργεί ο τουρισμός, δίνουν κίνητρο στους νέους ανθρώπους να μείνουν στον τόπο τους και να μην πάνε σε κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο για να αναζητήσουν δουλειά. Με αυτό τον

τρόπο ο πληθυσμός παραμένει στην επαρχία και στηρίζει την οικονομία του τόπου του.

3. Πραγματοποιείται αναδιοργάνωση του επαγγελματικού πλαισίου, καθώς δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και προσαρμογή των ήδη υπαρχόντων στις ανάγκες του τουρισμού εξαιτίας της ανάπτυξης αυτού. Η εκπαίδευση προσανατολίζεται προς τον τουρισμό και επικεντρώνεται στην προώθηση της τουριστικής παιδείας, προκειμένου οι νέοι που θα ασχοληθούν με αυτόν να έχουν τη σωστή κατάρτιση.
4. Αναβαθμίζεται ο τόπος προορισμού, μέσω των έργων υποδομής που γίνονται προκειμένου να προσελκύσουν μεγαλύτερο αριθμό τουριστών και να παρέχουν υψηλότερο επίπεδο υπηρεσιών. Τα έργα υποδομής αφορούν ξενοδοχεία, εστιατόρια, αεροδρόμια, οδικά δίκτυα, παροχές νερού και ηλεκτρικού ρεύματος, κ.α. Με κάθε ποιοτική βελτίωση των έργων υποδομής βελτιώνεται και το επίπεδο ζωής των ντόπιων κατοίκων μιας περιοχής.
5. Αυξάνονται τα μέτρα κοινωνικής πρόνοιας, μέσω της αύξησης των δημοσιονομικών εσόδων από την τουριστική δραστηριότητα, αφού το κράτος ενισχύεται οικονομικά και έτσι μπορεί να φροντίσει καλύτερα τους πολίτες του, περιορίζοντας προβλήματα όπως το στεγαστικό και ιδρύοντας ιδρύματα για τη στέγαση των απόρων (Κουτρομπής, 1980).
6. Προστατεύεται και διατηρείται η πολιτιστική κληρονομιά, προκειμένου να στηριχθεί ο πολιτιστικός τουρισμός. Ως εκ τούτου πραγματοποιούνται συντηρήσεις και αποκαταστάσεις μνημείων και έργων τέχνης, παραδοσιακών οικισμών και δημιουργία νέων μουσείων.
7. Προωθούνται οι πολιτιστικές εκδηλώσεις προκειμένου να αναδεικνύονται τα πολιτιστικά στοιχεία μιας περιοχής και να αποτελούν πόλο έλξης για τους τουρίστες. Στο πλαίσιο αυτών των προσπαθειών, οργανώνονται φεστιβάλ, εκθέσεις, διαγωνισμοί και αναβιώσεις παλαιών εθίμων.
8. Ενισχύεται η εκμάθηση ξένων γλωσσών, τόσο από τους κατοίκους της χώρας υποδοχής, όσο και από τους τουρίστες που πρόκειται να επισκεφτούν τον τόπο.

9. Επανέρχονται παλιά και ξεχασμένα επαγγέλματα και τέχνες, τα οποία είχαν ξεχαστεί με το πέρασμα των χρόνων, εξαιτίας της τουριστικής ζήτησης που υπάρχει. Παραδείγματα τέτοιων επαγγελμάτων είναι οι κατασκευαστές σαμαριών, οι αγγειοπλάστες, οι υφαντουργοί, κ.α. Ο τουρίστας που επισκέπτεται έναν τόπο θέλει να αγοράσει είδη λαϊκής τέχνης και να δει μέρος της δουλειάς αυτών των επαγγελμάτων.
10. Διατηρείται η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, καθώς αποτελεί μέρος του πολιτισμού μιας περιοχής και έτσι αποτελεί μέρος των αξιοθέατων που θέλουν να θαυμάσουν οι τουρίστες, επισκεπτόμενοι το συγκεκριμένο τόπο.

Στον αντίποδα όμως των θετικών επιπτώσεων υπάρχουν και οι αρνητικές οι οποίες συνοψίζονται στις εξής (Ζαχαράτος-Τσάρτας, 1999):

1. Σημειώνεται σύγκρουση ηθών και κουλτούρας, καθώς διαφορετικοί πολιτισμοί έρχονται σε επαφή και δεν είναι λίγες οι φορές που οι διαφορές είναι αγεφύρωτες, καθώς επίσης υπάρχει και έλλειψη σεβασμού ως προς τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής και των δυο πλευρών, τόσο των επισκεπτών όσο και των γηγενών.
2. Αναπτύσσεται ο “μιμητισμός”, τάση κατά την οποία ένα άτομο υιοθετεί στοιχεία συμπεριφοράς ενός άλλου ατόμου. Στην προκειμένη περίπτωση, οι νεαρές ιδίως ομάδες ατόμων, που διαμένουν στον τουριστικό προορισμό, αντιγράφουν τον τρόπο συμπεριφοράς και εμφάνισης των τουριστών που επισκέπτονται τον τόπο τους, καθώς θεωρούν ότι με αυτό τον τρόπο θα δείξουν εκσυγχρονισμένοι και μοντέρνοι. Έτσι, χάνουν στοιχεία της προσωπικότητας και του χαρακτήρα τους, υιοθετώντας άλλα που τους κάνουν ένα με τη μάζα (Μοίρα, 2000).
3. Εκδηλώνεται το φαινόμενο της ξеноφοβίας, κατά το οποίο οι μόνιμοι κάτοικοι ενός τόπου, απορρίπτουν τους τουρίστες που θα τον επισκεφτούν, εξαιτίας των υψηλών προδιαγραφών διαβίωσης αυτών. Έτσι, ακόμα και αν στην αρχή υπάρχει αποδοχή, στη συνέχεια ελλοχεύει ο κίνδυνος ανάπτυξης ξеноφοβίας, η οποία ενδέχεται να αποτελέσει τροχοπέδη για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη (Lickorish-Jenkins, 2004).

4. Βιομηχανοποιείται η εξυπηρέτηση που παρέχεται στον τουρίστα και γίνεται ψυχρή και απρόσωπη, γεγονός που επιδρά αρνητικά στην ψυχολογία του, καθώς αυτός περιμένει μια πιο φιλική και ανθρώπινη αντιμετώπιση. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι ανθρώπινες σχέσεις να ελαχιστοποιούνται και τη θέση τους να παίρνουν η βιομηχανοποίηση και η τυποποίηση.
5. Μειώνεται η ποιότητα, των προσφερόμενων στους τουρίστες, προϊόντων και υπηρεσιών λόγω της αυξημένης ζήτησης που υπάρχει γι' αυτά. Επακόλουθο, όμως, αυτού του γεγονότος είναι να μειωθεί και η ποσότητα που ζητείται καθώς το επίπεδο ικανοποίησης των τουριστών παρουσιάζει φθίνουσα πορεία.
6. Περιορίζεται η προσωπική επαφή των τουριστών με τους ντόπιους κατοίκους, καθώς οι πρώτοι έρχονται σε επαφή κατά κύριο λόγο με τα άτομα που εργάζονται στο ξενοδοχείο και τους υπόλοιπους τουρίστες που βρίσκονται στην ίδια περιοχή με αυτούς. Έτσι, δεν έχουν ουσιαστική επαφή με την κουλτούρα και τον πολιτισμό των ντόπιων κατοίκων και δεν είναι σε θέση να γνωρίσουν τα ήθη και τα έθιμά τους.
7. Δημιουργείται αρνητικό κλίμα ανάμεσα στους ντόπιους και τους τουρίστες, καθώς οι πρώτοι αισθάνονται ότι πρέπει να υπηρετούν τους δεύτερους και να εκπληρώνουν κάθε τους επιθυμία, ενώ οι δεύτεροι νιώθουν ότι πέφτουν αντικείμενα οικονομικής εκμετάλλευσης από τους πρώτους, εξαιτίας των περιορισμένων γνώσεων που έχουν όσον αφορά τις οικονομικές συναλλαγές.
8. Περιορίζονται οι ηθικοί φραγμοί μιας κοινωνίας με την μεγάλη προσέλευση τουριστών, καθώς αυτοί επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τους ντόπιους και συχνά αναπτύσσονται η παιδεραστία, η πορνεία και το εμπόριο ναρκωτικών (Λύτρας, 1999).
9. Αλλοτριώνεται η κουλτούρα των ντόπιων κατοίκων ενός τουριστικού προορισμού, ιδιαίτερα όταν ο αριθμός των επισκεπτών ξεπερνά αυτό των μόνιμων. Η πληθώρα των τουριστών έχει σαν αποτέλεσμα οι γηγενείς να επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό και να αλλοιώνουν βασικά χαρακτηριστικά τους, αντικαθιστώντας τα με αυτά που έχουν οι τουρίστες.

10. Υποβαθμίζεται η τοπική γλώσσα του τουριστικού προορισμού και αναμειγνύεται με λέξεις των χωρών προέλευσης των τουριστών. Αποτέλεσμα αυτού είναι η υποβάθμιση της και η δημιουργία ενός νέου άτυπου λεξιλογίου το οποίο δεν έχει κανόνες και λογική αλληλουχία.

6.4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τέλος, όσον αφορά τις επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν τέσσερις βασικές κατηγορίες (Κοκκώσης-Τσάρτας, 1999) :

- I. Οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον, δηλαδή τα οικοσυστήματα, τους φυσικούς πόρους, το έδαφος, τη χλωρίδα, την πανίδα, το τοπίο, τον αέρα, τη θάλασσα και το νερό. Όλα τα έργα υποδομής που γίνονται για την ανάπτυξη και συντήρηση του τουρισμού, επιδρούν άμεσα στο φυσικό περιβάλλον και διαταράσσουν τις ισορροπίες που το διέπουν.

Φαινόμενα όπως :

- η μόλυνση των υδάτων
- η αποψίλωση μεγάλων δασικών εκτάσεων
- η αύξηση των καυσαερίων και των ρύπων
- η ηχορύπανση

αποτελούν μερικά μόνο από τα προβλήματα που απειλούν τον πλανήτη μας και ο τουρισμός είναι ένας από τους παράγοντες που τα εντείνει.

- II. Οι επιπτώσεις στο δομημένο περιβάλλον, δηλαδή σε ότι ο άνθρωπος έχει κτίσει και κατασκευάσει, με ιδιαίτερη έμφαση στην αρχιτεκτονική που έχει ακολουθήσει και κληρονομήσει. Πολλές φορές, η αρχιτεκτονική που ακολουθείται τροποποιείται λόγω επιρροών από τους τουρίστες που επισκέπτονται έναν τόπο.
- III. Οι επιπτώσεις στο κοινωνικό περιβάλλον, δηλαδή τους θεσμούς, τα ήθη και τα έθιμα που επικρατούν σε έναν τόπο. Όπως αναλύσαμε και παραπάνω, οι τουρίστες επηρεάζουν τόσο θετικά όσο και αρνητικά το κοινωνικό σύστημα του τόπου που επισκέπτονται.
- IV. Οι επιπτώσεις στο οικονομικό περιβάλλον, που και εδώ η δράση των τουριστών είναι σημαντική και πολύπλευρη καθώς δεν έχουν μόνο θετική αλλά και αρνητική επιρροή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΚΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Βενετσανοπούλου Μ.: “Η κρατική συμβολή στον τουρισμό-εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, Αθήνα 2006, εκδόσεις INTERBOOKS
- Ζαχαράτος Γ.-Τσάρτας Π.: “Πολιτική και Κοινωνιολογία της Τουριστικής ανάπτυξης”, τόμος Γ, ΕΑΠ, Πάτρα 1999
- Λογοθέτης Μ.: “Δίκαιο της τουριστικής βιομηχανίας”, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2001, εκδόσεις Σάκκουλα
- Κουτρομπής Ν.: “Τουρισμός, Γενικές Αρχές, Οργάνωση, Νομοθεσία”, Αθήνα, 1980
- Lickorish L.-Jenkins C.: “ Μια εισαγωγή στον τουρισμό”, 2004, εκδόσεις Κριτική
- Μοίρα Π.: “Η πολιτισμική προστασία των κοινωνιών υποδοχής των τουριστών”, Ναυτική Επιθεώρηση, Μάιος-Ιούνιος 2000
- Μοίρα Π.-Τσουμάνης Κ.-Χατζηλέλεκας Δ.: “Κοινωνιολογία και Ψυχολογία του Τουρισμού”, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα, 2003
- Λύτρας Π.: “Κοινωνιολογία του τουρισμού”, έκδ. Β, Αθήνα, 1999, εκδόσεις Interbooks
- Κομίλης Π.-Βαγιόνης Ν.: “Τουριστικός σχεδιασμός”, Αθήνα, 1999, εκδόσεις Προπομπός

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

7.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφέρθηκαν οι επιπτώσεις του τουρισμού σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Αρχικά αναλύθηκαν οι επιρροές που έχει στον οικονομικό τομέα, διαχωρίζοντας τις σε θετικές και αρνητικές. Στη συνέχεια αναφέρθηκαν οι επιρροές στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον διαχωρίζοντας και αυτές σε θετικές και αρνητικές, για να ολοκληρωθεί το κεφάλαιο με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις οι οποίες διαιρέθηκαν σε τέσσερις κατηγορίες. Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια ανάλυση του αγροτουρισμού και του θρησκευτικού τουρισμού που αναπτύσσεται στο νομό Ζακύνθου. Αρχικά θα καταγραφούν οι τουριστικές μονάδες που λειτουργούν στο νησί και ασχολούνται με τον αγροτουρισμό ο οποίος αναλύθηκε στο τρίτο κεφάλαιο. Αφού αναλυθεί κάθε μονάδα ξεχωριστά, σημειώνοντας τα χαρακτηριστικά της και τις υπηρεσίες που προσφέρει, στη συνέχεια θα γίνει μια συγκεντρωτική καταγραφή των υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν σε μια τέτοια μονάδα, σε μια προσπάθεια επεξήγησης των διαδικασιών που πραγματοποιούνται και στις οποίες μπορούν να συμμετάσχουν οι τουρίστες. Έπειτα, θα αναπτυχθεί ο θρησκευτικός τουρισμός μέσω μιας ανάλυσης των δυο ταξιδιωτικών πρακτορείων που τον έχουν αναλάβει. Για κάθε ένα από αυτά θα εξετασθούν τα ξενοδοχεία που συνεργάζονται και τα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούνται καθώς και τα θρησκευτικά προσκυνήματα τα οποία επισκέπτονται.

7.2 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΝΟΜΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

1. ΒΙΛΛΑ ΑΜΜΟΣ

Η βίλα Άμμος βρίσκεται στην περιοχή Ποτάμια στο όμορφο και καταπράσινο χωριό Βασιλικός, στη νοτιοανατολική ακτή της Ζακύνθου και λειτουργεί από το 1993. Ο Βασιλικός βρίσκεται 12χλμ από την πόλη της Ζακύνθου και αποτελεί έναν από τους ωραιότερους προορισμούς του Ιονίου. Στον Βασιλικό βρίσκονται οι παραλίες: Γέρακας, Πόρτο Ρώμα, Ιόνιο, Μπανάνα, Πόρτο Ζόρο και Δάφνη. Οι παραλίες

βρίσκονται εντός του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου, το οποίο προστατεύει τις χελώνες Καρέττα-Καρέττα.

Η οικογένεια Μαρκοπούλου με εμπειρία πολλών ετών στον τομέα του τουρισμού έχει δημιουργήσει την όμορφη παραδοσιακή βίλα Άμμος, χτισμένη εξ ολοκλήρου με πέτρα, που περιέχει έξι διαμερίσματα σε τρεις ορόφους. Η εμπειρία τους κατά τη διάρκεια των τελευταίων 17 ετών στον τουρισμό και ειδικότερα στον τομέα των

ενοικιάσεων αυτοκινήτων, τους έκανε να δημιουργήσουν αυτό το κατάλυμα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες επισκεπτών που επιδιώκουν ένα περιβάλλον ήρεμο και γαλήνιο, όπως αυτό της περιοχής, όπου η χαλάρωση είναι εγγυημένη.

Ο επισκέπτης μπορεί να φθάσει εύκολα με τα πόδια σε μια από τις ομορφότερες παραλίες του χωριού ή στο μίνι μάρκετ της περιοχής. Οι βίλες Άμμος βρίσκονται ακριβώς 12χμ. από την πόλη της Ζακύνθου. Το χωριό είναι γεμάτο από πράσινα φαράγγια με κυπαρίσσια, μεγάλα και μικρά άλση ελιών, αμπέλια σταφυλιών και ένα όμορφο μεγάλο δάσος με πεύκα. Η απόστασή τους από την αμμώδη παραλία είναι ακριβώς 150μ. μακριά η οποία συμπεριλαμβάνεται στο εθνικό θαλάσσιο πάρκο της Ζακύνθου που δημιουργήθηκε για την προστασία των χελωνών Caretta-Caretta.

Στον χώρο του αγροκτήματος υπάρχει αμπελώνας έκτασης 1 τ.σ στον οποίο οι τουρίστες μπορούν να έχουν πρόσβαση και να γευτούν τους καρπούς του κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών. Επίσης τους δίνεται η ευκαιρία να συμμετάσχουν στη γιορτή του τρύγου και του πατήματος των σταφυλιών εάν οι διακοπές τους γίνουν το μήνα Αύγουστο και Σεπτέμβριο. Εάν πάλι οι διακοπές τους γίνουν τους χειμερινούς μήνες τότε μπορούν να συμμετάσχουν στο μάζεμα των ελιών και το φύτεμα των λαχανικών στους κήπους του αγροκτήματος.

Αυτό που αποτελεί αντικείμενο ιδιαίτερου θαυμασμού είναι τα μελίσσια του αγροκτήματος και ο ιδιαίτερος τρόπος συλλογής του μελιού από τους μελισσοκόμους της περιοχής. Δυστυχώς οι τουρίστες δεν έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής στη συγκεκριμένη δραστηριότητα λόγω της επικινδυνότητάς της.

Μια άλλη ευκαιρία που δίνεται στους επισκέπτες της βίλας Άμμος είναι η παράδοση μαθημάτων ανθοκομίας τα οποία παραδίδονται από γεωπόνους σε συνεργασία με τους ιδιοκτήτες της βίλας. Το κόστος των μαθημάτων είναι αρκετά χαμηλό και το ποσό που καταβάλλεται μπορεί να θεωρηθεί ως συμβολικό.

2. ΒΙΛΑ ΑΛΕΓΚΡΟ

Η πρώτη μονάδα η οποία λειτουργεί αποκλειστικά με αγροτουρίστες ξεκίνησε τη λειτουργία της το 2002 και σκοπός των ιδιοκτητών της ήταν να δημιουργήσουν ένα χώρο με την κατάλληλη υποδομή, προκειμένου οι επισκέπτες να μπορέσουν να βιώσουν πραγματικά την καθημερινότητα των αγροτών και να συμμετάσχουν και οι ίδιοι εφόσον το επιθυμούν. Η βίλα Αλέγκρο βρίσκεται στο χωριό Βασιλικός Ζακύνθου στη περιοχή Γέρακας. Φτιαγμένη από πέτρα, είναι ένα χαρακτηριστικό δείγμα ντόπιας παραδοσιακής αρχιτεκτονικής.¹

Είναι πλήρως εξοπλισμένη και διαθέτει όλες τις απαραίτητες παροχές για ανεξάρτητες και ξέγνοιαστες διακοπές. Η θέση της είναι μοναδική αφού βρίσκεται δίπλα στην ομορφότερη κατά πολλούς παραλία του νησιού το Γέρακα, σε ένα χώρο δύο στρεμμάτων πραγματικά μέσα στη φύση. Ιδανική επιλογή για αυτούς που θέλουν να αποδράσουν από την καθημερινότητα, να απολαύσουν το δροσερό αεράκι στη βεράντα και να περπατήσουν στο ανάμεσα στα πεύκα και τα ελαιόδενδρα.

Η Villa Allegro αποτελεί σίγουρα την ιδανική επιλογή για επισκέπτες κάθε ηλικίας. Στον χώρο των δύο στρεμμάτων υπάρχουν δυο περιβόλια με πορτοκαλιές, λεμονιές και ροδακινιές και οι τουρίστες βλέπουν τη διαδικασία συλλογής των φρούτων ενώ παράλληλα μπορούν να βοηθήσουν εάν το επιθυμούν. Επίσης, οι ιδιοκτήτες διαθέτουν φάρμα με άλογα και πρόβατα, οπότε οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης του αρμέγματος και του κουρέματος των προβάτων, του ταΐσματος των ζώων καθώς και της πραγματοποίησης βόλτας με τα άλογα. Στο αγρόκτημα υπάρχει άτομο που παραδίδει μαθήματα ιππασίας και οι ιδιοκτήτες παρέχουν τον αναγκαίο εξοπλισμό και τηρούν τους κανόνες ασφαλείας.

3. ΒΙΛΑ BLUE CAVES

Οι επισκέπτες θα γνωρίσουν μακριά από το στρες της πόλης, τον διαφορετικό τρόπο ζωής που το θαυμάσιο αυτό μέρος προσφέρει, έναν υπέροχο συνδυασμό ησυχίας και ηρεμίας του μοναδικού βουνίσσιου περιβάλλοντος και της πεντακάθαρης θάλασσας. Για αυτούς που αναζητούν ησυχία μακριά από τον μαζικό τουρισμό. Ευκαιρία για θαυμάσιους περιπάτους στο ύπαιθρο, σε δρομάκια μακριά από τους έντονους ρυθμούς και την ηχορύπανση των πόλεων.

1. www.gozakynhtos.gr

Σε μία ιδιωτική έκταση 40 στρεμμάτων, με υπέροχη πανοραμική θέα το απέραντο γαλάζιο της θάλασσας, την ΒΑ πλευρά του νησιού (Αλυκές, Αλικανά) και την Κεφαλονιά, έχουν κτιστεί τέσσερις κατοικίες από φυσικά και μόνο υλικά, πέτρα και ξύλο, με απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον. Ο εξοπλισμός τους έχει γίνει με παλιές παραδοσιακές συσκευές σε μια προσπάθεια να διατηρηθεί ένας αέρας παρελθόντος μακριά από τα σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα.

Εδώ οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να ζήσουν υπό συνθήκες διαφορετικές, αναβιώνοντας αναμνήσεις από αφηγήσεις των γονιών τους οι μικρότεροι και αναμνήσεις δικές τους οι μεγαλύτεροι. Οι συσκευές που χρησιμοποιούνται ανάγονται στη δεκαετία του πενήντα και η διακόσμηση είναι λιτή και απέρριπτη με έντονα παραδοσιακά στοιχεία. Επίσης χαρακτηριστική είναι η απουσία τηλεφώνου, διαδικτύου και τηλεόρασης.

Οι τουρίστες που θα επισκεφτούν τον συγκεκριμένο προορισμό θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στην καλλιέργεια της γης με τον παλιό παραδοσιακό τρόπο και το μάζεμα των καρπών από τα δέντρα. Επίσης στον χώρο λειτουργεί νερόμυλος ο οποίος παράγει αλεύρι.

4. COSTA VILLA

Το Costa Villa είναι οικογενειακή επιχείρηση που βρίσκεται στο χωριό Αγριλιά ένα ήσυχο μέρος κοντά στη περιοχή Λαγανά στο νότιο μέρος του νησιού της Ζακύνθου. Οι νεόκτιστες βίλες (2007) βρίσκονται σε μια ήσυχη περιοχή περιτριγυρισμένη με λεμονιές και ελαιώνες και η ιδιοκτήτρια οικογένεια είναι πρόθυμη να συμβάλλει ώστε οι επισκέπτες να έχουν μια άνετη και αξέχαστη διαμονή. Το συγκρότημα είναι ιδανικό για οικογένειες και ζευγάρια που θέλουν να περάσουν άνετες και αξέχαστες διακοπές σε ένα ήσυχο μέρος και να βιώσουν από κοντά τη καθημερινότητα των αγροτικών οικογενειών.

Είναι περιτριγυρισμένο από περιποιημένους κήπους με ευωδιαστά λουλούδια, στη περιοχή υπάρχουν ελαιώνες και αμπελώνες. Είναι ένα ήσυχο μέρος που κρατά μέχρι σήμερα τον παραδοσιακό του χαρακτήρα και την φυσική του ομορφιά. Το Costa Villa είναι το ιδανικό μέρος για όποιον ψάχνει ένα ήσυχο και ξεκούραστο μέρος για να περάσει τις διακοπές του. Επίσης, σε μικρή απόσταση βρίσκονται οι περιοχές Λαγανά και Καλαμάκι αλλά και η πόλη της Ζακύνθου.

Το Costa Villa αποτελείται από διάφορους τύπους καταλυμάτων κατάλληλα για 2-6 άτομα:

- ✓ διαμερίσματα με μια ή δύο κρεβατοκάμαρες,
- ✓ μπανγκαλόου με μια κρεβατοκάμαρα
- ✓ έξι βίλες με δύο κρεβατοκάμαρες.

Όλα είναι καθαρά, μοντέρνα διακοσμημένα και πλήρως επιπλωμένα με όλες τις ανέσεις ώστε οι επισκέπτες μας να αισθανθούν σαν στο σπίτι τους και να περάσουν αξέχαστη διαμονή. Η οικογένεια προσφέρει δωρεάν μεταφορά στις βίλες κατά την άφιξη στο νησί. Επίσης, προσφέρονται προϊόντα τοπικής παραγωγής όπως ψωμί, νερό, γάλα, φρούτα και κρασί.

Οι επισκέπτες θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στις αγροτικές δραστηριότητες της ιδιοκτήτριας οικογένειας, η οποία σαν ανταμοιβή και ένδειξη φιλοξενίας θα τους παρέχει ένα συμβολικό τμήμα από τη συγκομιδή.

7.2.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι τουρίστες που θα επιλέξουν τα παραπάνω καταλύματα θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε μια σειρά αγροτουριστικών δραστηριοτήτων που αυτά οργανώνουν και να βιώσουν από κοντά την καθημερινότητα των κατοίκων των χωριών, σε μια προσπάθεια να έρθουν πιο κοντά με τη φύση και να χαλαρώσουν από τα καθημερινά προβλήματα των μεγάλων αστικών κέντρων.

Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες που οργανώνονται είναι οι εξής (Πετροπούλου,2009):

1. *Μάζεμα ελιών και παραγωγή λαδιού*, όπου εδώ οι τουρίστες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν τη διαδικασία συλλογής των καρπών από τα δέντρα και αν το επιθυμούν μπορούν και οι ίδιοι να λάβουν μέρος. Βιώνουν από κοντά τη δυσκολία και την επίπονη προσπάθεια αλλά και την χαρά της επίτευξης του σκοπού. Στη συνέχεια οι ελιές καταλήγουν στα ελαιοτριβεία για να γίνουν λάδι, ένα μέρος του οποίου θα κρατηθεί για ιδιόχρηση και το υπόλοιπο θα πωληθεί. Η δραστηριότητα αυτή γίνεται κατά την διάρκεια των χειμερινών μηνών από το Νοέμβριο έως τον Ιανουάριο.

2. *Μάζεμα σταφυλιών και παραγωγή κρασιού.* Εδώ οι τουρίστες μπορούν να παρακολουθήσουν και να συμμετάσχουν στη διαδικασία μαζέματος των σταφυλιών γνωστή και ως τρύγος. Ο τρύγος είναι η τελευταία φάση της δραστηριότητας της αμπελοκομίας και αφορά το μάζεμα των σταφυλιών. Ο καθορισμός του χρόνου του τρυγητού έχει μεγάλη σημασία για την ποιότητα των σταφυλιών. Σε γενικές γραμμές ο τρύγος γίνεται τους μήνες Αύγουστο-Σεπτέμβριο. Τα σταφύλια που είναι έτοιμα για μάζεμα πρέπει να είναι ώριμα και ο βαθμός ωριμότητας βρίσκεται είτε εμπειρικά με το μάτι, ή με δοκιμή στη γεύση, είτε με χημικές μεθόδους όπως είναι η πυκνομέτρηση (γραδάρισμα), όταν έχουμε να κάνουμε με σταφύλια που προορίζονται για παραγωγή κρασιού. Παραδοσιακά τα τρυγημένα σταφύλια συγκεντρώνονται σε ειδικά κοφίνια (τρυγοκόφινια) ή σε μεγάλα πλαστικά δοχεία χωρητικότητας 20 κιλών. Για την κοπή των τσαμπιών χρησιμοποιούνται ειδικοί σουγιάδες, ψαλίδια ή λεπίδες. Στην ελληνική ύπαιθρο ο τρύγος, μαζί με το πάτημα των σταφυλιών που τον ακολουθούσε, ήταν μια από τις σημαντικότερες αγροτικές εργασίες και γινόταν αφορμή για γιορτή, συνοδευόμενος από τα ανάλογα έθιμα.
3. *Μάζεμα φρούτων και καρπών,* δραστηριότητα που μπορεί να γίνει καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, καθώς υπάρχουν φρούτα χειμερινά και καλοκαιρινά. Εδώ ο τουρίστας συμμετέχει στο μάζεμα των φρούτων από τα δέντρα, μαθαίνει για τις ιδιότητες κάθε φρούτου, για τον τρόπο κοπής και συντήρησής του. Επίσης, ενημερώνεται για τη διαδικασία συντήρησης και περιποίησης του δέντρου, προκειμένου να δώσει υγιής καρπούς και να μην αρρωστήσει.
4. *Τάισμα και περιποίηση ζώων,* εδώ ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει και να λάβει μέρος ενεργά, στη διαδικασία φροντίδας των οικόσιτων ζώων, όπως πρόβατα, αγελάδες, κότες, κασίκες και άλογα, τα οποία εκτρέφονται στα χωριά είτε για να βοηθούν στις καθημερινές δραστηριότητες είτε για να αποτελέσουν ένα εισόδημα με την εκμετάλλευσή τους καθώς παρέχουν κρέας, γάλα και μαλλί. Αναλόγως με την εποχή που θα διαλέξει για να επισκεφτεί τον τόπο, ο τουρίστας μπορεί να δει τα διαφορετικά στάδια της ζωής ενός ζώου και τις διαδικασίες που γίνονται προκειμένου να αναπτυχθεί και να μπορέσει ο ιδιοκτήτης του να το εκμεταλλευτεί προς όφελός του. Μερικές κλασικές

δραστηριότητες που αφορούν τα ζώα είναι το μάζεμα των αυγών, το άρμεγμα των αγελάδων, το κούρεμα των προβάτων και το τάισμά τους.

7.3 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο θρησκευτικός τουρισμός του νησιού οργανώνεται και διεξάγεται από δυο μεγάλα ταξιδιωτικά πρακτορεία το Πάστρας Tour και το ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε αναλυτικά το κάθε ένα ξεχωριστά.²

7.3.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΑΣΤΡΑΣ TOUR

Η εταιρεία Πάστρας Tour ιδρύθηκε το 1995 από τον πατέρα Νικόλαο Πάστρα και τον υιό Χαράλαμπο. Ξεκίνησε τη δράση της με κίνητρο την αγάπη που είχαν οι ιδρυτές της για την θρησκευτική παράδοση και τα μνημεία του τόπου τους και την επιθυμία τους να τα αναδείξουν και να δώσουν τη δυνατότητα στους τουρίστες να τα θαυμάσουν από κοντά. Έδρα της ήταν και παραμένει ο νομός Ζακύνθου.

Η εταιρεία ξεκίνησε το 1995 και το προσωπικό της αποτελούνταν από τέσσερα άτομα, για να φτάσει σήμερα να απαριθμεί 15 μόνιμους υπαλλήλους και 4 εξωτερικούς συνεργάτες. Τα κεντρικά γραφεία της εδρεύουν στη Ζάκυνθο αλλά έχει και υποκαταστήματα τα οποία είναι ένα στην Αθήνα και δύο στη Θεσσαλονίκη. Στόχος τους είναι μέσα στην επόμενη τετραετία η εταιρεία να μπορέσει να επεκταθεί και στα Βαλκάνια, φέρνοντας τουρίστες και από το εξωτερικό.

▪ ΔΙΑΜΟΝΗ

Η Πάστρας Tour επιλέγει πάντα τα καλύτερα καταλύματα για τη διαμονή των πελατών της, προκειμένου να απολαμβάνουν στο μέγιστο την τοπική φιλοξενία και την ξενοιασιά των διακοπών τους. Πιο συγκεκριμένα τα ξενοδοχεία που συνεργάζεται είναι τα εξής:

2. www.zakynthosonline.com

1. Balcony Hotel

Βρίσκεται σε ένα μικρό λόφο, στην άκρη της αμμουδιάς του Τσιλιβί, προσφέροντας στους επισκέπτες του μαγευτική θέα στην παραλία και στον ορίζοντα του Ιονίου, συνδυάζοντας την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Ζακύνθου με τις σύγχρονες ανέσεις το ξενοδοχείο είναι μια οικογενειακή επιχείρηση με χαρακτηριστικά της την απλότητα και την γνήσια φιλοξενία.

Ακολουθώντας το μικρό ιδιωτικό μονοπάτι σε λίγα λεπτά ο επισκέπτης βρίσκεται στην οργανωμένη παραλία του Τσιλιβί. Το ξενοδοχείο διαθέτει 34 δίκλινα και τρίκλινα δωμάτια και ένα διαμέρισμα δύο υπνοδωματίων. Όλα διαθέτουν ψυγείο και λουτρό με ντους ή μπανιέρα, κλιματισμό, τηλεόραση ενώ η καθαριότητα είναι σε καθημερινή βάση. Οι βεράντες και τα μπαλκόνια των δωματίων προσφέρουν απεριόριστη θέα στην παραλία του Τσιλιβί. Το τουριστικό θέρετρο του Τσιλιβί βρίσκεται 5 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης της Ζακύνθου, διαθέτει μεγάλη, ασφαλή αμμουδιά και πλήθος εστιατορίων, μπαρ και καταστημάτων. Στην παραλία του Τσιλιβί υπάρχει η δυνατότητα θαλασσίων σπορ και όλες οι απαραίτητες εγκαταστάσεις.

2. Manousis Hotel

Πολύ κοντά στη πόλη της Ζακύνθου, σε ένα ειδυλλιακό και καταπράσινο περιβάλλον στη περιοχή Τσιλιβί, σε απόσταση αναπνοής από τη αμμόδη παραλία, βρίσκεται το νεόκτιστο (2002) ξενοδοχειακό συγκρότημα Manousis. Η προνομιακή θέα, η βολική θέση και η υψηλού επιπέδου παροχές του, δημιουργούν τις ιδανικές συνθήκες για να νιώσει κανείς χαλάρωση και ευεξία.

Το Manousis Hotel είναι η ιδανική επιλογή για επισκέπτες κάθε ηλικίας καθώς δίνει τη δυνατότητα να συνδυάσουν εύκολα την ξεκούραση με την διασκέδαση, τις οργανωμένες δραστηριότητες και τις επισκέψεις στα θρησκευτικά μνημεία του νησιού. Το ξενοδοχειακό συγκρότημα Manousis, αποτελείται από δύο κτίρια τα οποία διαθέτουν συνολικά 20 δίκλινα και 9 τετράκλινα ευρύχωρα δωμάτια ικανά να καλύψουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των επισκεπτών. Η προσεγμένη λιτή διακόσμηση, που προσωπικά επιμελήθηκαν οι ιδιοκτήτες, δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα για ευχάριστη διαμονή.

3. Contessa Hotel

Χτισμένο σε μια ήσυχη, καταπράσινη τοποθεσία στο Αργάσι της Ζακύνθου με μαγευτική θέα στο βουνό αλλά και στη θάλασσα το Contessa είναι ένα οικογενειακό ξενοδοχείο. Η εξυπηρέτηση και οι παροχές βρίσκονται σε υποδειγματικό επίπεδο, το ζεστό χαμόγελο και η φιλική συμπεριφορά είναι χαρακτηριστικό δείγμα της παραδοσιακής ζακυνθινής φιλοξενίας. Οι γλυκές αποχρώσεις των χρωμάτων του, το γαλάζιο του ουρανού και το μπλε της θάλασσας δημιουργούν μια ατμόσφαιρα φρεσκάδας και ρομαντισμού. Το ξενοδοχείο Contessa είναι σίγουρα ένας από τους αγαπημένους προορισμούς για αυτούς που αναζητούν την ηρεμία και τη χαλάρωση. Το Contessa αποτελείται από 80 δίκλινα, 10 τετράκλινα δωμάτια καθώς και δύο σουίτες δύο δωματίων. Η παρουσία των Επτανησιακών χρωμάτων αλλά και η ιδιαίτερη διακόσμηση κάνουν την διαμονή ακόμα πιο ευχάριστη.

4 . Edelweiss

Το ξενοδοχειακό συγκρότημα ενοικιαζομένων διαμερισμάτων Edelweiss βρίσκεται στη περιοχή του Αργασίου, ένα από τα πιο γνωστά τουριστικά θέρετρα της Ζακύνθου με μοναδικά προνόμια όπως η μικρή απόσταση από την πόλη της Ζακύνθου (2 χλμ.). Πολύ κοντά βρίσκεται και η αμμουδερή παραλία που προσφέρεται για τα παιδιά λόγω των ρηχών νερών της. Το Edelweiss απέχει μόλις 200 μέτρα από το τουριστικό κέντρο όπου βρίσκονται καταστήματα, ταβέρνες, σουπερ Μάρκετ και άλλες υπηρεσίες, όπως ATM μηχανήματα ανάληψης μετρητών.

Το ξενοδοχειακό συγκρότημα αποτελείται από 15 δωάρια-διαμερίσματα, ικανά να φιλοξενήσουν τέσσερα έως έξι άτομα το κάθε ένα και έξι studios δύο ατόμων. Δύο από τα διαμερίσματα του ισογείου είναι κατάλληλα για άτομα με κινητικές δυσκολίες. Όλα τα διαμερίσματα έχουν πλήρως εξοπλισμένες κουζίνες με χώρο τραπεζαρίας, w.c. με μπανιέρα ή ντους και δύο υπνοδωμάτια. Κάθε υπνοδωμάτιο έχει την δική του ξεχωριστή επιπλωμένη βεράντα με θέα τη πισίνα και τον κήπο.

7.3.2 ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΑΣΤΡΑΣ TOURS)

Η μεταφορά των πελατών πραγματοποιείται με:

- ✓ αεροπλάνο, όταν ο τόπος διαμονής τους είναι πολύ μακριά από τον τόπο προορισμού
- ✓ ιδιότητα λεωφορεία, πιο συγκεκριμένα η εταιρεία διαθέτει πέντε λεωφορεία για τη άνετη μεταφορά των πελατών από και προς το αεροδρόμιο και το λιμάνι καθώς επίσης και για τις απαιτούμενες μετακινήσεις στο χώρο του νησιού
- ✓ και μικρά πούλμαν χωρητικότητας έως 10 ατόμων

Όλα τα μεταφορικά μέσα της εταιρείας βρίσκονται σε άριστη κατάσταση και περνούν τακτικά από τους απαραίτητους ελέγχους προκειμένου να μην θέτουν στον παραμικρό κίνδυνο την ακεραιότητα των πελατών.

7.3.3 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ Η ΠΑΣΤΡΑΣ TOURS

Η εταιρεία Πάστρας Tours, οργανώνει μερικές από τις καλύτερες θρησκευτικές περιηγήσεις και προσκυνήματα. Πιο συγκεκριμένα τα θρησκευτικά μνημεία που επισκέπτονται οι τουρίστες της είναι τα εξής (Παπαδάτου,2007):

➤ΚΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Ο εντυπωσιακός Ναός της Κυρίας των Αγγέλων βρίσκεται επί της οδού Λουκά Καρρέρ. Ο Ναός είναι αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου και χτίστηκε το 1687 από τη συντεχνία των συμβολαιογράφων. Με τους σεισμούς του 1953 κατέρρευσε αλλά αναστηλώθηκε σύντομα κρατώντας την αρχική του μορφή. Εξωτερικά παρατηρούμε ανάγλυφες παραστάσεις της Παναγίας και Αγγέλων σκαλισμένες πάνω στους πέτρινους τοίχους. Εσωτερικά, εντύπωση κάνει το ξυλόγλυπτο Τέμπλο αλλά και οι παλιές εικόνες, οι περισσότερες από τις οποίες αποτελούν έργα του Δοξαρά. Ο ρυθμός που ακολουθεί είναι ο Ισπανικός "Πλαταρέσκου".

➤ ΑΓΙΑ ΜΑΥΡΑ ΜΑΧΑΙΡΑΔΟΥ

Η εκκλησία της Αγίας Μαύρας στο χωριό Μαχαιράδο παρουσιάζει ενδιαφέρον σε πολλούς τομείς της. Μπορεί εξωτερικά να μην φέρει σπουδαία στολίδια, και ο ρυθμός που είναι χτισμένη να είναι ο συνηθισμένος της απλής Βασιλικής αλλά το πυργοειδές Βενετσιάνικο Καμπαναριό της αρκεί για να της δώσει την επιβλητικότητα που της αξίζει. Λόγω του ύψους και της θέσης του, ο ήχος που παράγουν οι καμπάνες του μεταφέρεται σε μία πολύ μεγάλη απόσταση. Στο εσωτερικό της Αγίας Μαύρας φυλάσσεται η θαυματουργή εικόνα της, στολισμένη από αμέτρητα αφιερώματα-στολίδια πιστών.

Σύμφωνα με την παράδοση η θαυματουργή εικόνα της Αγίας Μαύρας βρέθηκε από ένα βοσκό κρεμασμένη σε ένα δέντρο. Ο βοσκός την μετέφερε κάθε πρωί στο χωριό του αλλά κάθε βράδυ η εικόνα επέστρεφε στον αρχικό της τόπο. Σε εκείνη την τοποθεσία χτίστηκε αργότερα και η εκκλησία που την φιλοξενεί. Το χρυσόγλυπτο τέμπλο και οι τοιχογραφίες σπουδαίων ζωγράφων (Πελεκαση, Λάτση κ.α.) που την στολίζουν εντυπωσιακά, αποτελούν ακόμα ένα πόλο έλξης για πολλούς ντόπιους αλλά και ξένους επισκέπτες που την επισκέπτονται καθημερινά για να την θαυμάσουν και να την τιμήσουν. Η εκκλησία γιορτάζει κάθε χρόνο στις 3 Μαΐου και το πανηγύρι της είναι τόσο πλούσιο, που μόνο το πανηγύρι του Αγ. Διονυσίου μπορεί να το συναγωνιστεί. Την ημέρα της γιορτής της, γίνεται ολονυκτία και όλο το χωριό βρίσκεται στο πόδι.

➤ ΑΓΙΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΒΟΛΙΜΩΝ

Η Μονή του Αγ. Ανδρέα στη περιοχή των Βολιμών. Οι εξαιρετικές τοιχογραφίες του καθολικού βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο Ζακύνθου.

➤ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΩΝ ΓΚΡΕΜΝΩΝ

Η Μονή χτισμένη πάνω στην απόκρημνη ακτή, βρίσκεται στα Βορειοδυτικά του νησιού στην περιοχή των Κρημνών (Γκρεμνά), κοντά στο περίφημο "Ναυάγιο". Το τοπίο είναι πολύ επιβλητικό. Το Μοναστήρι ιδρύθηκε το 1535 από τον ιερομόναχο Μακάριο και Μοναχό Βαρλαάμ Μπελέτη. Εδώ ασκήτευαν επιφανείς εκκλησιαστικοί άνδρες, όπως ο Ιερομόναχος Γεράσιμος Νοταράς (μετέπειτα Άγιος Γεράσιμος, προστάτης Κεφαλληνίας) και ο Ζακυνθινός Θεολόγος και

Δάσκαλος του γένους Μοναχός Παχώμιος Ρουσάνος. Ο πύργος της Μονής χτίστηκε το 1561 για την άμυνα των Μοναχών από τους πειρατές. Σπουδαία υπήρξε η βιβλιοθήκη της Μονής. Δυστυχώς, οι χειρόγραφοι κώδικες του Ρουσάνου φυγαδεύτηκαν στην Μαρκανή Βιβλιοθήκη της Βενετίας.

➤ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ

Το κατάλευκο αυτό εκκλησάκι κτίστηκε τον 17ο αιώνα από την οικογένεια ευγενών του Γεώργιου Λατίνου. Εδώ ορκίζονταν από τον Άνθιμο Αργυρόπουλο οι μειούμενοι στην Φιλική Εταιρεία. Μέσα στο εκκλησάκι βρίσκεται και κατάλογος όσων ορκίστηκαν. Ανάμεσά τους θα βρούμε και τα ονόματα του Θ. Κολοκοτρώνη, του Πλαπούτα, του Νικηταρά και του Αναγνωσταρά. Για λόγους ασφαλείας, η εικόνα που ορκίστηκαν φυλάσσεται στο Μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης. Αριστερά της εκκλησίας βρίσκεται το κοιμητήριο της Εβραϊκής κοινότητας το οποίο ιδρύθηκε το 1281.

➤ ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΜΩΛΟΥ

Η εκκλησία του Αγ. Νικολάου του Μώλου είναι το μοναδικό βενετσιάνικο κτίσμα που διασώθηκε από τον καταστρεπτικό σεισμό και την πυρκαγιά του 1953. Χτίστηκε το 1561 από την συντεχνία των Ναυτικών, η οποία για να τιμήσει τον Άγιο Διονύσιο τον εξέλεξε εφημέριο της. Αρχικά ήταν χτισμένη πάνω σε ένα μικρό νησάκι το οποίο ενωνόταν με την στεριά με μία γέφυρα. Μετά τις διάφορες επιχωματώσεις που έγιναν για την επέκταση της πόλεως, ενώθηκε με το υπόλοιπο νησί.

Εξωτερικά έχει επενδυθεί με πέτρα και το καμπαναριό της το οποίο παλαιότερα φιλοξενούσε φανό του Λιμανιού έχει αναστηλωθεί. Ο ρυθμός που ακολουθεί είναι αυτός της Μονόκλιτης Βασιλικής. Στο εσωτερικό της φυλάσσονται τα αρχιερατικά άμφια του Αγίου Διονυσίου, ως φόρος τιμής της σχέσης του Αγίου με την εκκλησία αυτή. Από εδώ ξεκινά η λιτανεία της Μεγάλης Παρασκευής.

7.3.4 ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Η εταιρεία ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ιδρύθηκε το 2000 από δυο φίλους και συνεταιίρους τον Νικόλαο Τσάρτα και τον Δήμο Κατσαρό. Όντας και οι δύο θεολόγοι στο επάγγελμα και με το μικρόβιο του επιχειρηματία αποφάσισαν να συστήσουν μια εταιρεία η οποία θα οργανώνει ταξίδια θρησκευτικού περιεχομένου σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένου και του νομού Ζακύνθου. (Παπαδάτου,2007)

Η εταιρεία Νικόδημος, απαριθμεί είκοσι υποκαταστήματα εκ των οποίων τα πέντε βρίσκονται στην Αθήνα, τα τρία στη Θεσσαλονίκη και τα υπόλοιπα στην περιφέρει, ενώ το εργατικό δυναμικό της ανέρχεται στους εβδομήντα υπαλλήλους.

▪ ΔΙΑΜΟΝΗ

Η εταιρεία ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ συνεργάζεται με τα καλύτερα ξενοδοχεία στο νομό Ζακύνθου προκειμένου να εξασφαλίζει ένα υψηλό επίπεδο υπηρεσιών που θα αποδίδει τη μέγιστη ικανοποίηση στους πελάτες της. Πιο συγκεκριμένα τα ξενοδοχεία που συνεργάζεται είναι τα εξής³:

1. Krinas Hotel

Πολύ κοντά στη πόλη της Ζακύνθου, σε ένα ειδυλλιακό σημείο, στην παραθαλάσσια περιοχή Αργάσι, απλώνεται το ξενοδοχειακό συγκρότημα Krinas Hotel. Η προνομιακή θέα, η βολική θέση και η υψηλού επιπέδου παροχές του, δημιουργούν τις ιδανικές συνθήκες για να νιώσει κανείς χαλάρωση και ευεξία. Το Krinas Hotel είναι η ιδανική επιλογή για επισκέπτες κάθε ηλικίας καθώς μπορούν να συνδυάσουν εύκολα την ξεκούραση με την διασκέδαση, τις οργανωμένες δραστηριότητες και τις επισκέψεις στα αξιοθέατα του νησιού.

Παρέχοντας διαμονή υψηλού επιπέδου το Krinas Hotel δημιούργησε κατάλληλους τύπους δωματίων για κάθε περίπτωση. Οι περισσότεροι χώροι έχουν πρόσφατα ανακαινιστεί και ανανεωθεί. Το συγκρότημα αποτελείται από δύο διαφορετικά κτίρια που συνολικά αριθμούν 93 δωμάτια από τα οποία 16 είναι διαμερίσματα και 5 μεζονέτες.

3. www.zakynthos4s.gr

2. Locanda

Μικρό, φιλικό και λειτουργικό, χτισμένο ακριβώς εκεί που σκάει το κύμα της θάλασσας, το Locanda δημιουργεί μοναδική αίσθηση ηρεμίας και ευεξίας. Βρίσκεται σε απόσταση αναπνοής από την πόλη της Ζακύνθου, στην αρχή του Αργασίου, μόλις 200 μέτρα από το κέντρο της περιοχής στο κεντρικό δρόμο.

Οι αποχρώσεις της χώρας, το λευκό και το ξύλο δημιουργούν μια ατμόσφαιρα φρεσκάδας και ρομαντισμού. Τα χρώματα του σε παλ τόνους αναδεικνύουν ακόμα περισσότερο το πράσινο της φύσης και το μπλε της θάλασσας που το περιβάλλουν. Όλοι οι χώροι διαμονής έχουν διακοσμηθεί ιδιαίτερα προσεγμένα, με χαρακτηριστικά αντικείμενα που ενισχύουν το παραδοσιακό βενετσιάνικο στυλ, που έχει επιμεληθεί προσωπικά η ιδιοκτήτρια.

Το συγκρότημα αποτελείται από 2 ανεξάρτητα κτίρια τα οποία διαθέτουν 45 δωμάτια ικανά να φιλοξενήσουν έως 90 άτομα. Υπάρχουν διαθέσιμα μονόκλινα δίκλινα και τρίκλινα δωμάτια με μονά η διπλά κρεβάτια. Στους χώρους διαμονής όπου διακρίνεται η προσωπική φροντίδα κυριαρχούν τα απαλά χρώματα ενώ κάποια προσεγμένα κομμάτια-αντίκες υπενθυμίζουν την αξεπέραστη αξία του κλασικού. Από τα μπαλκόνια των δωματίων η θέα στη θάλασσα και το βουνό χαρίζει απλόχερα εικόνες με ζωηρά χρώματα που δημιουργούν την αίσθηση μοναδικής απόδρασης

3. Palmyra

Το ξενοδοχείο Palmyra κτισμένο σε παραδοσιακή αρχιτεκτονική γραμμή, πλήρως ανακαινισμένο (2004), τριών αστέρων, βρίσκεται στο κέντρο του Αργασίου, ένα από τα ωραιότερα τουριστικά θέρετρα της Ζακύνθου, μόλις 100 μ. από τη θάλασσα και 3,5 χλμ. από την πόλη της Ζακύνθου. Η Ζακυνθινή φιλοξενία, οι υψηλού επιπέδου παροχές και το φιλικό περιβάλλον του ξενοδοχείου είναι ιδανικός τόπος διακοπών. Τα 70 σύγχρονα δωμάτια, με μοντέρνα επίπλωση και η προσεγμένη διακόσμηση, εξασφαλίζουν ξεκούραστη και ευχάριστη διαμονή.

Ο ευχάριστος χώρος υποδοχής, πλαισιωμένος με φιλικό και πρόθυμο προσωπικό, προσφέρει κάθε πληροφορία και εξυπηρέτηση όλο το 24ωρο.

4. Παλατίνο

Το ΠΑΛΑΤΙΝΟ, ένα νεόκτιστο και σύγχρονο 4 αστέρων ξενοδοχείο, βρίσκεται σε μια ήσυχη περιοχή της πόλης της Ζακύνθου, 100 μόνο μέτρα από την πλαζ, τα γήπεδα τένις και σε κοντινή απόσταση από την αγορά, τα εστιατόρια και τα νυκτερινά κέντρα. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, οι πελάτες μπορούν να περάσουν κάποιες ώρες στο άνετο σαλόνι, να παρακολουθήσουν το αγαπημένο τους πρόγραμμα στην αίθουσα τηλεόρασης ή να απολαύσουν το ποτό τους στο μπαρ. Το εστιατόριο σερβίρει γεύσεις από την ελληνική και διεθνή κουζίνα.

Η υποδοχή του ΠΑΛΑΤΙΝΟ είναι πάντα έτοιμη, επαγγελματικά καταρτισμένη, για να βοηθήσει κατά την διάρκεια της παραμονής. Παρέχει την δυνατότητα αποστολής fax ή και email. Το ξενοδοχείο διαθέτει δύο αίθουσες συνεδρίων KRONOS και PEGASUS, 300 και 70 ατόμων αντίστοιχα. Πλήρως οπτικοακουστικά εξοπλισμένες, κατάλληλες για συνέδρια, συνεστιάσεις, ταξίδια κινήτρων και banqueting. Η πρόσβαση στον συνεδριακό χώρο μπορεί να γίνει και απ' ευθείας, με ξεχωριστή είσοδο για διευκόλυνση των συμμετεχόντων, και των διοργανωτών.

7.3.5 ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΠΕΛΑΤΩΝ (ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ)

Η μεταφορά των πελατών της εταιρείας ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ πραγματοποιείται με ιδιόκτητα λεωφορεία και πούλμαν, ενώ σε μερικές περιπτώσεις χρησιμοποιούνται και αεροπλάνα.

7.3.6 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΝΕΙ Η ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Οι πελάτες που θα επιλέξουν τη συγκεκριμένη εταιρεία θα έχουν τη δυνατότητα να επισκεφτούν ορισμένα από τα ομορφότερα θρησκευτικά μνημεία του νομού Ζακύνθου. Πιο συγκεκριμένα η εταιρεία οργανώνει επισκέψεις στα εξής (Παπαδάτου,2007):

➤ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Η εκκλησία του προστάτη του νησιού είναι η μεγαλύτερη που υπάρχει στη πόλη. Η θεμελίωση του τωρινού ναού άρχισε το 1925 και ολοκληρώθηκε το 1948. Ο Ναός χτίστηκε με σχέδια του αρχιτέκτονα Α. Ορλάνδου σε ρυθμό τρίκλιτης βασιλικής. Εάν παρατηρήσουμε το καμπαναριό του θα βρούμε πολλές ομοιότητες με το καμπαναριό του ναού του Αγίου Μάρκου της Βενετίας. Διπλά στον ναό βρίσκεται το μοναστήρι του Αγ. Διονυσίου με τα κελιά των μοναχών και το μουσείο του Ναού.

Το κτίριο ανακαινίστηκε το 2000. Χάρη στην αντισεισμική κατασκευή του, ήταν από τα λίγα κτίρια που δεν κατέρρευσαν από τον καταστρεπτικό σεισμό του 1953. Οι λίγες βλάβες που υπέστη διορθώθηκαν και το 1948 ο ναός ανακαινίσθηκε, από τότε παρουσιάζει την σημερινή του μορφή. Ο ναός φιλοξενεί το λείψανο του Αγίου Διονυσίου, όπου εκτός από πηγή δύναμης για τους ντόπιους αποτελεί και σημαντικό πόλο έλξης για αρκετούς επισκέπτες.

Το πανηγύρι του Αγίου Διονυσίου γίνεται δύο φορές το χρόνο και διαρκεί τρεις μέρες κάθε φορά. Στις 24 Αυγούστου τιμάται η μνήμη της Μετακομιδής του Ιερού Σκηνώματος από τα νησιά Στροφάδες στη Ζάκυνθο (1717) και στις 17 Δεκεμβρίου τιμάται η μνήμη της Κοιμήσεως του (1622) . Οι εορταστικές εκδηλώσεις κορυφώνονται με την περιφορά του ιερού λειψάνου σε όλη την πόλη της Ζακύνθου.

Το σημαντικότερο και πολυτιμότερο έργο τέχνης του ναού, είναι η αργυρόγλυπτη Λάρνακα που φιλοξενεί το ιερό λείψανο, έργο Γεωργίου Διαμαντή Μπάφα, φιλοτεχνήθηκε το 1829. Ξεχωρίζουν οι Δεσποτικές εικόνες στο Τέμπλο με ασημένια επένδυση από τον ίδιο καλλιτέχνη (1829) και η αναπαράσταση της λιτανείας που βρίσκεται στον γυναικωνίτη δια χειρός ιερέος Νικολάου Κουτούζη.

Σπουδαίο έργο αποτελεί το ξυλόγλυπτο τέμπλο που διασώθηκε από τον σεισμό του 1953, το οποίο μαζί με τις θαυμάσιες τοιχογραφίες του Κουτούζη και του Δοξαρά, δίνουν στον ναό την επιβλητική μορφή που του αρμόζει. Οι περισσότερες τοιχογραφίες παρουσιάζουν εικόνες από την ζωή του Αγίου. Εντυπωσιακό είναι επίσης το ξυλόγλυπτο και χρυσωμένο "Δωμάτιο" του Αγίου.

➤ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Μεταβυζαντινή μονή κλειστού σχήματος με καθολικό στο κέντρο ενός περιβάλλοντος από κτίσματα και ψηλό μαντρότοιχο που περιλαμβάνει δύο δευτερεύουσες εισόδους. Η κύρια είσοδος συνδυάζεται με κωδωνοστάσιο. Στο συγκρότημα ανήκει και αμυντικός πύργος κυκλικής κάτοψης κτισμένος σε κορυφή βράχου για να λειτουργεί και ως παρατηρητήριο. Το καθολικό διατηρεί εικόνες του 17ου και 18ου αιώνα και ξυλόγλυπτα εξαιρετικής τέχνης.

Το Μοναστήρι του Προδρόμου βρίσκεται κοντά στον οικισμό των Χαρτάτων, στη βόρεια πλαγιά του βουνού Μέλισσα. Ιδρύθηκε, αρχικά τον ΙΣΤ' αιώνα, διαλύθηκε και επανιδρύθηκε το 1617 από τους ευσεβείς Κατασταριανούς Αντώνιο Μαρίνο και Γεώργιο Σαπάτη. Μέσα στους αιώνες το Μοναστήρι γνώρισε πολλές δόξες. Το 1753 στον περίβολό του είχε δύο εκκλησίες, επτά σπίτια κι ένα πύργο. Στα μέσα του 19ου αιώνα διέθετε επίσης πλούσιο ιστορικό αρχείο. Ο ναός, με λαμπρά έργα τέχνης, σώθηκε από το σεισμό του 1953, το μοναστήρι όμως έχει ερημωθεί.

➤ ΜΟΝΗ ΑΝΑΦΩΝΗΡΙΑΣ

Η Μονή (σήμερα Ενοριακός Ναός του ομώνυμου διπλανού χωριού) βρίσκεται στην περιοχή Πλεμοναρίου στα Βορειοδυτικά του νησιού, απέχει περίπου 25 χιλιόμετρα από την πόλη της Ζακύνθου και είναι κτισμένη στα μέσα του 15ου αιώνα. Η Μονή αποτελεί προσκυνηματικό τόπο, καθώς εδώ έζησε σαν ηγούμενος ο πολιούχος του νησιού Άγιος Διονύσιος. Εδώ μάλιστα συγχώρεσε το φονιά του αδελφού του.

Η Μονή Ιδρύθηκε από τον Λεονάρδο Γ' Τόκκο Κόμητα Παλατινό Κεφαλληνίας και Ζακύνθου και από τη σύζυγο του Λάππα. Έγινε αδελφάτο από τον ιερομόναχο Ι. Ρωσάνο και το Μοναχό Α. Βλάχο το 1534. Από τότε η Βενετία την παραχωρούσε μαζί με τη μεγάλη της περιουσία ως *jus patronato* σε πρόσωπα επιφανή. Το 1568

δόθηκε στον Αρχιεπίσκοπο Διονύσιο Σιγούρο. Τελευταίος κάτοχος της Μονής υπήρξε η οικογένεια Φλαμπουριάρη.

Ο περίβολος είναι διαμορφωμένος από κτίσματα και έχει είσοδο στεγασμένη με ημικυλινδρικό θόλο. Ο χαρακτηριστικός της πύργος αμυντικού χαρακτήρα και τετραγωνικής κάτοψης βρίσκεται σε επαφή με την είσοδο για να την προστατεύει, υφίσταται σήμερα ως καμπαναριό. Το συγκρότημα περιλαμβάνει καθολικό με κτιστές πεσσοστοιχίες στα όρια μεταξύ των τριών κλιτών. Ο ναός σώζει τοιχογραφίες από την πρώτη οικοδομική του φάση. Η εικόνα της Παναγίας της Αναφωνήτριας, βυζαντινής προέλευσης, έφτασε εδώ από την αλωμένη Κωνσταντινούπολη (1453).

➤ ΜΟΝΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΤΡΙΑΣ

Βρίσκεται σε μια πανοραμική περιοχή του Λαγοπόδου, πολύ κοντά στο Ναό της Αγίας Μαύρας. Ιδρύθηκε το 1962 από τον Αρχιμανδρίτη Χρυσόστομο Γκέλμπεση, Πνευματικό Πατέρα σήμερα του Ησυχαστηρίου. Ηγουμένη: Μοναχή Μαγδαληνή Μπακέα, Ηγουμενοσύμβουλοι: Μοναχή Συγκλητική Καψάσκη και Μοναχή Διονυσία Αλεβίζου.

➤ ΜΟΝΗ ΣΤΡΟΦΑΔΩΝ

Το πρώτο μισό του 13ου αιώνα ο Αυτοκράτορας της Νίκαιας Θεόδωρος ο Α' Λάσκαρις ίδρυσε την Ιερά Μονή Στροφάδων, αφιερωμένη στο Σωτήρα Χριστό (όπως συνήθιζαν οι βυζαντινοί Αυτοκράτορες). Σύμφωνα με τον ιστορικό της Ζακύνθου Λ. Ζώη ο Αυτοκράτορας Ιωάννης ο Παλαιολόγος ανακαίνισε το μοναστήρι γύρω στα 1440 μ.Χ. Το κτιριακό συγκρότημα έχει μορφή καστρόπυργου, είναι δηλαδή ένα οχυρό μοναστήρι. Το καθολικό της μονής, δηλ. ο κεντρικός Ναός, ο της Θείας Μεταμορφώσεως, βρίσκεται μέσα στον πύργο της Μονής, πράγμα μοναδικό τουλάχιστον σε Ορθόδοξο μοναστήρι.

Στο κτιριακό συγκρότημα, απέναντι από τον πύργο υπάρχει ο Ναΐσκος του Αγίου Γεωργίου, που φιλοξένησε το Σώμα του Αγίου μας ως τάφος Του για λίγα χρόνια. Το 1530 ή το 1538 κατά τον Χιώτη, το μοναστήρι δέχεται επίθεση Σαρακινών, οπότε σφαγιάζονται οι Πατέρες της Μονής. Το μοναστήρι μετά από αυτή τη συμφορά σιγά - σιγά αρχίζει να αναζωογονείται και ξαναεπανδρώνεται. Έτσι στα 1568 σε κάποια εκκλησία της Ζακύνθου, ο Ζακυθινός κόντες Δραγανίγος Σιγούρος του Μωκίου

γίνεται με την τελετή της κουράς Μοναχός της των Στροφάδων Μονής με το όνομα Δανιήλ (Διονύσιος ονομάστηκε στην σε Αρχιεπίσκοπο χειροτονία Του). Αργότερα γίνεται και Ηγούμενος Αυτής, γύρω στα 1570, σύμφωνα με μαρτυρίες συμβολαίων της εποχής εκείνης. Ως Αρχιεπίσκοπος πρώην Αιγίνης φρόντιζε τα μοναστήρια του ποικιλοτρόπως, έως ότου πραγματοποιήθηκε η επιθυμία Του, να ταφεί στη Μονή Στροφάδων πεθαίνοντας στα 1622 Δεκεμβρίου 17.

Ύστερα από λίγα χρόνια έγινε η ανακομιδή του Λειψάνου Του και κατά θαυματουργικό τρόπο βρέθηκε το Λείψανό Του άθικτο από τον πανδαμάτορα χρόνο. Το Λείψανο του Αγίου μας μένει στα Στροφάδια μέχρι την 19η Αυγούστου του 1717, χρονιά κατά την οποία γίνεται μεγάλη επίθεση των Αγαρηνών οι οποίοι σκότωσαν και αιχμαλώτισαν τους μοναχούς. Μόνο δύο κρυμμένοι στο λόγγο γλίτωσαν, πήραν το Λείψανο του Αγίου και το έφεραν στην Ζάκυνθο και από τότε μέχρι σήμερα, ο Άγιος παραμένει στο νησί Του, προστάτης και πολιούχος του, χαρίζοντας την ευλογία Του σε όσους τη ζητούν .

Μαζί όμως με το λείψανο του Αγίου μεταφέρθηκε και η έδρα της Μονής των Στροφάδων στην πόλη της Ζακύνθου, όπου παραμένει μέχρι σήμερα. Η Μονή είχε σημαντική βιβλιοθήκη και ιερά σκεύη μεγάλης αξίας. Τμήματα της βιβλιοθήκης αυτής και των ιερών σκευών βρίσκονται στο μοναστήρι στη Ζάκυνθο αλλά και στη Μαρκιανή βιβλιοθήκη της Βενετίας. Τα κτίρια της ιστορικής αυτής Μονής υπέστησαν σημαντικότερες ζημιές, κατά το σφοδρό σεισμό (ισχύος 6,6 R) της 18ης Νοεμβρίου 1997.

➤ ΜΟΝΗ ΥΠΕΡΑΓΑΘΟΥ

Η ιερά μονή Υπεραγάθου που ανήκει στο Σινά βρίσκεται στο δρόμο προς το χωριό Αναφωνήτρια και είναι κτισμένη δίπλα σε ένα πανέμορφο δάσος με πεύκα και αιωνόβιες βελανιδιές.

➤ ΠΑΝΑΓΙΑ ΔΕΡΜΑΤΟΥΣΑ

Η Μονή της Παναγίας του Δερματά η Δερματούσα στο χωριό Τραγάκι, πολύ κοντά στη παραλία του Τσιλιβί. Το καθολικό έχει πρόσφατα αναστηλωθεί.

➤ ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΕΡΙΩΤΙΣΣΑ

Στολίδι του χωριού Κερί είναι η εκκλησία της Παναγίας της Κεριώτισσας, η αρχική μορφή της οποίας, μας είναι άγνωστη. Η μεταγενέστερη εκκλησία είχε ανακαινισθεί το 1745. Η χρονολογία είναι χαραγμένη πάνω από τη νότια είσοδο της εκκλησίας. Η εκκλησία αναστηλώθηκε το 1953, διατηρώντας την αρχιτεκτονική της. Ο ναός περιέχει σπουδαία έργα τέχνης που αποτελούν αληθινή δόξα της καλλιτεχνικής Ζακύνθου. Το ξυλόγλυπτο και χρυσωμένο τέμπλο ρυθμού μπαρόκ είναι έργο του 1750, των Ιωάννη Γρώπα και Νικολάου Λογοθέτη.

Στο στηθαίο του γυναικωνίτη της εκκλησίας απεικονίζεται πολυπρόσωπος συνθετικός πίνακας της λιτανείας της εικόνας της Παναγίας της Κεριώτισσας στα χρόνια των Βενετών, έργο αγνώστου ζωγράφου. Ανάμεσα στα πραγματικά πρόσωπα της εποχής, πού παρακολουθούν τη λιτανεία με τις ενδιαφέρουσες τοπικές φορεσιές τους, προβάλλουν ή εκκλησία και το καμπαναριό της του καιρού εκείνου.

Ανάμεσα στα μνημειώδη αργυρόγλυπτα δεσπόζει το ευαγγέλιο που φέρει τη χρονολογία 1842, και αναφέρεται ως έργο του Διαμαντή Μπάφα. Στην ίδια θέση που βρίσκεται σήμερα η εκκλησία, βρέθηκε ή αρχαία εικόνα της Θεοτόκου, η Παναγία η Κεριώτισσα, δεξιοκρατούσα, ο μεγάλος, θησαυρός του ναού. Η θαυματουργή εικόνα έχει αργυρόγλυπτη επένδυση, εκτός από τα πρόσωπα του θείου Βρέφους και της Θεοτόκου και στηρίζεται σε ξυλόγλυπτη χρυσωμένη καθέδρα. Στη γιορτή της Παναγίας, την πρώτη και δεύτερη μέρα του Πάσχα, οι Κεριώτες διοργανώνουν πανηγύρι με παραδοσιακή μουσική και χορούς καθώς και ομιλίες.

Είναι άγνωστες οι περιπέτειες της ιστορικής αυτής εικόνας ως τον καιρό της εύρεσης της. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση το 1620, ένας χωρικός ενώ έβασκε τα πρόβατα του έβλεπε καθημερινά στο ίδιο σημείο κάποια λάμψη ανάμεσα στους θάμνους. Αποφάσισε να δει τι ακριβώς ήταν εκεί και έβαλε φωτιά στους θάμνους για να το αποκαλύψει, τότε βρήκε την εικόνα. Πίσω η εικόνα εν μέρει κήκε. Περήφανος την μετέφερε στο χωριό. Την επόμενη ημέρα όμως η εικόνα έλειπε από το σημείο όπου είχε φυλαχτεί. Ο βοσκός πηγαίνοντας να βοσκήσει τα ζωντανά του βρήκε και πάλι την εικόνα στο ίδιο ακριβώς σημείο που την είχε δει τη πρώτη φορά. Έτσι οι κάτοικοι του χωριού αποφάσισαν στη θέση αυτή να χτίσουν μοναστήρι και να φυλάξουν μέσα σε αυτό την εικόνα.

➤ ΠΑΝΑΓΙΑ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗ

Αξιόλογος αυτός ναός του 15ου αιώνα καταστράφηκε με τους σεισμούς του 1953 αλλά ανοικοδομήθηκε ακολουθώντας την παλαιά του μορφή και κρατώντας το παλιό καμπαναριό του που δεν κατέρρευσε. Οι ελάχιστες αγιογραφίες που σώθηκαν είναι τόσο μεγάλης σημασίας που φυλάσσονται στο Μουσείο Μεταβυζαντινής Τέχνης. Για την ιστορία του Ναού της Φανερωμένης έχουν γραφτεί διάφορες μελέτες από Έλληνες και Ξένους μελετητές των κλασικών Τεχνών, καθώς υπήρξε ένας από τους ωραιότερους ναούς της Ελλάδας. Στα χρόνια της Ενετοκρατίας, η πλατεία της Φανερωμένης, αντιθέτως με την πλατεία του Αγίου Μάρκου ήταν η πλατεία συνάντησης των λαϊκών.

➤ ΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΑ

Σε μικρή απόσταση από τον οικισμό των Ορθονιών υπάρχει το ιστορικό Μοναστήρι της Σπηλαιώτισσας. Ιδρύθηκε στα μέσα του 16ου αιώνα, στην άκρη μιάς χαράδρας, κοντά σε σπηλιά που βρέθηκε εικόνα της Παναγίας, από τον Μοναχό Ιωαννίκιο Κατσιβά, ο οποίος σε βαθιά γεράματα κατέστησε νόμιμο και καθολικό επίτροπό του κι επιτηρητή τον Ιεράρχη και Ηγούμενο της Αναφωνήτριας Διονύσιο Σιγούρο, μετέπειτα Άγιο και Πολιούχο Ζακύνθου.

Το Μοναστήρι κατείχε μεγάλη περιουσία, που του επέτρεψε να οργανωθεί ως κτιριακό συγκρότημα (1674). Σημαντική είναι η αρχαία εικόνα της Παναγίας της Σπηλαιώτισσας, η οποία - κατά παράδοση - ήταν εκεί κρυμμένη στα χρόνια της Εικονομαχίας.

• ΠΑΣΧΑ

Ιδιαίτερα τουριστικά πακέτα οργανώνονται και για την περίοδο του Πάσχα, για όσους θέλουν να επισκεφτούν το νομό Ζακύνθου και αυτό διότι το Πάσχα στη Ζάκυνθο έχει ένα δικό του εντελώς χαρακτηριστικό, χρώμα. Έχει, επίσης ξεχωριστό τυπικό στις θρησκευτικές της τελετές και δικά του πανάρχαια έθιμα που οι κάτοικοι της τα σέβονται και τα τηρούν με μοναδική φροντίδα και ευλάβεια.

Μερικές από τις εκδηλώσεις αυτές έχουν επηρεαστεί από τη μακρόχρονη παρουσία των Δυτικών στο νησί (κυρίως από τη Βενετοκρατία) και άλλα αποδίδονται στο

μακαριστό Μητροπολίτη του νησιού Διονύσιο Λάτα που έζησε στα Ιεροσόλυμα και έφερε, όπως λέγεται πολλά από τα έθιμα της Αγίας Πόλης στο μυρωμένο νησί του Ιονίου.

Όπως κι αν έχει όμως, το πράγμα, οι Ζακυνθιοί παρέλαβαν από τους προγόνους τους αυτό το ιδιόρρυθμο και διαφορετικό τυπικό και το τηρούν χωρίς παραλείψεις και παρεκκλίσεις και σ' αυτές ακόμα τις λεπτομέρειες του. Το Μεγαλοβδόμαδο αρχίζει ουσιαστικά το Σάββατο του Λαζάρου, όταν στις 11 το πρωί οι καμπάνες των εκκλησιών χτυπούν πανηγυρικά και κρεμιέται το "βαγί" σ' όλα τα καμπαναριά της πόλης και χωριών του νησιού μας.

Ιδιαίτερη μεγαλοπρέπεια έχει το "κρέμασμα του "βαγιού" στο Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Νικολάου των Ξένων, που γίνεται στις 12 ακριβώς το μεσημέρι της ίδιας ημέρας. Το έθιμο αυτό μεταφέρθηκε μετά το σεισμό του 1953 στη Μητρόπολη από την εκκλησία των Αγίων Πάντων, που, δυστυχώς, γκρεμίστηκε.

Γράφει χαρακτηριστικά ο Ζακύνθιος ποιητής Γιάννης Τσακασιάνος: "Αγιοπαντίτικο βαγί, με τους μακρούς σου κλώνους, που θα σε ιδώ να κρεμαστείς να πω σε πολλούς χρόνους". Το βαγί στη Ζάκυνθο δεν είναι η γνωστή δάφνη, που μοιράζεται στην υπόλοιπη Ελλάδα αυτή τη μέρα, αλλά τα φρέσκα κιτρινωπά φύλλα του φοίνικα, που μ' αυτά πλέκουν σταυρούς, "βαγιοφόρες", ήλιους, αλογάκια κ.ά. και στολίζουν τις εκκλησίες για τη γιορτή.

Την Κυριακή των Βαΐων, μετά τη θεία Λειτουργία, στις στολισμένες με βαγιά εκκλησίες, οι "νόντσολοι", μοιράζουν σ' όλα τα σπίτια το βαγί ως ευλογία του Ιερέως - Εφημερίου και οι πιστοί το τοποθετούν στις εικόνες. Μετά το τέλος της Λειτουργίας, οι ναοί μας ντύνονται στα πένθιμα. Τα μαύρα "πευκιά" κυριαρχούν παντού. Καλύμματα, "καπίτολα", άμφια, ιερά σκεύη, όλα στα μαύρα.

Το βράδυ τελείται η Ακολουθία του Νυμφίου. Τη Μεγάλη Τρίτη το βράδυ οι πιστοί θα ακούσουν το κατανυκτικότατο τροπάριο της Κασσιανής (Δοξαστικό των Αποστίχων), όπως ψάλλεται από τις μελωδικές χορωδίες των ναών μας και ιδιαίτερος της Ι. Μονής Στροφάδων και Αγίου Διονυσίου, του Μητροπολιτικού Ναού Αγίου Νικολάου και της Φανερωμένης στην πόλη.

Τη Μεγάλη Πέμπτη το πρωί γίνεται ο Εσπερινός και η Θεία Λειτουργία σ' όλους τους Ναούς. Μετά απ' αυτήν, οι καμπάνες της Ζακύνθου δεν ξανακτυπούν, μέχρι το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου.

ΓΑΝΕΠΣΤΗΜΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΒΔΟΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Πετροπούλου Α.: “Εναλλακτικές μορφές τουρισμού”, διπλωματική εργασία , Πανεπιστήμιο Πατρών, 2009
- Παπαδάτου Ε.: “Τουριστική ανάπτυξη νομού Ζακύνθου τα τελευταία 15 χρόνια”, διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2007
- www.gozakynthos.gr
- www.zakynthosonline.com

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

8.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε ανάλυση του αγροτουρισμού και του θρησκευτικού τουρισμού που αναπτύσσεται στο νομό Ζακύνθου. Αρχικά καταγράφηκαν οι τουριστικές μονάδες που λειτουργούν στο νησί και ασχολούνται με τον αγροτουρισμό ενώ στη συνέχεια έγινε μια συγκεντρωτική καταγραφή των υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που μπορούν να αναπτυχθούν σε μια τέτοια μονάδα, σε μια προσπάθεια επεξήγησης των διαδικασιών που πραγματοποιούνται και στις οποίες μπορούν να συμμετάσχουν οι τουρίστες. Στη συνέχεια αναπτύχθηκε ο θρησκευτικός τουρισμός μέσω μιας ανάλυσης των δυο ταξιδιωτικών πρακτορείων που τον έχουν αναλάβει. Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα που απορρέουν από την παρούσα διπλωματική εργασία και θα γίνει μια προσπάθεια εκτίμησης της περαιτέρω εξέλιξης του αγροτουρισμού και του θρησκευτικού τουρισμού στο νομό Ζακύνθου.

8.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όλο και περισσότερο κατακτούν έδαφος στον τομέα του τουρισμού οι εναλλακτικές προτάσεις τουρισμού που έχει να προσφέρει κάθε χώρα στους επισκέπτες της. Και σε αυτόν τον τομέα η Ελλάδα με τις εναλλαγές της μορφολογίας, των κλιματολογικών συνθηκών αλλά και με την απαραίτητη υποδομή κερδίζει τις εντυπώσεις αλλά και τα θετικά σχόλια όσων την επισκέπτονται. Σημαντικός παράγοντας για την προώθηση του εναλλακτικού τουρισμού είναι η δυνατότητα που μας δίνεται, μέσα από αυτές τις μορφές τουρισμού να γνωρίσουμε καλύτερα τις ομορφιές της Ελληνικής φύσης και να ζήσουμε κάποιες ώρες ή μέρες σ' ένα μοναδικό περιβάλλον.

Εξάλλου, περισσότερο από άλλες οικονομικές δραστηριότητες ο τουρισμός συνδέεται άμεσα με το περιβάλλον, το οποίο επηρεάζει άμεσα όπως και επηρεάζεται από αυτό. Πρόκειται για μια αμφίδρομη σχέση, ορατή με άμεσες και μακροχρόνιες επιπτώσεις. Κάθε επιστροφή λοιπόν στις εναλλακτικές μορφές του έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον της χώρας μας και στη διατήρηση του πλούτου του. Παράλληλα ο εναλλακτικός τουρισμός, συμβάλει με διάφορους τρόπους στην τοπική ανάπτυξη, όχι

μόνο με την ενεργοποίηση του δυναμικού κάθε περιοχής αλλά και με την ενίσχυση των τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Έτσι παράλληλα με την εκρηκτική ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη χώρα μας υπάρχει ήδη μια ζωνρή δραστηριοποίηση για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της σχετικής υποδομής.

Με τον όρο εναλλακτικές μορφές τουρισμού, εννοούμε διάφορες δραστηριότητες στις οποίες μπορεί ο ενδιαφερόμενος να συμμετέχει ομαδικά ή προσωπικά. Η συμμετοχή σε εναλλακτικές δραστηριότητες προσφέρεται για να γνώρισει κανείς τα βουνά, τις κοιλάδες, τα απότομα φαράγγια, τα ορμητικά ποτάμια, τις ήρεμες λίμνες, τα διεθνή ορειβατικά μονοπάτια και παράλληλα τα ιστορικά της μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους των διάφορων περιοχών της Ελλάδας. Όλες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι λίγο ως πολύ φιλικές προς το περιβάλλον. Ένα ακόμη όφελος είναι ότι σχεδόν όλοι οι φυσικοί χώροι όπου πραγματοποιούνται οι δραστηριότητες αυτές προστατεύονται διακριτικά με την ανάδειξη του φυσικού τοπίου, των παραδοσιακών οικισμών, την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας της περιοχής συμβάλλοντας στο να διατηρούνται οι περιβαλλοντικές ισορροπίες.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ποικιλία που προσαρμόζεται στις προτιμήσεις και στην οικονομική δυνατότητα κάθε επισκέπτη. Συνδυάζουν φυσική άσκηση, δράση, τόλμη, θάρρος και σεβασμό στη φύση. Απαραίτητες επίσης είναι σε αρκετές περιπτώσεις οι τεχνικές γνώσεις, καθώς και η σωστή οργάνωση και εξοπλισμός. Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν ήδη αρκετοί σύλλογοι με ειδικά προγράμματα και εξειδικευμένο προσωπικό, όπου μπορεί να απευθυνθεί σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Ο τουρισμός σε πολλές περιοχές, είναι η κύρια αν όχι η μοναδική οικονομική δύναμη και το βασικό εργαλείο προώθησης της περιφερειακής ανάπτυξης. Το εργαλείο αυτό χωρίς την κατάλληλη καθοδήγηση (σχεδιασμός, προγραμματισμός και διαχείριση) ορισμένες φορές οδηγεί σε υπερεκμετάλλευση των πόρων, με μακροχρόνιες επιπτώσεις στις περιοχές αλλά και στον ίδιο τον τουρισμό. Επιβάλλεται έτσι με σαφήνεια στους αναπτυξιακούς στόχους αλλά και μια στρατηγική βασισμένη στα πραγματικά προβλήματα και δυνατότητες της κάθε περιοχής για να επιτευχθεί η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού που θα έχει μακροχρόνιες προοπτικές. Αν γίνουν βιαστικές ενέργειες χωρίς προγραμματισμό, με εγκαταστάσεις και υπηρεσίες χαμηλού κόστους, υπάρχει κίνδυνος υποβάθμισης, και καταστροφής των πόρων.

Βασική επιδίωξη είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατάλληλων και ελκυστικών για διάφορες εποχές (τουρισμός τεσσάρων εποχών), πάντα στο πλαίσιο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της υπό μελέτη περιοχής. Θα πρέπει να μελετηθούν οι τουριστικοί πόροι, η υποδομή της κάθε περιοχής, καθώς και οι προοπτικές ανάπτυξης και πιθανά προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν.

Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη τουριστικών υπηρεσιών και εγκαταστάσεων ικανών να προσελκύσουν τουριστική κίνηση υψηλού επιπέδου, μέσω της ανάπτυξης τουριστικών υποδομών ολοκληρωμένου χαρακτήρα, την αξιοποίηση των φυσικών τουριστικών πόρων, την ανάδειξη της ιστορικής φυσιογνωμίας της περιοχής και της δημιουργίας μονάδων υψηλών απαιτήσεων και προδιαγραφών

Τέλος ένα είναι το βασικό συμπέρασμα. Ο τουρισμός όπως τον γνώρισαν οι παλιοί έχει τελειώσει. Τα νέα μοντέλα και οι νέες τάσεις απέναντι σε αυτό το τόσο «ευπαθές προϊόν» χρειάζονται ριζοσπαστικές λύσεις που αφενός θα δίνουν την δυνατότητα για την εφαρμογή ευέλικτων στρατηγικών ανάλογα με τα προβλήματα που παρουσιάζονται και από την άλλη θα προστατεύουν αυτό που έγινε πια παγκόσμιο αντικείμενο φροντίδας και προσοχής για το περιβάλλον.

8.3 ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

Στο νομό Ζακύνθου έχουν πραγματοποιηθεί πολύ μεγάλες προσπάθειες για την ανάπτυξη τόσο του αγροτουρισμού όσο και του θρησκευτικού τουρισμού, αφού διαπιστώθηκε ότι το συμβατικό μοντέλο τουρισμού δεν θα επέφερε τα αναμενόμενα κέρδη στο μέλλον, καθώς ο ανταγωνισμός έχει αυξηθεί ραγδαία.

Όσον αφορά τον αγροτουρισμό, πολλές μονάδες χτίστηκαν χρησιμοποιώντας αγροτουριστικές επιχορηγήσεις από το κράτος, με σκοπό να δημιουργήσουν συγκροτήματα τα οποία θα είναι αυστηρώς αγροτουριστικά και θα δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να βιώνουν από κοντά την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των αγροτών. Η τοπική κοινωνία στηρίζει αυτή τη προσπάθεια αφού παράλληλα με το κέρδος επιτυγχάνεται και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Το μέλλον για τη συγκεκριμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού είναι αρκετά ευόιωνο και προσπάθειες ενίσχυσής του πραγματοποιούνται συνεχώς από τους αρμόδιους τοπικούς φορείς προκειμένου να στηρίξουν οικονομικά επιχειρηματίες που θέλουν να ασχοληθούν. Ένα ακόμη στοιχείο που δίνει κίνητρο για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, είναι ότι λόγω των έντονων ρυθμών της καθημερινότητας, ολοένα και περισσότερα άτομα επιλέγουν τον αγροτουρισμό για τις διακοπές τους προκειμένου να χαλαρώσουν και να γεμίσουν τις μπαταρίες τους.

Όσον αφορά τον θρησκευτικό τουρισμό, αυτός πάντα υπήρχε στο νησί εξαιτίας των πολλών θρησκευτικών προσκυνημάτων που ευρίσκονται εκεί. Το συγκεκριμένο είδος τουρισμού εκδηλώνεται κυρίως σε συγκεκριμένες περιόδους του χρόνου (Χριστούγεννα, Πάσχα, εορτές αγίων κ.τ.λ), ενώ κατά την υπόλοιπη διάρκεια του έτους σημειώνει χαμηλότερα ποσοστά μετακινήσεων.

Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια ιδιαίτερη προσπάθεια οργάνωσης και στήριξης από τους αρμόδιους τοπικούς φορείς, σε συνεργασία με την εκκλησία. Κύματα τουριστών έρχονται σε συχνότερη βάση αφού άτομα κατάλληλα έχουν αναλάβει την προβολή και τη διαφήμιση των τοπικών προσκυνημάτων και των χώρων που προκαλούν το θρησκευτικό ενδιαφέρον. Τα επόμενα χρόνια και αυτό το είδος εναλλακτικού τουρισμού προβλέπεται να σημειώσει ιδιαίτερη άνθιση στο νησί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΟΓΔΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- 1 Καραμαλάκης Γ.:“Αειφορία και εναλλακτικές μορφές τουρισμού”,2006
- 2 Ηγουμενάκης Ν. - Κραβαρίτης Κ - Λύτρας Π.:“Εισαγωγή στον Τουρισμό”, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα,1998
- 3 Καλαϊδοπούλου Α.:“Ηπιες μορφές εναλλακτικού τουρισμού”,σημειώσεις,2007

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ